

The Project Gutenberg eBook of Berättelser från Finland, by Ina Lange

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Berättelser från Finland

Author: Ina Lange

Release date: November 17, 2004 [EBook #14073]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK BERÄTTELSER FRÅN FINLAND ***

Produced by Matti Järvinen and Distributed Proofreaders Europe

BERÄTTELSER FRÅN FINLAND

Af

Daniel Sten
(Ina Lange)

Först publicerad av
Z. Hæggströms Förlagsexpedition 1890

TILL

GABRIELE VON PLESSEN.

INNEHÅLL:

Hvart femtionde år slår en blomma ut
Mot afton

Natt
Vid Raiala mo
För ett silfverhjärta
Far och son
När lindarne blomma

Hvart femtionde år slår en blomma ut.

Fru Lamström försökte tända sin brasa gång på gång, men det ville inte ta'. Näfvern brann, knottrade ihop sig, men tände icke de stora våta björkklabbarne, som bara kokade en stund, svettades ut en droppe ljusbrun vätska och slocknande stodo och osade, tills allt igen var kallt och mörkt inne i kakelugnen.

»Nu blir jag arg», puttrade gumman, tog häftigt ut alltsammans, slog klabbarne den ena emot den andra och lät dem sedan ligga en stund på golvet för att lugna sig.

Emellertid tände hon sin lampa och såg på klockan.

Redan sju, och madamen, som inte kom.

Hon ställde lampan på byrån framför sin gamla schatullspegel, tog fram kammen och började kamma sitt långa, tunna, men ännu sträfva och ostyriga hår.

Det var icke synnerligt skonsamt, som gamla enkefru Lamström handskades med de rester af en fordom yfvig hårväxt, som försynen låtit henne behålla; hon slet och drog, flätade ihop alltsammans i en lång, tunn piska och fäste upp den i nacken med en tandfattig, så kallad spansk kam, som en gång för fyratio år sedan blifvit köpt af en på landsorten kringvandrande Arkangelit, då hon var en tjugusju års ung fru.

Det var en odräglig människa att dröja, den madamen, och kallt var det, så att man kunde frysa fingrarne af sig. Ute snö och is ännu i mars och så mörkt att man inte kunde upptäcka så mycket som en strimma af dager. Och det fastän huset stod på själfva berget och hade utsikt öfver en del af viken. Om hon bott i staden, såsom Schana Immanen, nå, då hade det varit en annan sak, men här i förstaden, nästan i själfva naturens sköte.

»Om ni inte nu tar eld, så kastar jag minsann ut er allihop i snön», sade hon, knöt en yllekjol stramt kring höfterna — den ville aldrig sitta oppe, den dumma kjolen, om man inte knöt hårdt till den —, och så stack hon bränslet in i kakelugnen igen.

Allt detta gick med synnerlig fart, hennes magra, bruna armar liknade några af de knotiga björkgrenarne, som kommit in ibland veden; torra och formlösa rörde de sig, belysta af den flammande, kortvariga elden från tändstickorna och skenet från den lilla lampan där borta på byrån.

»Det tar sig, ta mig fanken, inte ändå!»

Hon sprang upp, rusade ut i köket, ett litet kyffe med en liten, liten spis samt ett skåp, ett bord och ett par stolar såsom enda inventarier, drog fram en liten bleckkanna, gick in igen och lade sig på knä framför kakelugnen.

»Jag vill nu slå mig i backen på att ni ä' trollade, era odågor», mumlade hon, »men jag ger mig inte! Vill ni inte brinna efter det här badet, så vet jag, att jag får en olycka ... och inbillar ni er, att jag går och dränker mig för det, så misstar ni er, ska jag säga.»

Hon tog korken ur bleckflaskan och i samma ögonblick spred sig i det lilla rummet en intensiv lukt af petroleum.

Så hällde hon öfver klabbarne en god portion, bar flaskan åter bort på sin förra plats och gick ännu en gång in till sin eldstad och sina vedträn.

»Upp med spjället, käring», kommenderade hon sig själf, »och dörren på glänt, när du ska' till att osa fan ur veden med petroleum!»

Kraftigt drog hon i snörena — spjället var redan förut så öppet det kunde bli — och så sköt hon ifrån rigeln för förstudörren och öppnade den.

Vinterluften strömmade in, ren och bitande kall, samt fyllde med sin fina arom af färsk snö och

isbunden jord det trånga rummet.

»Sicken surpris!» frun strök stickan och nu tände det präktigt. Sedan stängde hon kakelugnsluckorna och lyssnade förnöjd till det sprakande, sjudande och lifliga ljudet där inne. Ett triumferande leende syntes å hennes skarpa, kantiga anletsdrag och de små ögonen lyste godmodigt.

»Hva' sa' jag», resonnerade hon, »ni kunde inte stå på er, när jag riktigt satte hårdsidan till och kom med mina nymodiga fuffens, hva'sa'. Men — den kostar pengar den här värmen, det gör den!»

Hon erinrade sig nu att hon frös, halfnaken som hon stod där vid öppen dörr i bara lintygsärmarne, barhalsad och bararmad. Det ångade från den nakna huden, och en tjock, bolmande rök stod ut från hennes mun vid hvarje andedrag.

»Minsann om det osar! Drar gör det, och det så flinkt, som om det hade hin i hälarne på sig.»

»Voj, voj, är då frun rakt tokig, som står här och isfryser sig utan kofta i vinterkylan», ljöd madamens röst, där hon med stora ytterstöflar kom traskande uppför gårdstrappan med en lykta i handen. »Hva' är nu på färde? Frun får ju snufva, vet jag. Hvarför är dörren öppen så här tidigt i dag?»

»Snyt sin egen näsa, Bina, och bry sig inte om andras! Inte in med de där våta snöplogarne, inte! Har hon mjölken med? Jo, frusen förstås! Nå, slå håll i den nu den som kan; skynda sig, madam, får hon kaffe, spring efter kryddsemla!»

Madamen seglade suckande ut igen, sedan hon först aflämnat mjölkkanan, vattenämbaret och sopkvasten.

Nu brann det präktigt, och när madamen om en stund kom med semlan, var rummet uppvärmdt, frun klädd, kaffet på och morgonrodnadens första blekröda strålar hittade väg till det lilla fönstret i fru Lamströms koja borta vid Rödbergsgränd.

»Sopa nu ordentligt, medan jag gör kaffet i ordning, Bina», sade frun och gick ut i köket.

Hon hade en gång för länge, länge sedan varit gift och haft en beskedlig man, »ett väl signadt och beskedligt karlbeläte», brukade hon säga, när hon kom på det kapitlet och blef ifrig, »ett beläte, som inte kunde säga mä en gång, allra minst annat. Dum var han och lat var han, men ondt gjorde han inte. Sof gjorde han för det mesta, när han inte var i tjänsten förstås, för han var i kronans bröd — såsom rättvisans tjänare. Den tiden var polisen inte så kittslig och full af ondska som nu, och min Petreus var så hyggelig med både rackare och tjuftar, att de aldrig hvarken förr eller senare haft ett sådant himmelrike på jorden som under hans tid. Alla landets illgärningsmän borde ha gråtit, när Gud tog honom från oss. Jag grät jag, och Bina grät med. Herre Gud, det var ett gråtande! Det beskedligaste tabernakel på Guds jord! Bra var det ändå, förstås, att han dog, för han bara skröpade. När en ska' ha det ordentligt i ett hus, så är allt en karl ändå i vägen. Vår Herre bergar dem allt i sin vishet. Inte tror jag någon änka länge sörjer en karl inte, men den första tiden så...»

Hon hade också haft två söner. »Två välsignadt vackra pojkar, goda som guld och så kloka som Salomos ordspråk.» Att det inte gått dem väl var skolornas fel och öfverhetens, som alltid är kittslig.

Den ene hade dött på ett sjukhus — det hade varit en vildbasare, som druckit sig fördärfvad... Den andre hade rymt bort från handelsmannen, där han konditionerade, och gått till sjös. Och på sjön var han eller i den, det var inte godt att veta hvilket. Nåväl, dem sörjde hon inte, hon lefde på de par tusen mark hon hade samlat och dessutom hade hon en liten pension. Ibland sydde hon groft till gamla klinikum, hushållade med stor sparsamhet och njöt sitt sorgfria lif. Och så hade hon sin ungdomsväninna — Kristiana, vanligen kallad kusin Schana, efter dåtidens skick och bruk.

Denna »kusin» bodde borta på andra sidan Långa bron i den stora arbetarkasernen, som, Gud vet af hvilken anledning, fått namnet »villan Friden». Kusin Schana var ogift och lefde på sina täckstickningar. Men som de icke allt för rundligt födde sin man, hade hon alltid »inneboende» hos sig en eller annan ung flicka, som »konditionerade» om dagen och bara behöfde tak öfver hufvudet till nätterna, helst i skydd af »en äldre aktningsvärd änkefru», såsom det hette i annonserna.

Åtminstone en gång om dagen gick fru Lamström på en liten titt till kusin Schana. Men hvar gång ett finare täcke blef färdigt, var Schana på förmiddagskaffe hos kusin Lamström.

Medan madamen städade där inne, stod frun och tänkte på lifvets alla fataliteter. Hon hade mest sinne för de glada sidorna, och när hon inte var »arg», var hon alltid vid det lustigaste humör.

Månne Schana skulle komma i dag, och hvad skulle hon då ha att tala om för nya historier från »Friden»? Det hade nog varit slagsmål igen hos skomakarens, och inneboende flickan hade nog skaffat sig en ny fästman vid det här laget, så som hon var? Kanske någon hängt sig på vinden — usch! det var

ett otäckt hus, inte lugn hvarken natt eller dag! Att de inte en gång kunde ruska om hvarann ordentligt och så hålla frid! Att jämt hålla på och bråka! Det var allt för lumpet. En ordentlig kalabalik, så dammet rök om dem och så stillestånd! Men jämt! Fy då!

»Frun, frun, frun, kom hit!» Det var madamen, som skrek, och när husets härskarinna öppnade dörren, såg hon den gamla surögda madamen med händerna i kors stå vid fönstret.

»Hva' ä' det, du bortkollrade gamla markatta», ropade hon, »hva' hojtar du för? Ser du en syn eller hva' ä' det?»

Madamen stod stilla med händerna alltjämt andäktigt hopknäppta och ögonen lika envist fästa vid fönstret, där intet annat fanns än en blomkruka med en stor klumpig kaktus uti.

Frun följde hennes blick. Nu slog hon ihop händerna med ett utrop af ohejdad beundran och glädje.

»En knopp, välsigna mig, en knopp, en verklig, lefvande, ordentlig blomknopp! Sa' jag inte, att jag hela natten drömt om eldsvåda och hvita hästar! Där ha vi det! En knopp, en knopp, Bina, din hexa, vet hon hva' det betyder, den blommar hvart femtionde år, hon! hvart femtionde år! Och jag fick den af studenten, hon vet, Schanas student, som nu är kamrer, han, som hon inte fick för hans föräldrar, som va' så högfärdiga och hon...»

»Ja, si frun är då den lyckligaste människa på jorden», suckade madamen, som insåg att det var nödvändigt att afbryta fru Lamström, när hon började inveckla sig i släkthistorier. »Att få kaktusen i blom! En riktig kärlekskaktus! Ack Herre Gud, hvad frun är lycklig!»

»Kärlekskaktus», skrattade frun och tittade i sin schatullspegel. »Hva' menar hon? Tycker hon jag sysslar med kärlek jag, hvasa? Sa' hon kärlekskaktus?»

»Å, jag menade bara ... att det betyder lycka, och jag får gratulera! Nu ska' vi väl ha kusin Schana och saffranskringla? Jag kan ta' en från i går, så är den billigare! Fruns enda kaktus — — det sku' då riktigt salig polisen ha sett! Gud välsigne honom stackare, där han ligger i sin kalla graf!»

»Hut! att klandra Guds vilja! som om han inte hade det bra i himmelriket», snäste frun och gaf madamen en puff. »Ja, gå hon efter Schana, gå är hon snäll ..., säg, att kusin ska' vara här klockan elfva, hör hon. Men stopp! jag springer själf, den fattiga halfmilen ä' ju inte att tala om! Själf vill jag gå. Seså!»

Ifrig och brusande for hon omkring, skyndade att få i sig sitt morgonkaffe, och så koftan på och hattskrollan.

Madamen hjälpte sin matmor på med den gammalmodiga, kortlifvade, bruna doffelkappan, som var alldeles urblekt i ryggen, satt som på en gårdsgårdsstör, slog veck både fram och bak och var för kort i ärmarne. Men frun märkte det icke, hon knöt kjolarne högt upp, så att man kunde se hennes tunna smalben i de grårandiga bomullsstrumporna och tygskorna med tåhättor af blankkläder, men utan klackar.

»Frun skall väl ha galoscher på?» frågade madamen.

»Har hon sett katten i stöflar och kråkan i skinnvantar, hvasa?» gaf frun till svar och knöt sina hattband i hård knut under hakan. »Jag hör inte till pjåsklisorna jag, därför ser jag inte ut som hon heller, hon, som går och fryser och jamar och har takdropp, fastän hon har rysspäls och ytterstöflar, som om hon ämna' sig till Rom. Sätt i sig nu hela kaffepannan med cikorian och allt, så blir hon varm! Adiös!»

Borta var hon. Hennes snabba steg förtonade snart, och madamen torkade tårarne från sina trötta, rinnande ögon. Hon satte sig ned vid sin kaffekopp och suckade undergifvet. Kvasten låg vid hennes fötter, dammtrasan utbredd som en servett i hennes famn. Solen hade nu gått upp. I darrande strålar smög den fram och lekte med den förgyllda ramen, som satt omkring »salig polisens» porträtt, — en blyertsteckning utförd af en tacksam och talangfull klient, en lösdrivvare, som hade att tacka Petreus för en förlängd frihetstid någon gång i den gamla, goda tiden.

Madamen kastade en blick på porträttet. Ack, hvad han såg rar och mild ut, den gode, snälle polis Petreus Lamström! Sådana stora, runda ögon och ingen underläpp synlig! Likt var det, han såg alltid ut som en bättre människa. Den tiden hade hon kallat honom »pedellen», hon tyckte att det lät så lärdt. Hon mindes ännu hur han gick på gatan, from som ett lamm, och hur frun, den otacksamma varelsen, i vredesmod kallat honom »fårbog», »åsnakind» och »hvita plåster», bara för det han lät allt gå som det ville i staden, och aldrig lade sig emellan, när något var på färde.

En sådan man skulle *hon* ha haft! Ack, ack, ack, en sådan man! Inte skulle hon ha gifvit honom några

elaka tillmälen, inte! Hennes man! — Egentligen hade hon aldrig haft någon, men Engholm, det nätet, han hade haft lif i sig, han! Så han slogs och lefde! På ett par år tog han totalt allt kuraget ur henne, och krafterna och »orken» med. Sen dess hade hon varit en sådan här trasa, som alltid måste gråta och voja sig för allting. Madam ens hufvud sjönk vid dessa vemodiga tankar sakta mot bröstet. Solstrålarne värmdes hennes rygg, glöden från brasan färgade hennes skrumpna, gråbruna kinder mörkröda.

Hennes bröst höjde sig till jämnare andedrag. Hon sof med armbågen mot bordet, där ännu kaffepannan stod och doftade. Hufvudet hvilade mot den andra handens grofva, stora fingrar. Munnen drogs till ett litet ynkligt, vemodigt leende. Kanske hon drömde. Ljufva drömmar om den rare polisen, hvars porträtt hängde framför henne. Den söte, rare pedellen! Ack, ack, ack!

* * * * *

I rummet n:r 46 i villan »Friden» satt Schana Immanen och vadderade fållen på sitt nyss förfärdigade bomullstygstäck. Hon hade svårt att se i hvardagslag, när det var mörkt och molntungt i luften, men i dag, i sådant solsken gick det riktigt prägtigt att arbeta.

Rummet var icke litet, men såg tämligen tomt ut. De två sängarne, byrån, skåpet och bordet fyllde obetydligt, kakelugnen gjorde sitt till för att möblera, likaså den enorma täckbågen, men det hjälpte ändå icke. De grå brädväggarne utan tapeter, de kala fönstren med sina alltför små jalousier, allt tycktes liksom vänta på att omhuldas, ombonas, beklädas, behängas och göras behagligt.

Hon, som satt där invid fönstret med ögonen fästa på arbetet, var en kvinna på nära sjuttio år. En liten vek och sympatisk person med ett rundlagdt ansikte och hög panna, uppnäsa och ännu tämligen fylliga läppar. Öfver den gamla visnade fysionomien hvilade ett uttryck af ro, af stilla undergifvenhet och barnslig fridsamhet. När hon såg upp med de svaga och kisande men klara ögonen, och snörpte ihop sin mun, liksom för att hjälpa tråden att göra sig liten i akt och mening att lättare gå igenom nålsögat, så var hon ännu täck och behaglig.

Den mörka ylleklädningen satt väl på henne, lätt och löst föll den öfver hennes symmetriska lemmar, en liten svart sidenduk var med en kråsnål hopfäst öfver bröstet. Också på hufvudet bar hon en svart duk, knuten under hakan. Ett ljusbrunt, lätt grasprängdt hår syntes i tunna böljande gardiner där inunder, nedre käken och hakan hade en tendens att framträda något för mycket, eljest var allt harmoniskt i detta fårade, bleka anlete, som dock aldrig varit hvad man kunde kalla vackert.

Nu dånade det i stentrapporna och kraftiga steg ljödo i korridoren. De stannade vid fyrtiosexan och dörren rycktes häftigt upp. Frun från Rödbergsgränd stod i dörren, rak och kavat, icke olik en till hexa utklädd rekryt.

»Pina och död, Schana, om jag vet hva' vår Herre tänkte på, när han tog sig för att skapa de där karlstackarne till världen! Bara jag går på en gata, vimlar det af den ohyran, både halffulla och helfulla, och här ute ä' det rent fördömdt! Olyckor gör di hvart di komma, och i vägen ä' di, hvar di ä'!»

»Kära kusin», smålog Schana, »nog gör ju fruntimren också olyckor, gunås!»

»Nej, aldrig om di ä' allena! Ä' något galet med ett kvinnfolk, så kan man vara viss på, att det har varit ett karlkräk med. Hur var det icke nyss här ute, gick han inte in på utskänkingen den där Juko, fast gumman hans drog i honom för att få honom till fabriken tillbaka. Jag sku' gett honom ett mått brännvin, jag, så han aldrig stigit upp mera!»

»Nu blir kusin het igen — tänk på grannarne! Jag har hyrt ut rummet här till tre nattliggare nu», sade Schana saktare och för att byta om samtalsämne, »det är för hyran nu till april.»

»Det är väl inte till karlar, Schana?» skrek kusin och gick närmare — »du har väl inte gått och blifvit tokig heller, du också?»

»Nej, det är till fabriksflickor ... jag ligger sjelf på golftet, jag sofver så godt, så det gör ingenting. Sitt ned, kusin, hvad nytt?»

Med undran hörde Schana kusin Lamströms berättelse om kaktusväxten, som fått en knopp. Aldrig hade hon tänkt sig, att hon skulle få upplefva detta! Hvart femtionde år! Tänk, att det var femtio år sen! Hon mindes den dagen, som hade det varit helt nyss.

»Jag minns alltihop jag med, du!» sade fru Lamström. »Jag var sjutton år och bodde hemma. Vi hade bakat mikaelibaket och så sa' far, att vi skulle få sjökaptens-främmande till kvällen, och därför skulle vi ha nya klädningarna på, mor min och jag. Han ville ha mig till skutkaptenska, men jag sa' stopp! Det var för groft den tiden, kan tänka.» Kusin Lamström talade med sin djupa baryton, långsamt och med små pauser, liksom hade hon läst upp en utanlexa. Endast ibland ryckte hon upp sig och uttalade en

sats kort och brådslande, liksom ett slags oväntadt impromptu.

»Jag var nästan nitton», hviskade Schana. »Ack, hvad jag var lycklig! Minns kusin att han ... student Asp brukade komma till oss om söndagarne?»

»Jag hade utom sjökaptenen två andra galna friare», fortsatte kusin utan att svara, »repslagaresonen ifrån Kronohagen och sjukvaktar Kloss från gamla Klinikum. Herre Gud!»

»Och minns kusin den söndagen kusin läste högt postillan och stack ett bref till mig under bordet. Fostermoder fick fatt i det sedan — ett par dagar efteråt.»

»Schana, du har alltid varit ett sjåp! Hva' i all världen smussla du under bordet för? Kunde du inte ha tagit studenten i tassen och ärligt och ordentligt ha gått till fostermoder och sagt: 'Den här narren tänker jag ta'. Hva?»

»Kusin vet, att jag var fattig och bara upptagen på nåder som egen, men hållen som en slags pass opp ändå, och han var ung och en bättre karl, som hade förmögna föräldrar och allt.»

»Tacka tusan! Bättre karl! Sådan där dromedar! Puh! kamrer, en karlkrake, och du...»

»Kusin, betänk att det är om kamrer Asp kusin talar! Betänk, han har det godt, han, så fin och förnäm nu, i kejsrerliga senaten! En hög person har han blifvit, han, medan vi två stackare... Ja, kusin — — han har gått den ljusa vägen, han. Om honom ska' man tala med en annan respekt än om oss andra.»

»Strunt! karl ä' karl, om han också ä' i själfva kejsrerliga senaten! Jag extimerar dem föga, när di ä' gifta, men ogifta ä' di då oförlåtliga! Manspersoner ä' i och för sig själf oförlåtliga, men när di därtill inte ens haft vett att gifta sig för att åtminstone göra *den* nyttan, så...»

»Kusin, kusin!» Schana såg upp på sin högresta väninna och hennes blekblå ögon fästes med ett besynnerligt uttryck af förebråelse och beundran på den stolta fru Lamströms ifriga fysionomi med dess lifliga grimaser och knyckar.

»Jag minns, hur glad kusin var den tiden, och hur alla kallade kusin glada Katrin. När fostermoder fick fatt i *hans* bref, — jag har det så tydligt för mig, som om det varit i går, — herre Gud, hva' hon blef ond! Och så kom glada Katrin till, just i det värsta!»

»Ja, du stod och tjöt, Schana, och såg ut som en mörderska, ditt oskyldiga nöt! Jo, det kommer jag nog i håg. Naturligtvis tog karlen till fötter på vanligt hjältemanér. Och din fostermoder dammade dig om öronen, som om du varit full af mal. Att du inte kunde kläcka ur dig att du inte annat ondt gjort än suckat för den där studentstackarn.»

»Hon hörde ju inte på, hva' jag sa', och inte du heller! Sådan skam, att hon andra dagen, — det var en fredag och det småregnade, så att hon måste ta' den stora, gröna paraplyn och schal på hufvudet, — att hon andra dagen gick åstad till hans hem, till hans högtuppsatta, rika föräldrar; sådan skam!»

»Det högfärdiga packet, kommerserådets!» »Och ställde till ett förskräckligt spektakel hos dem, talade om det, som om det hade varit något, och Gud vet att det bara var, att han ... att han tyckte jag var beskedlig och snäll, och jag tyckte om honom tillbaka, och att han ibland skref verser!»

»Nog var Petreus oduglig», afbröt fru Lamström, »men *så* galen var han inte! Verser, fy...»

»Och i verserna stod en del sådana ord, som kunde missförstås af andra, inte af mig. Allt nog, hans föräldrar ville inte höra talas om någonting utan skrattade åt fostermoder, som kom och friade för mig. Då blef fostermoder ännu argare, förbjöd studenten vårt hus — och så blef det slut. *Det*, som varit så litet, så att det aldrig kunde växa och bli något.»

»Visade han sig därefter inte mer hos er, den tappre hjarteriddaren din?» frågade änkefrun med ett obeskrifligt föraktfullt tonfall i rösten.

»Nej!» Kusin Schana såg ut genom fönstret och följde med blicken röken från skorstenen på huset invid. Den slog rätt upp mot den blå himlen och försvann i allt vidare ringlar högt upp. »Ibland i skymningen gick han förbi, och jag fick ju mina bref genom dig. Två gånger möttes vi händelsevis, och han kom då och talade några ord med mig — ungefär likadant, som det stod i brefven...»

»Verser?»

»Neej, men det var väl sådan där poesi.»

»Poesi!» Fru Lamströms grofva röst uttryckte, då hon uttalade detta ord, en hel värld af koncentrerad indignation.

»Det var», ursäktade sig Schana med sitt stilla leende, »på våren, och han reste bort till sommaren och dröjde borta i flera år. Gud vet, hvar han var. Jag tror han se'n kom till Åbo, eller hvart det nu var någonstads, men *det* blef slut för mig, riktigt slut.»

»Tacka Gud, kusin, tacka Gud! Men — bra såg han ut, det kan inte nekas! Han kom med brefven själf, jag stod alltid i köket och gick emot honom, när jag såg honom från fönstret. Det var till belöning därför, kan tänka, som han en vacker dag hade med sig den där lilla fattiga kaktusväxten i en potpurrikruka. Då liknade den en gurka. Han hade krukan under armen och var så generad, där han kom stickandes med den, så det var en ynk! Jag skrattade åt honom jag, och sa' att det inte behöfdes några mutor för den smulan jag gjort. Men kaktusen tog jag...»

Hon tystnade. Bägge sutto en stund upptagna af sina tankar. Snart fortsatte frun: Och när han gick, tyckte jag det var synd, för han sa' så underligt adjö, och — jag har inte sett honom se'n ... han var ju borta i många herrans år, och han har väl blifvit så förändrad, så jag skulle nog inte känna igen honom nu.»

Schana såg alltjämt utåt, hennes trötta ögon följde mekaniskt rökhirflarne, men tankarne voro långt borta.

»Glada Katrin» hade satt sig på sängkanten. Under det hon talade, vaggade hon med kroppen i takt fram och tillbaka och gaf på samma gång med fötterna ett litet slag i golvet. Händerna höll hon stödda mot knäna, och hennes blickar sväfvade liksom Schanas ut i det obekanta.

»Ja, vi ha blifvit förändrade», återtog hon efter en stund, »och gement förändrade! Emellertid så skötte jag minsann ordentligt om plantan! Fanns det en solstråle någonstads, så nog fick *hon* den alltid! Och kusin —, det var en, som kom och påminte, kältade och hjälpte till, och det var du, det!»

»När du var borta de där åren och tjänte i Borgå, Katrin, så hade *jag* den... Då var den min glädje.»

»Och när jag fick pojkarne, så fick du också sköta'n, Schana, då var du lycklig, ditt sjåp. *Hans* blomma!»

»Och en gång, när jag hade lunginflammation och inte visste till mig, höll hon på att vissna för oss, minns du? Då kom du hem från landet och var nära att slå till mig för krukan, som stod torr som krut midt i sommarhettan.»

»Ja, var du inte ett nöt, Schana, då med», röt frun, »ett nöt, då som alltid! Att inte ha så mycket vett kvar för att du hade en smula hufvudvärk, så att du kunde komma ihåg blomman; men du har nu alltid haft dåligt hufvud, Schana», tröstade hon, »ett fasligt dåligt hufvud!»

»Men se'n dess, de sista tjugu åren, så har hon alltid stått hos dig. Och nu, Herre Gud — efter femtio år, nu skall hon blomma! Ack, ack!»

»Hon är nog färdig i morgon eftermiddag, Schana», sade glada Katrin och steg upp från sängen. »Kom i morgon och stanna hela dagen! Adjö.»

Hon gick mot dörren men stannade plötsligt framför den med ryggen vänd mot väninnan. Så stod hon en stund stilla som en bildstod. Slutligen vände hon på hufvudet en smula och yttrade till hälften för sig själf, eller som om hon talade till väggen:

»Det är riktigt synd att han är karl, riktigt synd! För det är inte att fördra det. Och hvem vet, hvar han bor... Han var allt bra beskedlig eljest, när han kom med den där krukan... Och själf hade han planterat den... Riktigt synd! Kamrer! kantänka. — Hva' sa' du, kusin Schana?» hon vände sig häftigt mot den gamla mamsellen, som åter var inbegripen i monteringen af sitt tacke. »Jaså ingenting. Så adjö då!»

Nu öppnade hon dörren bullersamt och gick hvisslande ut med snabba, kraftiga steg och svängande med de långa armarne likt en skolpojke, trafvade åstad genom korridoren och utför trapporna.

Ett litet varmt och matt leende lekte å kusin Schanas läppar. Hon hade förstått glada Katrins ofrivilliga monolog. Tänkte hon på att bjuda honom? Nej, hon fruktade, att han som karl icke skulle anstå hennes från alla sådana ohelgande element renade lilla hem. Hon skulle säkert slå den tanken ur hågen. Så synd! Att få se honom ännu en gång, få se honom så nära sig, honom, som hon aldrig kunde glömma!

Bara man vågade bjuda honom! Han skulle kanske anse det som bevis på stor taktlöshet. Må hända till och med för oförskämdhet, så förnäm som han var.

Men — det var ju ändå *han*! Han, som en gång hållit af henne, ännu då de sista gången talades vid.

Han var så vacker då, lång och rak och med mörkt, vågigt hår. Han hade ett eget sätt att nicka vänligt, att böja hufvudet åt höger och se på henne — fostermodern påstod, att han vindade och var krokig i nacken, men det hade hon då aldrig märkt.

Egentligen tyckte hon om allt hos honom. Till och med det tomma stället i munnen, där en af tänderna var borta, fann hon klädsamt. Sedan när mustascherna växte och kinderna blefvo brunare, blef han ännu ståtligare. Och allt hvad han sade var så egendomligt klokt, han yttrade sig alldeles som en äldre person, nästan som en kvinna, så moget, så känsligt och förnuftigt.

Tänk att en sådan inte skulle få sköta sig själf utan måste rätta sig efter föräldrar! Världen förstod honom naturligtvis icke. Han var för ädel och god för den. Och när äntligen — det var ju helt nyss, för en tjugu, nej, det var kanske redan tjuguuåtta eller trettio år se'n hans föräldrar dogo, ja, då var allting alldeles för sent.

Gud vet hvarför han förblifvit ogift? Tänk om ett minne...?

Schana sydde så länge solen var uppe, hennes nål gick så märkvärdigt lätt, nästan som förr, när arbetet icke var arbete utan lek.

Hennes tankar voro lika solbelysta som de lätta, små molnfjunen uppe på den klara vinterhimlen.

Om den goda Lamström ville försöka öfvervinna sig och besluta sig för att bjuda honom på kaffe, när kaktusblomman sloge ut! Honom...

Själf skulle hon aldrig våga gå upp till honom.

Hon fann en sådan tanke så otroligt vågad att hon i början förjagade den nästan som brottslig.

Att tänka sig att hon, en kvinna, skulle gå upp till en ensam ungar!

I synnerhet efter hvad som en gång passerat dem emellan!

Men ju längre det led mot skymningen, desto säkrare blef hon att fru Lamström redan hade glömt hela saken, och att hon aldrig skulle få se »honom» i detta lifvet mer, om hon ej själf...

Därtill fordrades mod och hon hade ju alltid varit så feg...

Hvilken olycklig feghet! Icke att hon ens i sina bästa dagar skulle gifvit anledning till så mycket som en omfamning en gång. Den ena, enda kyssen, den hade han då tagit utan hennes vetskap en gång, en ljum vårdags skymningsstund — en enda kyss — och på den hade hon sedan lefvat hela sitt långa, enformiga lif.

Skulle hon gå i grafven utan att återse honom en enda gång? Och att dö, hur tomt och sorgligt! Nu, för första gången fanns det en anledning att tillkalla honom, nu tillstundade en fest, till hvilken han var själfskrifven, och man skulle låta detta tillfälle gå sig ur händerna. Hvarför?

Af feghet!

Men å andra sidan, passade det väl, att *hon* gick upp? Om folk visste det, hvad skulle de säga? Att hon blifvit rent utaf galen på gamla dagar.

Det gick icke an. Nej, nej, omöjligt!

Kaktusblomman skulle slå ut i sin femtioåriga fägring förgäfves, förgäfves!

Hvem hade skickat henne denna frestelse? Hvem hade lärt denna planta att så här midt i vintern slå ut i blom?

Var det ej en försynens vink, att nu var det tid? Nu var det tid, ännu kunde hon ju återse honom, om hon blott visade en smula mod, om hon blott offrade detta gamla, ingrodda, fördomsfulla...

Jo, hon skulle gå upp — — helt visst, och det nu genast, bara hon fick äta litet middag.

Det var som om maten hade fått en helt annan smak. Och på samma gång kom hon att tänka på så mycket, som hon eljest föga funderade på. Hur ensam hon var, och hur annorlunda allt kunde hafva varit, om...

Om!...

Han hade varit borta i många år, i hela trettio år, kanhända mera, och under hela denna tid hade hon endast tänkt på honom, liksom på sin försvunna ungdom. Ett minne, ett ljus och gladt, men länge

sedan vissnadt minne.

När så Lamströms madam en gång omtalade, att kamrer Asp numera bodde i hufvudstaden, gjorde det ett visst intryck på Schana...

Hon skyndade att göra sig i ordning, det var väl inte så svårt att få veta, hvar han bodde, numera var ju allt så märkvärdigt bekvämt, det fanns ju stora tryckta böcker, adresskalendrar, hvari man kunde läsa om sådant. Hon behöfde bara gå in i en kryddbod eller en boklåda ... det var det lättaste i världen.

I en skrubb hade hon sina söndagskläder. Hon sökte upp sina hvita underkjolar, satte dem på sig alla tre, tog rena strumpor och så kängor, slätade ut skrynklorna på klädningen, — hon hade fått några fula veck på den i kyrkan, där hon suttit hårdt inklämd i en bänk mellan två magra fattighusgubbar — hon andades på det nedskrynklade stället och drog i det, hon ville så gärna, att allt skulle se bra ut.

Ändtligen var hon färdig, med »negligén» under hattskrollan, snyggt lappade bomullsvantar och en riktigt nätt och ren stoppad lastingskappa. Och hon såg helt prydlig ut, där hon med mild och högtidlig uppsyn sakta gick gatan framåt.

I Frenckellska bokhandeln fick hon veta, hvar han bodde.

Det var icke långt därifrån. Regeringsgatan n:r 4 stod det i adresskalendern.

Hon gick, stegen blefvo allt långsammare, och hon hade en underlig förnimmelse af att hjärtat liksom steg henne upp i halsen.

Han skulle kanske icke mer kännas vid henne, så gammal och skraltig som hon var, så fattig och ringa, fastän hon hade sina allra bästa kläder.

Tänk så förnäm han måste vara, efter som han kunde bo i ett så gentilt hus!

Sakta gick hon på tå uppför trappan och höll sig i ledstången.

Här var det. Hans namn stod vackert graveradt på mässingsplåten, detta namn, som en gång — för femtio år sedan — kommit hennes hjärta att klappa så ungdomligt och varmt; ack, det slog ännu, men så ängsligt, så blygt och hopplöst!

Skulle hon ringa? Naturligtvis, han skulle först fråga, hvad hon ville, och så ... så ... hvad sedan? Hvad skulle därefter ske?

Ödmjukt, såsom det anstår en gammal sömmerska att tala till en statens tjänsteman, skulle hon svara honom, framställa sin bön om att han ville göra fru Lamström den stora äran ... det var hans egen kaktus, som hade fått knopp och skulle slå ut i morgon...

I morgon afton klockan fem på kaffe?... Nej! en så märkvärdig ringapparat, en knapp att trycka på, så glänsande som guld, och infattad i polerad pärlemor eller någonting annat dyrbart! Hon tordes icke. Nej, hon tordes icke ringa på den.

Hjärtat slog våldsamt, hon kände hur blodet steg henne åt kinderna och visste att nu fick hennes ansikte den gredelina färg, som missklädde henne så otäckt.

Men tänk, om någon kom och såg henne stå där liksom en »pauvre honteux»! Vid *hans* dörr ... nej, det var allt för löjligt. Allt sammans var otroligt dumt. Han skulle kanske skratta åt henne, kanske tro henne litet fjollig. Det var bäst hon lagade, att hon kom bort. Men nej ... *han* bodde ju här, han, den forne vänlige, veke studenten, hennes vän! Tänk, om hon ändå skulle våga?

Med detsamma kom hon att tänka på kusin Katrina. Hon skulle väl tro att Schana blifvit från sina sinnen, då hon fick höra, att hon spatserat upp till själfva kamrern och sjäpat sig ända därhän att hon klädt sig i finaste helgdagsståten.

Det bestämde henne. Inom sig beslöt hon att förtiga allt för väninnan, det hela var ju en riktig dårskap, och hvarför skulle man göra sig onödigt löjlig?

Hon vände sig om. Rastade ännu en lång, dröjande blick mot dörrplåten och smög ljudlöst nedför trapporna.

I detsamma hörde hon ett buller uppifrån, köksdörren öppnades och hon kunde urskilja en lång, kantig, kvinnlig skepnad, som djupt nigande och alltjämt nickande och hälsande stod i dörren färdig att gå ut.

En annan äldre kvinna följde henne och de stodo nu där och talade bägge på en gång; deras röster

blandades med hvarandra som vattendropparne i en ström, ett sorlande flöde af ord gaf genljud i trappan, och det föll plötsligen Schana in att den ena af rösterna var henne bekant.

Schana lyssnade, hon urskilde nu vissa ord, såsom »hälsa förfärligt — bed honom ursäkta min djärfhet» — »söta beskedliga madam, tusen tack», och så nigningar igen, krus och en mängd komplimenter.

Det svindlade i stackars Schanas hufvud, hon förmådde hvarken gå fram eller tillbaka, hon stod som fastnaglad vid trappafsatsen, det ovanliga i händelserna grep henne, det var som en enda vild dröm, och hon hade af lättsinne kastat sig i allt detta äfventyrliga, nya...

Hvad skulle Katrina säga, om hon fann henne här, och hur skulle hon förklara sig inför denna stränga domare? Det föll henne intet ögonblick in att hon själf med ungefär samma rätt skulle kunna fordra en förklaring.

Ändtligen stängdes köksdörren, madamens köttiga silhuett försvann och i skymningens dunkel kunde Schana halft gissningsvis urskilja väninnans triumferande leende och förstod af hennes armars vidlyftiga svängningar, att hon var vid allra bästa humör.

Detta gaf henne något mera mod, men nu var hon rädd att göra sig löjlig i Katrinas ögon. Om hon blott kunde fly! Och komma bort, långt hem till »Friden».

Men olyckan gjorde att fru Lamströms lustiga lynne inspirerade henne, så att hon icke mer gick utan sprang nedför trapporna. På långt håll igenkände hon Schana och gaf till ett gapskratt.

Hva', står du här och spökar, ditt spektakel», sade hon. »Sku' upp till kavaljeren, hva'? Herre hjärtandes, Schana, hva' går åt dig?»

Schana slog ned ögonen, hon kände det som om hon begått ett brott.

»Jag gick ut ... och så gick jag in, — hit.»

»Tyst, gumma, och ljug inte», kommenderade frun, »jag gick också ut, och så in. Vi va' lika galna bägge två ... nå, än se'n ... karlbelätet fick jag inte se ... madamen sa', att han sof middag, den latkrabban.»

Schanas ögon, glänsande och stora nu i skymningen, spärrades ännu mera upp, hon slukade hvart enda ord med största uppmärksamhet.

»Men han kommer nog, det trodde åtminstone hushållerskan, som jag kände från salig Petreuses tid, du vet, hon var förr köksa hos assessorns, — tjocka Lovisa, hon, som den tiden gick och slarfva' med bokhållaren. Men nu är hon minsann både dygdig och anständig. Schana andades åter. Tänk att hon kommit undan för så godt pris! Hon lät glada Katrina prata, medan hennes tankar sväfvade vidare, tillbaka dit, där »han» bodde.

Men sinnesrörelsen hade varit för stark, hon darrade i hela kroppen, som om hon haft feber, och tårarne trillade ned för hennes vissnade kinder.

»Hut! jag tror minsann käringen gråter», snäste Katrina och fäste en sträf blick på väninnans upphettade ansikte, »gråter och vojar sig som en annan pipsill, fy sjutton! Och för hva'? Pjoller!»

Hon gick med styfva fjät och högburet hufvud, körde ut läpparne och rynkade sina buskiga, grå ögonbryn. »Pjoller, gamla harpan! Kan man tänka! Att lipa som en öfvergifven brud. Blir det slut snart, hva'?»

»Gräla på bara, Katrina», snyftade den gamla flickan och snöt sig i sin bästa kyrknäsduk, »gräla på bara, själf tycker jag också att jag är så löjlig, så det är en skam. Jag tänkte, jag ville, jag — jag vet inte själf.»

Katrina såg på henne en stund, hennes mun drog sig till ett egendomligt vekt leende, hon slog henne på axeln med sin bara och sträfva hand, det var ett slag, som urartade till smekning, och i en blid, nästan höflig ton sade hon till slut: »Gå hem och lägg sig, Schana! I morgon klockan fem kommer han. Herre Gud — vi ä' ju alla skröpliga, vet jag, och inte annat än människor! Jag ä' människa, jag också, Schana, jag ä'...»

Det var inte utan att fru Lamströms sträfva stämman darrade en smula, väninnans rörelse hade smittat.

»Adjö, i morgon klockan fem! Jo, jo, Schana, i morgon klockan fem kommer han.»

Hon gick med raska, karlavulna steg framåt boulevarden till och försvann mellan träden. Med nedböjdt hufvud och krokig rygg stapplade den gamla flickan sin väg framåt.

Det var mörkt nu, och lykttändaren med sin stång stöflade mellan lyktstolparne och tände gasen. Han smällde med stöfvulsulorna mot gatan, så att det dånade i den frusna marken. Det var kallt nu mot natten och det gällde att hålla sig varm.

Men Schana kände ingenting, hon var allt för upprörd.

* * * * *

Klockan hade redan slagit fem på söndagsaftonen, brasan brann, ljusen stodo tända på byrån, och öfver den låga dörren till fru Lamströms kök brann i en gammal vinglig mässingslampett två alltjämt fläktande ljus.

Bordet var dukadt med kringlor, bullar, pepparkakor och äppelkakor för tjuvu personer, med socker för tio och grädde för fem, och med tre par djupa storrosiga kaffekoppar omkring kaktusplantan, som med sin stora svällande gråhvita knopp intog hedersplatsen.

Längst in i ena hörnet af soffan satt Schana, skymd bakom blomman och lampan. Hon hade ny spetsnegligé och under den glänste hennes vackra hår. Hon stickade med nervös oro, och ett uttryck af blyg ängslan, blandad med glad förväntan, lästes tydligt på hennes gamla fromma ansikte.

Snart skulle ju han komma!

Glada Katrina sprang orolig omkring, fastnade öfver allt med sin styfva ylleklädning och grälade hvart ögonblick på madamen, som ute i köket kokade kaffe, så starkt som den mest koncentrerade dekokt.

»Du ser ut, som om du vore i kyrkan, Schana», sade hon, »men du är för resten tusan så snygg och nått! Kommer han inte snart, det långa tabernaklet, så minsann tror jag inte han spricker! Du begriper jag menar knoppen där.»

Det körde upp för gårdsbacken, bjällrorna från en heltäckt istvoschickssläde klingade vackert i den stilla aftonen, och Katrina rusade till fönstret för att se ut.

Släden stannade utanför dörren, en karl i vaktmästarmössa hoppade från kuskbocken och öppnade dörren till kursläden.

Madamen sprang med en lykta från köket, ställde sig midt i drifvan för att lysa bättre, medan frun själf kom med ett af ljusen. Nu syntes hans ena ben, så det andra. Sakta och försiktigt, långsamt och med andakt.

Så, nu stod han på sina bägge ben nere på marken och gick stödd mot vaktmästarens arm uppför den lilla trappans få steg.

Han hasade sig långsamt genom förstugan och var nu ändtligen inne, höljd i sina pälsar, krokig och flämtande. Två ljusblå ögon tittade ut ur de yfviga halsdukarna med en mera misstänksam än älskvärd nyfikenhet, sågo sig pröfvande omkring och stannade slutligen frågande på värdinnans käcka figur.

Man hjälptes åt att befria honom från pälsar och dukar, skinnhandskar, pulsmuddar och ytterstöflar.

Ändtligen stod han där, en hopsjunken, afmagrad figur med veka och slappa drag, skägglös och tandlös samt med en kalott af sammet täckande det kala hufvudet, som omkring nacken pryddes af en krans ljusst, glest hår.

Han sjönk ned på närmaste stol, hostade, putsade sin näsa, flåsade och suckade, allt under det han såg sig omkring med samma hjälplösa och missnöjda min.

Frun hängde med vaktmästarns hjälp upp pälsar och schalar, — Schana satt i soffan som förstenad. Hon såg och såg.

Var detta »han»?

»De trapporna», stönade ängsligt kamrern, »de trapporna ta' lifvet af mig! Jag har så klen hälsa, kära fru. Magen är dålig och bröstet är angripet. De trapporna!»

Han drog efter andan som en nyss fångad fisk på land, och såg ut att ha tappat koncepterna och humöret dessutom.

»Har ingen fara med trapporna», lugnade frun, »bara man inte pjåskar sig! Jaså, detta är nu gamla Aspen! Sade jag inte det, att tiden gör oss inte bättre, skröpligt blir skröpligare, och klent blir sämre! Herre Gud! när jag tänker, att herrn en gång var ung, aj, aj, den tiden!»

»Det är fasligt långt bort frun bor», anmärkte han, »är här inte farligt för tjuftar och mördare, den här Rödbergstrakten har alltid haft dåligt rykte om sig?»

»Mördare!» Fru Lamström slog ihop händerna, så att det knakade i de magra knogarne. »Jo, di sku' bara våga! Ja sku' minsann ge dem svar på tal, och den, som ville mörda Katrin på berget, sku' allt få hårdt arbete! Jag ä' inte af så skröpligt virke jag, som det så kallade starka könet, och någon pultron ä' jag inte heller!»

Kamrern såg upp, hans blick sökte skygg den tappra fruns, men han vände sig fort åter bort, liksom vågade han egentligen icke motsäga eller reta henne. Försiktigt drog han sin stol närmare bordet, tog fram sin stora, fina näsduk, kramade ihop den, lade den mot stolkarmens hårda stoppning och stödde så sin armbåge emot denna improviserade kudde.

»In med kaffet, Bina», dundrade frun, »och tratta i vaktmästaren allt hvad det går i'n, men stäng för all del dörren, om han vill ha' grogg, för den luktar så förbannadt, när den kommer i varmt, vet hon.»

Kamrern fick en liten förarglig hostattack, som emellertid snart gick öfver. »Hvar är den omtalade blomman?» frågade han slutligen.

»Kan han inte se på andra sidan om lampan och ljusena, där hvar Schana sitter, midt framför näsan på honom?» sade frun och pekade på bordet.

»Schana, Schana? hvar är Schana?» Den gamle herrn reste sig långsamt upp, torkade imman från sina brillor och stapplade mot soffan. »Är det, är det...»

Hon hade hela tiden suttit i soffhörnet stel och stum, skymd af den stora tjocka kaktusplantan, lampan och ljusen, men nu steg hon upp och gick emot honom, såg honom lugnt in i ögonen och neg.

»Det är allt jag, snälla Asp», sade hon, »ännu för ett par minuter se'n var jag så rädd för er att jag knappt kunde hålla i de här strumpstickorna, men nu...»

Hon räckte honom sin hand och förde honom beskyddande och vänligt tillbaka till hans plats med en min, som om hon varit en mor och han hennes barn.

»Roligt att få se er, roligt att få se er», sade den gamle herrn, i det han tryckte hennes hand, »jag trodde knappt mamsell Kristiana lefde. Men jag kan känna igen er, jag tycker nära nog, ni är er lik, bästa vän! Åh, hvad det var roligt!»

Hon tvang honom att sätta sig bekvämt och bra i stolen samt började pyssla om honom, skaffade honom en pall, soffdynor och schalar.

»Kamrern är sig inte lik», hviskade hon, »men där finns något i blicken, ja och så kring munnen!»

Kaffet kom in, frun sprang omkring och gjorde sig tusen onödiga omsorger, hon slamrade med allt möjligt, pratade i ett, puttrade och bråkade.

Men kamrern hörde henne icke mer, han betraktade sin ungdomsväninna, och med en allt större tillfredsställelse uttryckt i sin blick följde han hennes rörelser, där hon sysslade vid kaffebordet. Han frågade henne om hennes lif »sedan den tiden» och lyssnade med ett undrande intresse till hennes svar.

Så kom frun, hon slog sig ned på en pinnstol bredvid bordet, man drog sina stolar närmare hvarann och började ett allmännare samtal.

Vid kaffekoppen var »glada Katrin» alltid vid bästa humör och lät icke truga sig till att vara öppenhjärtig. Männens skröpligheter kommo strax på tapeten, hon knusslade icke med sina förtroenden; stackars Petreus fick sitta emellan, den gamle syndabocken gick igen och slet för sina svagheter, likaså de andra goda vännerna bland det »så kallade starka könet»; frun hade känt en hel hop, hon, och som änka med hus och gård hade hon haft tillfälle att rikta sin erfarenhet. Hon hade icke så få friare den tiden, en repslagaremästare hade varit »riktigt kär», dessutom en äldre postiljon, som var trött på sitt rörliga ungarlslif, samt en för detta militär, öfver hvars lefnadssaga ett visst dunkel sväfvade.

»Att inte kusin tog en af dem», anmärkte Schana, inte utan en viss spetsighet i tonen.

»Nej, jag var inte så galen en gång till», svarade hon, »att i onödan dra till huset ett sådant spektakel.

Jag tål inte de oduglingarne, som inte ha en förnuftig tanke i sina hufvuden, nej, tacka vet jag reelt kvinnfolk, di ä' då åtminstone människor.»

Kamrern var af samma tanke, äfven han misstrodde männen. Hvad hade han icke lidit för deras skull! Han hade som förmögen ung man gått in i en bank, kort efter det han förlorade sina föräldrar. Fort nog blef han kamraternas favorit, allas vän, allas förklarade gunstling. De äldre tjänstemännen täflade med de yngre i att fira honom, att smicka honom, att dra' honom till sig. Han var lycklig och stolt öfver att vara allas »bienfaiteur», att få låna dem pengar och gå i borgen för dem samt att dessemellan få ställa till små trefliga ungarlssexor med champagne och ostron.

Han njöt af allt det rökoffer, som man frambar på hans högmöds altare, han växte i sina egna tankar och började tro sig vara ärnad till något större, och bättre.

Men tiden gick och han fick icke befördran. När han sökte en bättre plats, blef han afvisad med en viss ironisk höflighet, hvars tvetydighet han i början icke fäste sig vid, men som senare blef honom allt mer påfallande.

Han började förstå, att man behandlade honom på ett eget sätt, att man gjorde sig löjlig öfver honom och höll honom för narr, i början visserligen fint och maskeradt, men småningom alltmer öppenlyst och hänsynslöst.

Han förstod äntligen att han allt för länge varit hela etablissementets ekonomiska mjölkko, han förstod, att han saknade ämbetsduglighet och användes till de underordnade göromål, som hvem som helst kunde sköta, men att han hölls kvar med speciel hänsyn till de rent personliga tjänster han gjort kamrater, vänner och vänsvänner som långgiffvare och borgensman ... med ett ord, han fick äntligen klart för sig, att han, oaktadt sin avancements-omöjlighet, fick vara kvar på grund af sin egenskap som »god kamrat».

Dessa upptäckter grepo honom djupt. Han hade varit så upptagen af ungarlslivet med vännerna, att han rent af icke kommit sig för att tänka på giftermål. Nu stod han allena, till hälften ruinerad, med en massa osäkra borgensförbindelser, en förslösad ungdom bakom sig, och ingen framtid.

Så flyttade han till Åbo. Där var det samma historia, endast med den skillnaden att han nu icke fullt så lätt lät narra sig. Han blef äfven här purrad, men man fick använda större omsorg på att få honom att åter göra dårskaper.

Hans plats i Åbo var emellertid i alla afseenden bättre. Men han kom nu in i ett kotteri af gamla öfverliggare, ungarlar mellan 50 och 60 år, som aldrig gjorde annat efter »arbetstiden» än åto, drucko kaffe med »avec», toddade, spelade och rökte ända till sent på nätterna.

Kamrern berörde helt flyktigt Åbotiden, äfven här hade han märkt, att kamraterna voro egoister och att vänskapen hade sina förbehåll och var tämligen dyrköpt. En vacker dag fick han betala ut så stora borgenssummor, att de sista resterna af hans förmögenhet gingo åt. Det gällde nu att lefva af lönen.

Den ene efter den andre af kamraterna dog, ett par af de yngste gifte sig och ville ej mera veta af de alltjämt pokulerande »gamla ungarlarne», som gingo för sig själfva och hatade äktenskapet, dess bojer och band.

Så fick han ett anbud att komma till hufvudstaden; en af hans yngre kusiner hade kommit sig upp och blifvit senator, nu fanns en kamrersplats ledig, han kunde ju gärna söka den. Vål var han något gammal, men någon ärligare kunde man i alla fall icke få. Så kom han till Helsingfors, sökte och fick platsen.

Det var tio år sedan. Som en sjuklig stackare lefde han nu, en ruin af hvad han förr varit, ensam och öfvergifven af alla dem, som han förr kallat sina vänner. Allt var kallt och tomt, ingenting äkta. Alla ville draga nytta af honom; han visste att alla, ända till hans gamla hushållerska, bedrogo och bestulo honom. Och han där, vaktmästaren, hur dyrt gjorde han sig icke betald för de tjänster, som han mer eller mindre motvilligt gjorde honom!

Nej, lifvet var eländigt, människorna dåliga, föraktliga och onda! Och det var sorgligt och tröstlöst att sålunda blott vänta på döden, på en dödsbädd i plågor måhända, där han skulle blifva tvungen att på förhand betala den hand, som hjälpte honom.

»Tänk så olika lifvet gestaltar sig för oss, som ingenting har», sade Schana, knappt hörbart, »då ä' det lyckligare att vara fattig. Jag har för det mesta träffat riktigt snälla, hjälpsamma människor. Jag skulle kunna räkna upp en hel massa. Tänk bara på notariens och på härads höfdingens, och på Glarboms änka och skolmamsellen vår, och kaptenskan! Mig ha alla hjälpt, ingen har nekat mig sin hjälp, när jag behöft, och ändå har jag aldrig begärt. Minns inte kusin det året jag var sjuk och låg på

klinikum? Hur goda va' di icke, både läkarne och sköterskorna ... och ändå har ingen ännu haft något att förtjäna på mig här i världen.»

Fru Lamström afbröt med ett svall af ord: »Har ingen haft nytta af henne, kusin? Inte det? Än alla dem hon hjälpt, då? Hur många fattiga stackars lik har hon svept? Och hvad har hon fått för det, hva'? Ofta har hon satt pengar till för att få dem rena och hela i kistan, de gamla tjusvargarne, som i tid och otid gått och dött där i villan och annanstädes i knutarne. Hur många sjuka uslingar har hon hjälpt utan hvarken lön eller tack? När har hon frågat efter sig själf, om hon både svultit och vakat ut sig, då det bara gällde att gå och lägga sin näsa i blöt för några odugliga fattighjon, som hvarken Gud eller andra hederliga personer skulle brytt sig om utan skulle låtit dem suppa soppan, såsom de kokat den åt sig? När har hon gjort annat än slitit för andra? De där galna flickorna, som hon hjälpt med tak öfver hufvud, när ingen annan velat se åt dem en gång, allt medan hon själf lefvat på en kopp kaffe och inte haft så mycket som en bit bröd till, nej, kusin, hör nu, tala inte om, att människorna ä' goda! Di ä' endera elaka eller dumma. Endera slå de ifrån sig som jag, eller slita de själfva ondt som ni två.»

Kvällen led. Vaktmästarn, som satt i köket hos Bina och trakterades med grogg, kom gång på gång och påminte, att det nu var tid att fara, slädan var snart där; ville inte kamrern börja pälsa på sig snart...?

Men kamrern ville inte. Han trifdes utmärkt, och det blef också allt längre pauser mellan vaktmästarns tittar in i rummet; äfven han tycktes finna sig väl i det varma köket med »knorren» till kaffet och i madamens sällskap. Hvar gång hans runda ansikte tittade in genom dörren var det rödare och mera skinande, äfven ögonens färg blef efter hand lifligare och klarare.

»Nu är klockan tio, kamrer», sade han till sist med en vänlig nick in till de tre gamla, »jag undrar om icke gamlan hemma blir arg, om vi inte snart pallrar i väg härifrån, hva'?»

Kamrern tyckte kanske, att den eljest korrekta tjänsteanden tog sig en allt för fri ton gent emot sin herre, eller om det nu var att hans eget mod plötsligt blifvit så mycket större, allt nog, han vände sig om och röt med en ovanlig morskhets i rösten:

»Hur kan han tillåta sig en sådan sottise, Bavander, stanna där han är, och längtar han hem, så kan han absentera sig.»

Liksom förvånad öfver sitt eget mod, såg den gamle herrn därefter en stund ned. Tänk att han förgått sig så! Om nu vaktmästarn blef ond, hvem skulle han då få i stället?

Kanske det var bäst att han tog afsked nu och började hemfärden.

Men trefligt var här, varmt och godt, det pratades omkring honom så underhållande och otvunget, han blef icke trött och nervös såsom hemma eller i de familjer, där han brukade vara. Här var behagligt, tiden gick endast allt för fort.

»Nu spricker hon minsann ut», sade glada Katrin och flyttade den stora blomkrukan närmare sig, »ja ha, se, se, nu är hon färdig, se, hur hon öppnar sig! Titta ni, pass på!»

Kamrern såg ömsom på Schana och ömsom på den svällande blomknoppen.

»Det kommer underliga tankar för mig», sade han. »Jag minns väl hur varmt och vackert jag tänkte den gången på hjärtanskar. Men jag var en sådan mes då. Om jag hade gift mig mot fars vilja, så hade jag haft det bättre nu. Det var ärelystnaden och högfärden och fördomen, som satt i mig, och det var dem jag lydde. Det är en olycka, att unga män bli tvungna att vänta och vänta med att gifta sig, tills de bli gamla och inte mer duga till det. Det är en olycka, att fäderna tvinga dem att gå och vänta tills de kunna göra partier». De skulle i stället ha' sina pojkar till att gifta sig med sin första riktiga kärlek, så blef det en ordentlig generation och icke sådana oting som nutidens ungdomar.»

»Se, hur den blir stor och tjock upptill, rätt nu smäller det, pass på, kusin!» Fru Lamström andades på sin kaktusknopp och vände den sakta på alla sidor.

»När jag tänker på, hur bra jag skulle haft med er, ni goda människor», sade kamrern och såg vänligt upp, »så blir jag helt ledsen på mig själf. Säg, vill ni inte lofva att komma och vårda mig, om jag blir sjuk, Kristiana, och stanna hos mig tills jag dör?»

Kamrerns ton var helt högtidlig och allvarlig, han tog den gamla flickans hand, kysste den sakta och sade efter en stund:

»Jag är så rädd för att dö ensam.»

»Hon kommer nog gärna, det sjäpet», svarade frun, »ty för lik är hon inte en smul rädd. Se upp nu, Schana, och stå inte där och se fånig ut, utan när du vid dina sjutti år får en friare, om han också är skröplig, så pass på! Nu slår den ut, nu, hör hur det smäller! Så vacker, herre Gud, så vacker! Se, så vit, och känn så den doftar! Tänk, tänk, den blommar efter femti år, och så vit, så grann, så fin!»

»Den blommar efter femti år», upprepade kamrern, »så vit och grann och fin! Säg, Kristiana, om ni vill komma till mig, när jag snart måste bort? Eller förr, säg att ni inte mer vill öfverge mig!»

»Den vissnar igen om en half timme, pass nu på allesammans!» Frun öppnade dörren till köket och bjöd vaktmästaren in med gamla Bina. »Kom och se, den här blommar blott hvar femtionde år, men är då så vacker som världens skönaste ros, se, se!»

De stodo allesammans omkring den blomman, som blott slog ut hvar femtionde år. Men blott *ett* par ögon sågo in i det hjärta, hvarest också endast hvar femtionde år en knopp sprang fram ur den torra, njugga jordmån, som eljest alstrade taggiga och misslyckade saftlösa skott. Blott *ett* par ögon sågo den hjärtats sällsynta blomman, som nu i matta färger förmådde utveckla sig för lifvets sista korta, flyende halftimme. Blott *en* såg det och tryckte den stackars blomman tacksam till sina läppar.

Mot afton.

Man kunde icke längre se på Långträsket att det blåst på dagen. Sjön låg aldeles stilla nu på aftonsidan, och mellan träden sken solen gul och matt, den orkade nu icke elda på så varmt, utan glödde endast borta i väster, luften var redan en smula afkyld och i dalen började en fin, genomskinlig dimma sakta stiga upp ... man var redan långt framme i augusti.

Inne på en liten gård vid åns utlopp i träsket stod Lotta vid brunnen; hon hade sköljt alla kärnen, ställt dem på kant i rad och stod nu och såg bortåt sjön; där for en liten båt in mellan holmarne och hon undrade om det var Ossi, som skulle ut och fiska eller om han bara skulle öfver till Agreens för att ta sig en liten aftonsnaps.

Så satte hon sig på en liten packlår ... hon var trött efter dagens arbete och behöfde hvila.

Det var eljest icke just hennes sak att sitta stilla och fundera. Men i dag kom det af sig själf; tankarne togo henne med våld, hon förmådde icke slita sig lös, och nu kunde hon ej hjälpa det, hon måste sitta här och vänta, tills det gick öfver.

Den lilla gården var tom och öfvergifven; Agreens piga hade gått med mjölken, hunden låg på ängen hos fåren, hon var ensam hemma.

I stugan sofvo barnen ... och far var som alltid i staden hos frun. Det var Lotta, som skulle sköta gården, när far var borta, skulle se till att herrskapets rum alltid stodo i ordning, skulle göra alltsammans både ute och inne, och det kunde hon också. Det var bara i dag, som det föreföll litet tröttsamt.

Lotta såg sig omkring. Jo, allt var färdigt, de kunde få komma hvilket ögonblick som helst. Dörren till herrskapets lilla hus stod öppen, friskt granris låg framför trappan och hon kunde se in i »salongen» där allt såg rent och putsadt ut. Till och med gården var städad, rishögen buren bort till vedtrafven och nässelbusken vid stenröset afmejad, gräset växte vackert både under björkarna och vid liderväggen, det var alls ingenting att anmärka, de kunde verkligen komma när som helst.

Också i fruns rum stod fönstret öppet. Lotta hade tvättat upp de blårosiga kattungardinerna och ställt sin egen myrtenkruka i fönstret bredvid vattenkaraffin, sykorgen och Topelii »Ljungblommor», allt var som det skulle, färskbrödet bakadt, smöret kärnadt och filbunken i ordning ... bara de nu komme!

Lasse, hennes man, var aldrig hemma. Men det var nu hans tjänst och kunde inte hjälpas.

Han var på en gång fruns kusk, när hon behöfde honom i staden, och den lilla förfallna gårdens »förvaltare», när hon kunde undvara honom och han fick vara hemma på landet.

Just ingenting att förvalta för resten. En smula fiske — det kunde Lotta sköta om, en bit åker, det kunde hon också rå med med hjälp af Agreens —, potatislandet, rofåker och ett par bänkar grönsaker, allt detta kunde en vanlig kvinna mycket väl sköta. Det var helt annat i staden; hästen, det istadiga kreaturet, tarfvade andra krafter och fordrade en mans förstånd. Det måste skötas ordentligt och af en riktig karl.

Lottas man var en sådan »riktig karl». Han hade dessutom ännu en förtjänst, som var ovärderlig. Han såg bra ut.

Därtill bidrogo hans kläder icke litet. Redan före »herrns» död — herrn var fruns man, fast han egentligen aldrig haft något att säga, ynkelig och sjuk som han var ända tills han kolade af en dag af idel svaghet — ja, redan före herrns död fick Lasse kuskrock och hatt med silfverband och kokard.

Nu ståtade han i allt detta; alltsammans var ännu väl bibehållet och snyggt, och när han kammade sitt krusiga skägg och knäppte de blanka knapparne öfver det breda bröstet, visste han, att han var vacker.

Och när kvinnorna sågo efter honom, där han med frun eller fröken for fram på hufvudstadens gator, log han...

Det är en egen behaglig känsla att veta, att allt är som sig bör, att allting är korrekt och tar sig bra ut, åkdon, häst och kusk, hufvudsakligen kusken.

Lasse hade denna behagliga känsla, och så rätade han ännu mer på sig, vred på sina mustascher och klatschade med piskan från fruns höga karriol; han var alltid vid briljant humör och hvarför skulle han icke vara det? Världen var honom i lag, allt gick honom väl i handom, han hade ett bekvämt och trefligt lif, hade sin goda utkomst och njöt af sin skönhet.

Lotta kände han ända sedan hon var helt ung. Hon var den tiden ett slags huspiga hos frun och han var dräng hos Agreens...

Lottas funderingar slogo ner mot jorden igen och till det närvarande. De liknade aftontöcknen öfver dalen, de stego och föllo men kommo aldrig öfver den höga bergsryggen där borta.

Hvad det förvånade henne att sjön kunde vara så lugn efter en så stormig dag!

På bägge sidor voro stränderna höga och beklädda med mörka tallar. Och längst borta vid andra änden af sjön låg Agreens torp, ett slags gästgifvargård, dit folk färdades till lands och till sjös, ett tillhåll för allt möjligt löst folk.

Oftanför låg det höga, kala Käsimäkiberget, som nu i skymningen sken med sina hvita stenar liksom en kyrkogård.

Då Lotta såg ditåt, mindes hon hur för några år sedan allt var grönt, trädbevuxet och vackert där uppe och hur i de skuggiga branterna linneablomman grodde och slingrade sina ref öfver mossiga stenar, ljusröd, doftande och täck.

Så kom skogselden; på en dag förstörde den hela berget.

Den tiden var hon själf blomstrande, ung och glad. Det var sju, åtta år se'n. Hvem räknade de långa vintrarnes tal?

Då bodde frun där uppe hela våren, vintern och hösten. Och unge herrn...

Han var en stor, lärd man och läste på studenten. Han var med när lilla fröken och hon traskade omkring berg och backar, när de plaskade i ån eller rodde ut åt sjön.

Han var nästan lika intresserad som de af att upptäcka nya »oaser»: dalar, fulla af nattviol och konvaljer, ängar med åkerbär i dikena, hallonbevuxna snår och porshvita öar uppe bland bergens vattenpussar, dit man om hösten vadade för att plocka tranbär..

Han var med, när de i juli månad uppsökte nya djupa sandstränder, där man kunde bada.

För resten var han mycket flitig och satt krokryggig och förvuxen och läste inne på sitt rum. Och det var märkvärdigt att ehuru han åt så mycket, blef han ändå inte fet eller rödblommig. Det bet inte på honom, huru mycket hon än bar till honom bakvägen, så att frun inte skulle veta om det. Hvilka enorma smörgåsar med tumstjockt smör och salt kött på!

När hon kom med tallriken full, belönade han henne med ett varmt, ömt ögonkast.

Han, som hade all världens lärdom inombords, hvarför skulle han läsa? Det fanns väl inga professorer, som visste mer än han.

Lotta tyckte, att det var stor synd, att han inte fick gå fri från bråk och bekymmer, läsning och funderande. Hon visste nog hur klok han var, det var inte en fråga, som hon gjorde, hvarpå hon icke fick en hel föreläsning till svar.

Mot hösten blef han ännu flitigare, han vakade om nätterna, magrade och gick blek om näsan omkring i rummen med en lång pipa, som osade fin herrskapstobak.

En dag for han till staden, var borta en vecka och återkom med en lyra i den hvita mössan.

Nu blef det en glädje. Hvad hans röda hår sken vackert och hvad hans tänder lyste glittrande hvita! Nu var han ung ... nu först.

Hans sätt var som förvandladt, han såg på henne med helt andra ögon än förr. Långa stunder betraktade han henne och log så godt och belåtet.

»Hvad du har blifvit vacker, Lotta«, sade han en dag, »du ser ut som en riktig herrskapsflicka! Vet du hvad, till staden får du inte fara, ty du skulle bara bli bortkrånglad där, och du är bra som du är. Nu ska' vi roa oss alla tre, Anna, du och jag, och vill du veta ännu en sak, jo, det var för att få vara här ute med er två, som jag inte var med på kalasen borta i Helsingfors. Jag sa' nej till alltihop och kom hem strax. Nå, är du glad nu?«

Om hon var glad? Men hennes känslor voro bundna af det slags uppfostran hon fått. Hon visste redan som litet barn, att en sådan flicka som hon måste lägga band på sig, icke gifva luft åt sina känslor. Återhållsamhet i allt hade man lärt henne — stilla gick hon och solade sig i sin lycka, smålog åt allt och fann lifvet oändligt skönt.

Det var en sommar! Ute från tidigt på morgon till sent på afton. Fröken och unga herrn ströfvade omkring i skogar och fält och botaniserade, fiskade, fångade kräftor och seglade på sjön och åarne, och Lotta var med. Det var en sommar!

Frun hade icke den minsta nytta af henne den tiden. Lotta lefde som i ett rus af stilla sällhet, *han* var alltid i hennes närhet och hon lyssnade till allt hvad han sade och gömde det i sitt hjärta, som om det varit guldkorn.

»Vet du hvad, mamma«, sade han en dag till frun, när det blef fråga om inflyttningen till staden, »jag vill stanna här ute. Här är jag lycklig och där vantrifs jag med mina råa kamrater. Jag kan ju läsa här. Och här har jag Lotta«, tillade han skrattande. »Det är nog för mig, mamma lilla, alldeles nog.«

Då började frun bli uppmärksam. Hon svarade ingenting men gjorde sina kalkyler. Hon började korrespondera med en af vännerna i staden, och om några dagar hade det kommit främmande i huset, tvenne unga studenter, kamrater till hennes son, och en ung flicka, kusin Aurora...

När september kom, flyttade de alla in.

Det var en lång vinter för Lotta. Men hon arbetade så att dagarne knappt ville räcka till — det var otroligt, hvad allt hon hann med!

Redan i maj kommo de tillbaka från staden. Nu var studenten förströdd och såg förnäm ut, de första dagarne var det som om han skämts för sin forna vänskap med den lilla tjänstflickan.

Hon å sin sida höll sig undan, de vackra blå ögonen sågo sällan upp. Hon såg »död« ut, sade unga fröken, ansiktet stod liksom stilla på henne. Allt det lif, som fanns hos henne, var tryckt inåt.. Det yttre var som en frusen sjö.

Men hur det var, började det igen med studenten. De gamla utfärderna till lands och sjös, de långa aftonpromenaderna, samtal, förda af honom med svar af henne, som knappt sträckte sig utöfver ett sakta nej, eller jo, ja.

Nu var det slut med fruns tålmod. Lotta fick ej mer gå ut med herrskapet, hennes göromål inomhus afstängde henne från allt.

Och en dag kallades hon upp till frun.

»Lotta«, sade hon, »jag har födt upp dig och klädt dig och gjort dig till folk, föräldrar har du inte, och något hem har du inte heller. Nu kan jag inte ha dig längre, men vill du, så skall jag skaffa dig tjänst i sta'n.«

Lotta grät. Det var hennes enda invändning. Till staden ville hon inte. Studenten hade ju sagt, att det var dåligt där, och på honom trodde hon.

Frun rördes af tårarne. Hon klappade henne på hufvudet och frågade, om hon ville ha tjänst på landet. Till exempel hos Agreens. Men Lotta bara grät. Till dem ville hon alls inte. Där kunde hon inte få gå i fred för drängarne.

Frun såg misstänksamt på Lotta, öfver hennes gamla karlavulna ansikte kom någonting hårdt och strängt.

»Nå», sade hon slutligen, »du kan få stanna här då, men på ett villkor.»

Lotta anade, att det skulle komma någonting, som hon måste säga ja till, om hon också icke ville. Hon kände, hur hennes hjärta nästan upphörde att slå och hon väntade.

»Jag vill ha Lasse gift», sade frun, »han vill ha dig och ni kan hålla bröllop till mikaeli.»

»Ja», sade Lotta och neg.

Ingen frågade om hon älskade honom, ej ens hon själf. Det föll sig ju så naturligt, detta parti, och hon tänkte: det är väl Guds vilja och — fruns.

Hur väl mindes hon nu ej allt! Hur frun pekade ut på gården, där Lasse stod och tvättade hästen, ryktade och putsade den, så att skummet stod om den. Ännu var blott hufvudet färdigt — det glänste och sken som atlas.

Det var en renlig, ordentlig och bra karl. Hon borde ju vara tacksam, om hon råkade så väl ut.

Hon neg ännu en gång och frun klappade henne på kinden...

Obegripligt att hon icke förstod att vara gladare.

Det var nästan som om något steg henne upp i halsen. Men hon sväljde det och kysste fruns hand.

»Tacka Gud för din lycka, kära Lotta», sade frun, »nu skall jag tala med Lasse, han blir nog glad han med. Se så, gå nu! Och du får strax börja väfva på din utstyrsel. Lasse skall få köra med mjölkbudet och köpa upp garn hos Stribulaieffs i morgon dag... Och Lotta, tillade frun efter en liten paus, »sköt väl om stugan där nere ... där blir du kanske en gång värdinna.»

Samma afton dracks förlofningstéet på verandan ... och studenten drack det med konjak i. Man behöfde något starkt, och när man nu en gång var karl, så var det bäst att vara det på allvar — tyckte han.

Lotta mindes alltsammans, som om det varit i går, och ändå var det hela sex år se'n...

Lasse skulle således komma hem i afton, ja, denna samma afton, och herrskapet med... En gång i månaden kom herrskapet om sommaren och stannade då ett par dar; om vintrarne såg hon sin man och dem mera sällan.

Hon visste, att han brukade säga till mjölkbudet: »Hälsa käringen och barnen, det är godt di ä' tre stycken där nu, så hon inte ä' ensam». Som han inte kunde skriva, fick hon aldrig bref.

Saknade hon honom? Var hon olycklig? Hon visste icke, om man fick vara olycklig, om man fick vara missnöjd, då man hade födan och mera till. Hon tänkte icke. Hon lefde endast, födde upp sina barn och arbetade.

Det var blott efter en mödosam arbetsdag, efter storm och oro, när solen höll på att sjunka och dagens värf var slutadt, som Lotta tänkte, medan hon hvilade sig ... tänkte tillbaka.

Hallå! Det prasslade bakom henne i videhäcken vid brunnen, och någon steg fram. Han kom med stora steg, sprang öfver diket och stod framför henne i ett nu, brun och vacker, rak och glad.

»Lotta!»

Hon såg skrämmd upp, reste sig mödosamt och neg:

»Unge herrn.»

»Kors, hvad du är blek om nosen, Lotta, är du inte rask?» Han tog henne i hand och tryckte den.

»Joo. Lotta var nu icke blek längre, hon hade den egenheten att bli röd, just då hon minst ville det; och så blef hon ledsen på sig själf och skrattade, för att han inte skulle tro, att hon alltid satt och latades så här.

»Joo, jag är nog rask, jag satt bara och såg på träsket», sade hon, »fisken nappar så bra i kväll; vi får regn i natt.»

»Längtar du efter mannen din, Lotta?» frågade unge herrn. »Säg om du gör det!»

Lotta såg upp. Hon förstod inte längre hans språk, det var längese'n hon hört en sådan röst och sådana tonfall ... här på landet talade man ej så.

Om hon längtade... Visste hon det? Hon rodnade i stället ännu en gång och vände sig bort.

»Du ser riktigt dålig ut, Lotta», sade unge herrn, »sitt ner och låt oss tala som i forna dar! Eller — var snäll och ge mig lite smörgåsar och öl, om du har! Jag är hungrig som en varg. Mamma och Lasse komma först om en timme. De stannade hos prästens. Gör det, så är du snäll, Lotta, och låt oss sedan äta och prata!»

Lotta gick långsamt in i köket och återkom snart med det begärda. Han åt och han pratade. Hela tiden berättade han. Det var nästan som den »sista» sommaren, den för sex år tillbaka.

Han skämtade med henne, fann henne snart mer lik sitt forna jag, försäkrade henne halft på lek och halft på allvar, att när han såg henne, var det inte så utan att hans ungdoms drömmar återkommo.

Och hon lyssnade, som om hon hört på en märkvärdig främmande fågel, hvilken hon känt till i sin längese'n bortglömda ungdom. Slutligen tystnade han. Det skymde starkt och ifrån ån steg dimman upp. Han såg på henne — alltjämt — hans ögon växlade uttryck, det kom något vemodigt i dem, någonting frågande och beklagande. Lotta stirrade ut mot träsket ... fisken hoppade ännu i vassen, men dimman skymde bort för henne hela den vackra utsikten, dock såg hon dit, som ville hon genomtränga dess skymmande och fuktiga slöjor. Han tog sakta hennes hand.

»Stackars Lotta!»

»Det blir allt regn i natt», sade hon liksom i tankarna. »Den stiger inte, den faller allt.»

»Hvilken?» frågade han.

»Misten», svarade Lotta och såg bort ... det betyder regn om afton, men om morgon betyder det vacker dag.»

Nu hördes hofslag borta vid bron, och en piskas skarpa smäll skar genom aftonens tystnad. Därefter blef allt åter stilla, nu körde schäsen i den mjuka mullen vid stranden bakom tvättstugukullen, den skulle nu strax vända mot gården, köra igenom den öppna grinden, svänga in och stanna framför verandadörren.

»Redan», hviskade unge herrn med en suck, i det han steg upp och borstade af en del strå och sand från sina kläder ... »redan, så fort.»

Lotta jämkade sitt röda bomullsförkläde till rätta, torkade med ärmen bort något från ögat och gaf den lilla packlådan en stöt, så att den låg mera symmetriskt, närmare brunnen.

Så såg hon på unge herrn ett enda ögonblick med en beundrande, djup, i skymningen skimrande blick.

Lasse hördes nu kraftigt smacka åt bläsen, han körde alltid i frisk fart upp på gården, och hästen behöfde uppmuntras, så trött och löddrig som den var.

Så stannade de, unge herrn hjälpte sin mor ned, och frun kom mot Lotta med handen utsträckt.

»Så blek du är, Lotta», sade hon, »nå, hur står det till? Mjölkbudet sade i går, att du var rask, fast nu borde det inte vara långt kvar till din svåra dag — eller hur, Lotta lilla?»

Lotta kände en liten rysning ... aftonen var kylig, men hon smålog vänligt och förekommande, i det hon gick och öppnade dörren för sin matmor... »Tackar som frågar, frun», sade hon, »jag är så bra så, och de må alla bra där inne, fyran med.»

Frun såg helt skrämmd ut.

»Herre Gud, Lotta, är *det* öfver?»

Lotta. småskrattade, hon ville gärna visa frun hur duktig hon var.

»Ja, bevars», sade hon, »och nu blef det igen en pojke. Agreens mor, som var här, tyckte han var så duktig så.»

»Människa, är hon rent ifrån vettet, när skedde det?»

»I går afton sent», svarade Lotta och drog lite på svaret, »men vill inte frun att jag skall stänga fönstret, det kan komma fukt in från ån...»

Lotta började nu syssla omkring i rummet och tycktes icke böjd att tala vidare i ämnet, men frun var frågvis och fortsatte en stund att halft ogillande, halft välvilligt tala om hvad som händt.

»Men, Lotta», sade frun slutligen allvarsamt och strängt, »hvarför ligger du inte — åtminstone ett par dar, kan du inte begripa att du kan dyrt få ångra detta?»

»Jag har aldrig haft tid att ligga mer än natten öfver liksom mor min och flera af de andra hustrurna här från socknen, och det är nog, skall frun tro; jag tänkte för resten inte i går, att det var så nära, och jag ville ha huset riktigt fint, både inne hos mig och hos herrskapet, när budet kom att frun skulle komma hem till natten.»

Frun teg och blickade med en halft medlidsam, halft beundrande blick på Lotta, som gick omkring i rummet och ordnade fruns res saker.

Så såg hon ut på gården. Där kom Lasse, som spänt ifrån och nu drog schäsen in i skjulet. Frun undrade, om denne välfödde, själfbelåtne man, som glad och hvisslande gjorde sina sysslor, kunde ana, hvilka mödor hans hustru med så stort mod och så stor sjelfbehärskning gått igenom?

Hon undrade, om han förstod att med ett vänligt ord godtgöra henne för allt, om han satte hälften så stort värde på sin friska och präktiga, unga hustru som på hästen, hvars rykande och svettiga hud han just nu ömt smekte.

»Gå nu till din man, Lotta», sade frun, »tror du han blir glad?»

»Vet inte», menade Lotta och vände sig bort; hon blef orolig öfver frågan, som berörde henne en smula obehagligt. »Han förstår sig inte på barn», tillade hon efter en stund.

»Tycker du om dem, då?» Frun höll på att öppna sin lilla resväska och plockade upp en massa småsaker, handarbeten och toalettartiklar om hvart annat; hon kastade fram frågan helt likgiltigt, som om hon egentligen tänkt på tandborsten och håroljan, men gjort en ansträngning för att fortsätta samtalet.

»Hm»... Lotta hängde upp regnkappan, slätade ut skrynklorna med sin grofva hand och svarade otydligt: »När di ä' snälla, så är det nog bra. Men...»

»Men...»

»När di ä' som värst, får en ju tänka på Guds vilja. Och efter det inte kan vara annorlunda, så får en vara nöjd. Jag har det ju för resten bra.»

Så gick Lotta ned. Nu var hästen i stallet, och Lasse kom med ett stort bylte under armen gående öfver gräsplanen hem till sig.

Han nickade vänligt åt Lotta, kastade klädbyltet på golfvet i stugan, som var tätt beströdt med nyss plockadt enris, och satte sig, pustande af belåtenhet.

»Här får du lite att tvätta», sade han, »det torkar ju fort här ute, så vi får det med oss, när vi resa hem på torsdag. Hva'?»

Lotta svarade inte.

»Nu ska' maten riktigt smaka», fortsatte Lasse, »du har väl färskt kärnadt?»

Hon dukade bordet: hårdt bröd och strömming, smör och filbunke, ett stort krus med svagdricka.

Så gick hon till vaggan, tog upp den nyfödde, satte sig utan ett ord på sängen och lade barnet till sitt bröst. Lasse såg förvånad på. Så slog han handen i bordet och gaf till ett gapskratt.

»Nå, är den här redan, det var mig en rackare! En hel häst att äta, hungrig som far sin och svart hår. Hahaha!»

Lasse skrattade och tog sig en bra klunk, så skrattade han igen.

»Du passar riktigt bra på, Lotta», yttrade han till slut, »vi hinner just jämt till prästen till torsdagen. Det var mig en rackare att skynda sig.»

Lotta satt, som om hon inte hade lif. Icke en muskel rörde sig i hennes ansikte vid mannens skämt. Hon betraktade barnet med en viss sorgmodig ömhet, och hennes ögonlock lade sig tungt och skuggande ned öfver hennes trötta ögon.

Elden i spiseln lyste svagt. Den ena efter den andra af bränderna slocknade småningom och glödde

blott i askan där nere, och rummet blef efter hand nästan mörkt.

Aftonrodnaden bleknade, skuggorna växte, dimmorna stego upp ända mot gården, dolde träden vid ån och kommo de stora björkarne omkring brunnen att se mörka och underliga ut.

Vid Agreens torp, borta i öster, skymtade snart månen fram. Mot natten blef det visst alldeles klart; godt att dimman låg där och skyddade mot frost...

När aftnarne voro kalla och vinden stilla som nu, kom den gärna smygande, den ödeläggande, öfver allting fruktade frostena, och lade sig öfver fälten likt en svepduk.

»Nu är den välsignade ungen visst mätt», sade Lasse och torkade bort filbunksresterna från sitt präktiga skägg, »lägg honom och gå själf till kojs, jag är sömnig.»

Han sträckte på sig och började gäspande kläda af sig.

Barnet hade somnat in. Modern lade det sakta i vaggan och tog sig till att småsjungande röra vid meden. Den lille sof lugnt och sundt, modern tyckte sig kunna se på det mörkröda och ännu formlösa ansiktet att det skulle bli vackert och likt sin far.

Hennes ögon fingo för ett ögonblick ett sken af modersglädje; för ett ögonblick klappade hennes hjärta af lycka och omedveten stolthet.

Hon hade födt detta friska barn till världen och måste ju glädjas...

Från fällbänken borta i stugans andra ände hördes djupa andedrag.

Alla barnen sofvo djupt.

Snart slocknade de sista kolglöden i spiseln. Stugan låg i mörker.

»Gå nu och lägg dig», sade Lasse, »hvad sölar du för?»

Lotta steg upp. De glada tankarne flögo bort lika fort som de kommit och hon suckade lätt, så lätt att han icke kunde höra det.

»Jag är strax färdig», sade hon och tog af sig skorna, knäppte upp kjolen och tröjan ... »strax.»

»Det är alltsammans Guds vilja, mumlade hon för sig själf och steg i säng, »alltsammans Guds vilja.»

Natt.

I ett par år hade de lefvat lyckliga, ända se'n mannen gjorde slag i saken och beslöt upphöra med drickandet.. Men de föregående åren?

»Det» hade kommit med ens, då »herrskapet» — det vill säga frun, ty de unga voro gifta och borta — flyttade ut till landet och Lars kusk blef förvaltare på Brobacka och fick hand om allt möjligt. Högfärden for i hufvudet på honom, han skulle vara herreman, lefva som »folk» och lyckades så väl efter ett par års bemödanden att han, som prostena sade, »var blefven till ett fä och såg ut som ett kreatur».

Han söp så att det knakade. Först bara vid kalas. Så med en eller annan kamrat hemma. Slutligen kunde det gå för sig helt allena, helst när ingen såg det.

Den tiden var Lotta för det mesta i onåd. Hvem kunde också vara nöjd med en sådan gnatig hustru, som jämt var sur och missnöjd?

Barnen höllo med modern, Callo och Lisa, Jussi och Olli, allihop. Alla sågo de snedt på fadern, när »det» kom på honom.

Och frun uppe i herrskapshuset tog honom i upptuktelse tidt och ofta. Hon bad, varnade och grälade. Han grät, suckade och lofvade. Men ingenting hjälpte. Stor i orden var han, talade vackert för sig liksom ett godt barn, såg ångerköpt och from ut, men sina löften — dem höll han inte.

Lasse hade medhåll, där man minst skulle ha väntat det. Kronofogden själf hade en viss svaghet för den gladlynte och tokrolige Lasse, länsman fick i honom den länge saknade fjärde man till sitt lilla parti; och alla kommo de öfverens om att man icke kunde tro att han en gång varit kusk, så väl som han nu förde sig i herrsällskap.

Förstås att det var herrar därefter. Kronofogden var afsigkommen nu, var alldeles för tjock för att kunna sköta om sig, men äta och dricka det kunde han. För resten var han ogift och behandlades som ett omtyckt barn af sin hushållerska, samt hämnades för de af henne lidna oförrätterna med att gråla och bråka med sitt biträde, som skötte tjänsten åt honom.

Och länsman! Han var en enstöring också han, änkring och barnlös. Men spela kort, det var han med om. En präktig fyrväppling: kronofogden, länsman, klockaren och Lars, förvaltaren.

Tyvärr gick det alltför fort utför med Lottas man. Han kunde inte hålla sig uppe, så som han stormade på.

Af kamraterna sade klockarn först ifrån. Han ville inte vara kamrat med en, som jämt gick och var dödfull. Man kunde godt tycka bra om starkt och glada sig åt lifvet, men när man skulle visa sig för folk, måste man vara presentabel och inte så där gång på gång dumma sig.

Så började länsman dra öronen åt sig. Lasse var så lösmunt, när han fått något i sig. Hade han inte gått och talt om en hel hop, skvallrat för Per och Pål, berättat hvad han hört af socknens mysterier, sådant, som blott länsman kunde ha reda på, skrutit och skadat sin sagesman på allt möjligt sätt.

Sist svek kronofogden. Lasse var hans ålders tröst, den ende, som inte lät honom känna hur afsigkommen och förfallen han var. Lasse var hans bästa själsfrände, ingen förstod såsom han, hur man kunde längta att glömma allt, då lifvet varit så kargt och världen så blind, att den låtit det gå illa för den, som förtjänat ett bättre öde.

Men Lasse blef för svår. Han bara skrålade och skrattade och ville alls inte mer sitta tyst och dåsa bort i en stilla bedöfning, såsom kronofogden önskade. Det blef skilsmässa också där.

Lasse fick sämre sällskap ... gästgifvarn och hans folk, Agreens och den gamle smeden borta vid byns utkant.

Till slut blef han, som sagdt, ensam. Det var bara för Lottas skull, som frun ännu behöll honom.

En dräng hade man i huset, han visade sig ha utmärkta anlag både att se till andras arbete och att själf arbeta.

Han skötte den lilla gården, som emellertid nu, se'n frun bodde där både sommar och vinter, såg helt annorlunda ut, gjorde med Lottas hjälp åtskilliga goda reformer, utvidgade landtbruket och inrättade ett litet mejeri, som snart nog ansågs vara socknens bäst skötta.

Callo var femton år och kom i smedslära. Lisa var barnpiga hos adjunktens och fick redan lön — en mark i månaden och allt fritt. Hon var moderns stolthet, men hade aldrig tid att komma hem; prästgården var ju så långt borta och barnen där så små.

Olli och Jussi voro hemma.

De hade faderns exempel jämt för ögonen, blefvo skygga och dolska, ville inte göra något, utan lågo bara och plaskade i ån och trätte om fiskstackarne, som de metade upp.

Det var sällan, som modern hade någon glad stund genom dem.

Alla på gården beundrade Lotta för hennes, arbetsduglighet. Med det nötet till man kunde hon ändå, utom sitt utarbete, hålla sitt hem i ordning. Allt blomstrade omkring henne, och själfva Lasse, det svinet, höll hon snygg och ren, när hon kunde få bukt med honom.

Men hennes lynne hade på de sista åren fått sina skuggor.

Hon sjöng inte mer, var icke heller mera så käck och glad i sina svar som förr.

Ungdomen var borta, hennes lifs bästa ålder hade förflutit under rastlöst arbete, dess afton bragte sorger och strid, var glädjelös och kall.

Man påstod att Lotta under Lasses första suptid gjort hvad hon aldrig förr skulle vågat göra, nämligen grålat duktigt på honom, icke sparat på kraftiga ord och lofvat honom ännu mera, om han icke snart vande sig af med synderna.

Men ... det gjorde hon inte om många gånger. Lasse var icke mild, när han stötte på motstånd, och slogs bra, när han ville bevisa att han hade rätt.

När tio år gått, brydde Lotta sig icke mer därom, hon hade lidit så mycket under dessa år att hon hade inga känslor kvar. Allt var utslitet och borta.

Hon led ej heller. Trumpen och tvär gick hon till och ifrån sitt arbete, slet och gnodde som en gammal häst, hvilken icke mer arbetar af lust, utan af vana.

En gång, då Lasse var riktigt svår, kommo de likväl i gräl. Det var för Ollis skull, som låg i sin säng och sof och som fadern ville skicka efter en hammare, hvilken han glömt hos smedens.

Det var sent en höstafton, snöyra och storm, ungen kunde gärna få sofva till morgonen, menade modern.

Men Lasse var ond, pojken skulle gå nu, han kunde inte tåla, att han låg och sof, han, som ingenting förtjänade, stora pojken.

Så drog han pojken upp ur sängen. Olli stred och skrek och ville inte. Hvarför skulle han ut midt i natten, kunde han inte få gå efter den i morgon tidigt, ja, klockan fem, bara han nu fick sofva?

Den näsvisse slyngeln! Lasse visste inte, hvad han gjorde, tog en butelj och slog till. Det blef ett skrikande, en jakt kring stugan, gråt och svordomar.

Olli kom i väg utan kläder, fort, som om han blifvit utskjuten ur en pistol, blodig och tilltygad.

Lasse låg snart tungt och sof, men Lotta satt uppe och höll sig för bröstet. Hon hade fått sig en stöt, hon med, och det värkte.

Ett par dagar därefter låg hon sjuk. Olli hade gått upp till frun och skvallrat, och dagen därpå kom doktorn. Lasse fick höra lagen. Det var frun och doktorn, som predikade, och slutligen prästen.

Stackars Lasse, han var inte alls hårdhärtad, han grät och han bad så innerligt vackert om förlåtelse.

Under hela sitt glada och lättsinniga lif i staden hade han ej kysst någon så mycket, som han nu på en dag kysste Lottas hand.

Han lofvade, han grät, och grät och lofvade. Nu måste det väl blifva annorlunda!

Doktorn talade om Lottas lif, som sväfvade i fara, om fängelse och andra obehagliga eventualiteter; frun drog fram om fattighuset, nöd och elände.

Så kom pastorn.

Men då var Lasse redan knäckt. Han såg redan i andanom helvetet svafvelgult och med vidöppna portar färdigt att emottaga honom med hull och hår.

Pastorn talade mildhetens ord för den ångrande och man fick Lasse att frivilligt gå in på att underkasta sig en kur för drinkare.

Frun själf for med honom till staden, han skulle blifva borta i några månader, i en anstalt, där han hölls strängt.

Men Lotta blef inte fort rask. Vintern gick och våren kom. Först till sommarn kunde hon stiga upp.

Till midsommar kom Lasse hem, återställd till kropp och själ, en ny och bättre människa.

Han var nu mager, blek och gick en smula framåtlutad, men såg eljest ut som i sina yngre dagar. Det själfbelåtna leendet var också borta, men när man talade till honom, kom det ett uttryck af stolthet öfver hans ansikte, han rätade på sig, som om han ville påminna folk om att det var han och ingen annan, som en gång i hufvudstaden kallades »vackre Lars kusk».

Han var nu hjärtegod mot Lotta; också drängen, som förr fick så hårda bevis på hans onda lynne, blef nu vänligare behandlad. Han tog itu med arbetet och tog gladt emot ett och annat godt råd från sin underordnade.

Med förundran såg han Lottas alltjämt sjunkande mod och bristande arbetsförmåga.

Han betraktade henne långa stunder missmodigt, när hon sysslade i rummet.

Han kunde icke förstå det. Hon, som varit så kraftig och flitig och ännu var ung, hade hon kanske blifvit lat och maklig, eller hvad var det?

Det eller det skulle hon göra ... alltsammans på ett dygn ... men, hon kunde icke.

Hon sjönk ihop på en bänk, som en trasa, utan ett ljud.

»I sängen med dig», kommenderade han en dag, »i morgon ta vi en piga.»

En piga kom. Hon var ung och stark, brednäst och med gult, stripigt och groft hår.

Men hon kunde ta i bra, gick af och an och klaffsade med skor fulla af jord på Lottas rena golf, hamsade med sin långa bomullskjol öfverallt, åt som en jordarbetare, skorrade med en röst, sträf som en korps, och smällde i dörrarne, så att det brakade.

Godt lynne hade hon, och korna tyckte om henne. Mot Lotta var hon vänlig, och hennes fyrkantiga hand smekte husmoderns, medan hennes ansikte var ett enda fryntligt leende.

Sommarn gick i frid och lugn. Huset såg mindre vårdadt ut, men det gick bättre utomhus nu, när Lasse själf var med.

Lotta fick tid att syssla med barnen och läsa med dem. Hon vann deras hjärtan och kunde böja deras sinnen. Nu när fadern var bättre, var allt lättare.

När hösten kom, skulle Lotta kanske kunna gå upp, sade doktorn. Hon hade något ondt invärtes, det var ett så konstigt namn på den sjukdomen, att ingen kunde säga det. Till vintern skulle det nog gå alldeles öfver, ifall hon var riktigt försiktig.

Och hösten kom. Lottas kinder fingo en underlig gul färg, men mot kvällarne flammade röda fläckar upp på dem och ögonen blefvo så stora och ungdomliga. Ibland kom det en känsla af lycka öfver henne, där hon låg.

Bara hon kunde arbeta! Göra nytta, duga till något igen. Hon läste, hon sydde och lappade, hon gjorde hvad hon kunde, men upp kom hon ej.

Det gick som ett svärd genom henne, så fort hon försökte, och det svartnade för ögonen, nej, det var icke möjligt.

Om kvällarne efter maten läste hon högt. Olli och Jussi sutto på bänken, Lasse satt i sängen och rökte, drängen hängde öfver bordet, pigan i spiseln.

Det var för det mesta Guds ord. Det var en lycklig tid. Hon somnade med en blick af tacksamhet på Lasse ... en afton, det var en mörk decemberafton, kysste hon hans hand.

Olli, som låg vaken, kunde höra det. Lasse strök hennes hår, och så släckte han ljuset.

Nu skulle mor visst bli frisk, så glad och hoppfull hon såg ut. Det led nu mot jul. Lasse var jämt hemma. Han började visserligen igen att kamma upp håret som förr, att olja in det och sno på mustascher och skägg, så som han gjorde i sina unga dar, att sätta på sig röda västar och att slänga duken om halsen som en teaterröfvere ... men, hvad gjorde det, han var ju ändå vänlig och god mot sin hustru, som låg där och ingenting dugde till.

En af juldagarne berättade Lasse att han lofvat patrons karlar att komma på bal den aftonen.

Lotta blef litet rädd, men ville icke visa det.

Lasse gick, fin som i forna dar, glad och småhvislande som han brukade, då han ännu var Lars kusk.

Lotta blef ensam i stugan. Hon kunde se, när han gick öfver gården, hur han svängde på bakdelen af sin kropp, hon måste småle, likadant gjorde ju också Olli; inte kunde man tro, att han, hennes man, varit med om så mycket och för ett år se'n varit så förstörd, eller att han var så gammal, nej, det kunde ingen tro.

Bara hon nu själf blef frisk och kunde vara med! Pigan kostade så mycket i maten, och så smutsade hon ned allting, grof och bondsk som hon var. Tänk så nätt och ren Lotta alltid varit själf, när hon var frisk, så noga om sitt utseende och snygg i sina vanor. Bara det gick litet fortare med tillfrisknandet! Hon försökte stiga upp ... tänk om hon blef så bra att de kunde ha litet främmande till nyåret.

Hon skulle baka fint, bjuda på té och pannkaka och allt möjligt.

Man skulle endast akta sig för allt starkt.

Lotta försökte med ena foten att stiga ut ur sängen.

Jo, det gick.

Med den andra...

Det stack i den, men gjorde eljest icke ondt.

Hon kunde stå. Hu, så stugan gick omkring för henne! Spiseln sprang åt väggen till och matbordet också. Så blef det svart. Men det redde sig igen, och när hon kunde se, stod allt som det skulle.

Ett steg! Ett till! Hon kunde gå! Hon kunde gå!

Tänk, hvad Lasse skulle bli glad! Lasse, som varit som död för hennes hjärta, Lasse tänkte hon på nu, nu först, nu, som aldrig förr!

Nu var han någonting för henne, nu var han hennes vän, hennes man, som hon ville lefva och arbeta för.

Tänk, hvad han skulle bli glad!

Hon skulle vara försiktig, hade doktorn sagt, i synnerhet i början. Sakta gick hon tillbaka igen, hon var trött och behöfde hvila. Handen, darrade, hon kunde knappt hålla i boken, uti hvilken hon ville läsa en tacksägelsepsalm.

Men efter ett ögonblicks hvila gick det, och nu kunde hon läsa. Hennes hjärta förstod hvarje tanke i psalmen, dess rytm ljöd som musik för hennes öron, och i en stilla, entonig melodi i mild dur sjöng hon sin julsång med sakta röst, darrande af nyväckt hopp och lifslust.

Så somnade hon.

När Olli och Jussi kommo hem, sågo de på modern, hon låg så lugnt och sof... Jussi förundrade sig öfver att hon såg så glad och rask ut.

»Vi få snart opp mor», sade Jussi, »just lagom till nya året, då Lisa kommer och hälsar på.»

Om en stund kom pigan, hon hade varit på bal och skulle hem och se att korna fingo sitt.

Hon gjorde i ordning mjölröran, gick ut och kom in igen.

Då stod Lasse i stugan, varm och röd, rocken hade han hängt på en spik och stod framför spegeln och sträckte på sig, det roade honom att se, hur den hvita skjortan sken i lampljuset och stack af mot hans rödflammiga ansikte.

»Sofver hon?» frågade pigan.

»Jo, riktigt välsignadt», svarade Lasse, »som en gödkalf».

Det blef tyst en stund. Lasse sträckte på sig och smålog.

»Hur tycker du jag ser ut, Hilda?» frågade han med dämpad röst.

»Sku' jag tycka annat än bra», svarade pigan och flinade till, men tillade därefter saktare: »Sku' jag tycka annat än andra kvinnfolk tycker. Lasse ä' vacker, han!»

Lasse gäspade. Sedan vände han sig mot pigan, smålog och ref sig betänksamt i hufvudet.

»Jag menar», sade han, »att jag kunde få mig en ung, frisk hustru än en gång; men det lär allt dröja...»

Pigan fnyste till. Hon tog ned saltkaret från väggen och gjorde sig i ordning att gå ut.

»Å, det kan en inte veta», hviskade hon med en blick åt sängen till, »hvad Guds vägar är, om Han skyndar sig, eller om Han inte har brådt.»

Så gick hon. Dörren knarrade efter henne.

Lasse såg sömnig ut, men hur det var, tog han på sig rocken igen och gick ut, samma väg som hon.

— — — — —

Natten var bitande kall. Långträsket låg fruset, och vid stränderna var det redan bottenis. På dagen hade det småsnöat, så att marken var hvit och träden betäckta af rimfrost.

Men natten var så mörk, att Lasse icke kunde se någonting annat än brunnen, hvars mörka stolpar stucko af mot den hvita marken. Om han icke hade känt till gården så väl, hade han törnat emot öfverallt och halkat på stenar och ojämnheter.

Han tyckte, att han hörde ett ovanligt ljud i stallet. Den förbannade dränglymmeln hade kanske glömt att fodra hästarne.

Orolig i blodet som han var, tyckte han att det var bäst att se efter ... i stugan var det alltför kvaft och han behöfde luft ... han hade druckit några glas på julkalaset och de hade gjort honom så konstig i hufvudet.

Han gick till stallet. Nej, där var det ingenting ... djuren sågo efter honom, där han kom med lyktan och luktade efter hvad han kunde ha med sig; svarten smågnäggade, då han kände igen honom. Så gick han tillbaka ut igen.

Om han skulle gå i fähuset? Han var säker på att fåren blifvit utan vatten; pigan, den slarfvan, gick och tänkte på allt annat än hvad hon borde... Hon hade ännu ljus, i hennes lilla kajuta lyste en talgdank.

Kunde han bara få natten att gå ... konjaken måste ha varit riktigt oförfalskad, den förde ett fasligt spektakel i hufvudet på honom, och om han gick in, kände han det dubbelt så obehagligt. Han kände dessutom liksom ett slags förebråelse, och det fast Lotta sof... Nej, in ville han icke gå.

Icke i stugan.

Hvart han gick, tyckte han sig höra något ovanligt. Någonstädes måste han gå för att komma ifrån det på en stund.

Något skymtade fram, rörde sig. Det gick förbi huset, vacklade, som om det haft svårt att gå, stannade vid gärdet, och så försvann det.

Naturligtvis var han full, och gästen kom och ville förvrída synen på honom.

Det var bäst att vara i friska luften, tills det gick öfver. Nog var han så klok, att han visste, att det inga spöken fanns.

Det var bara konjaken.

Se så! Nu såg han det igen. Midt på potatisåkern; den svarta kjolen fladdrade om en mager skepnad. Nog var det en reel gast alltid.

Bara kropp och intet hufvud.

Lasse såg bort. Om han skulle gå och tala vid pigan? Hon var så glad, kanske kunde hon få honom från det där andra.

Ännu en blick mot stranden.

Där var gästen ännu, men hade nu fått hel kropp. Var han van vid mörkret nu eller hvarför såg han så bra, han urskilde nu tydligt hela figuren, hvit kofta och hvit mössa. Tänk, att de tre, fyra glasen...

Månen gick visst upp — eller var det dagern?... Nej, det var nog norrsken ... inte kunde det vara dager vid det här laget...

Gästen var nu på isen. Än släpade han sig fram, som om han varit af bly, än sjönk han och försvann, kom igen och gled försigtigt framåt på isen.

Lasse önskade att han snart måtte sjunka och aldrig komma upp mer ... men maran, den kommer ständigt igen och dör aldrig.

Han började ångra att han druckit den där smulan.

Om han gick in, flög gästen nog efter, satte sig på hans bröst och begynte kväfva honom.

Därför gick han icke in, hvarken hit eller dit.

Det hade varit bättre, om han icke gått på kalas, utan varit hemma och hört Lotta läsa ur testamentet.

Om han skulle försöka att be? Neej, det var inte värdt.

Han gjorde våld på sig, svängde helt om och gick ännu en gång åt fähuset till. Det skulle tusan men inte en ordentlig karl gå längs husknutarne natten om och glo efter gästar. Det var inte så farligt med konjaken heller, bara man tog det förståndigt.

* * * * *

Det var morgon. Frun satt i sin säng med ett slags nattmössa af blåblommig bombasin och drack kaffe med dopp. Hon blåste i koppen och rörde om. Med de bleka, feta, runda kinderna liknade hon en basunblåsande kerub på en bykyrkotafla, den öppna nattröjan blottade en längesedan öfvermogen barm, och ögonen sågo morgondunkla, men innerligen förnöjda in i den ångande kaffekoppen.

»Maja-Stina!»

»Frun!»

»Mera långbullar!»

»Herre Gud, frun, vet frun hva som händt?»

Frun stirrade med vänlig meningslöshet på den gamla pigan, som stod där darrande af sinnesrörelse, hennes ansikte fick omsider mera böjlighet och hur det var, uttryckte de gamla, skrynkliga dragen idel uppmärksamhet, oro och deltagande.

»Hvad har händt?»

»Hon har gått bort i natt.»

»Hvem? Förvaltarns piga?»

»Nej. Hon själf.»

»Hvem själf?» Den gamla frun spärrade upp ögonen och munnen och såg ut som ett ofantligt frågetecken.

»Lotta, vet jag! Förvaltarns Lotta.»

Frun trodde att Maja-Stina själf gått — från sitt förstånd.

»Har Lotta, som är lam, som ännu i går var lam, gått bort? Menar Maja-Stina, att hon är död?»

»Nej, frun, hon har själf gått bort, medan Lasse var på dans ... när Lasse kom hem vid tre-, fyra-tiden, var det tomt i sängen.»

Frun lämnade sin säng och sitt kaffe, kröp i sin gröna stubb och sina lädergaloscher, kastade en stor päls öfver sig och gick ut.

Det var mörkt på gården, det skulle ännu dröja en eller annan timme innan solen ginge upp bakom skogen ... och himlen var tung af snömoln, som hängde öfver den vintriga jorden.

Lasse gick med fähuslyktan omkring och smågrät, barhufvad och med håret i ovanlig oordning.

»Här såg jag den gå och här är spår ... här går di, och hit och hit och dit.»

Barnen sprungo skrämnda efter, pigan gnuggade händerna, huttrade, frös och jämrade sig.

Drängen, ett par karlar från Agreens och några gummor gingo hack i häl efter Lasse; efter att ha undersökt hela gården, ända in i de mest omöjliga skrymslor, knutar och vrår, hade de nu fått tag i fotspåren och följde dem i snön, öfver staketet, genom potatiså kern och vidare.

Frun stod kvar på trappan, alldeles rådvill... Hon följde dem med ögonen.

Nu voro de vid stranden. Lyktan lyste än här och än där, osäkert flammade dess rödaktiga sken, ibland såg det ut som om den slocknat, och ibland fladdrade det till igen, allt efter Lasses slingrande och osäkra rörelser.

De gingo på isen, en hel procession, en och en, hasande sig fram, nedhukade, kännande sig för.

Lyktan rördes allt oroligare, slutligen ställdes den på isen.

Bredvid den, litet längre fram, kastade sig någon ned ... det var Lasse.

De andra skyndade dit, snart lågo de alla där, man hörde deras utrop genljuda i den stilla morgonluften.

Det dröjde och dröjde, lyktan lyftes och sänktes igen. Dess sken tycktes allt mattare. Blek och grå randades morgonen, kontur efter kontur framstod ur dunklet, perspektivet klarnade och blef längre, det gråa blef hvitare och i allt tydligare linier tecknade sig bergen på ömse sidor Långträsket och åsen

bakom gården.

Någon kom uppspringande, det var Agreens Josef, som skulle ha en båtshake från lidret och tåg...

På fruns frågor svarade han, att Lottas nya svarta ylleklädning låg vid vaken och nattmössan med... Självf hade hon hackat hål på den is, som se'n julaftonsmorgonen hade bildats på vaken... Frun visste nog, att drängen hade vittjat en krok på lördagsmorgonen ... och så hade hon hoppat i...

Det fanns några märken af att hon med händerna hade gjort försök att komma upp igen eller i, hvem kunde nu veta hvilket!... Säkert är att hennes händer varit söndersargade, och droppar af blod syntes på snön där bredvid.

Josef gick och frun satt ännu en stund ensam.

Hon kände ej att hon frös. Hon visste knappt, hvar hon var. Hon förstod ingenting af hvad som skett.

Där låg Lotta ännu i går afton, hoppfull och sig lik, lugn, stilla och undergifven! Gladare än förr hade hon talat om Lasse nästan med kärlek.

Hvad hade händt? Hvad skulle väggarne hafva berättat, om de kunnat tala?

Sängkläderna lågo huller om buller, så som folket kastat dem, då de sökte.

Skåpdörren stod öppen. Därifrån hade hon tagit sin nya svarta kjol. Lifvet hängde ännu kvar.

Frun öppnade kistan. Allt låg i ordning, linnekläderna i stora buntar. Hon drog upp en byrålåda. Lottas ordningssinne kände hon...

Jo, allt fanns där, ingenting var rördt. Hvarför? Hvad skulle man tro? Hon skulle fråga prästen, naturligtvis, och doktorn. Hvad skulle de svara?

Det var hvad hon minst kunde hafva trott, att Lotta skulle ha kunnat gå från hus och hem, man och barn, och taga lifvet af sig.

Hvar för?

Om det hade varit medan mannen söp och slog henne, men nu...

Senast i går hade hon sagt, att hon hade det bra, att hon snart ville upp igen och börja arbeta...

Och aldrig förr hade hon talat så vänligt om mannen, det kräket, som nu; det var som om hon nu först börjat liksom hålla af honom.

Leda vid lifvet?

Folk af den klassen förstod sig nog inte på sådant. Lifsledan lär ju vara en af de förfinade ståndens privilegier.

Religionsgrubbel?

Lotta hade alltid haft en from tro, hon var en ödmjuk kristen och hade ett jämnt lynne, hvardagligt, prosaiskt och utan alla excentriska funderingar. Det kunde det icke vara.

Det fanns bara en förklaring ... men den var så litet poetisk ... gamla frun kom knappt att tänka på den: Lotta hade måhända plötsligt under natten fått ett feberanfall med yrsel.

Nu kom folket igen, de gingo i klungor, pratande och disputerande, barnen släpade på mors klädning och halfskreko, bullersamt snörflande; hvart ögonblick behöfde de snytas.

Lasse gick sist. Sin gamla röda yllehalsduk bar han på armen ... den var nu trasig och våt, det var det enda, som han kunnat få tag i borta i vaken.

När han såg frun, brast han i gråt.

»Det är Guds straff att jag gick ifrån henne i går och tog till brännvinet igen?, klagade han, och så kom sjögasten och tog henne!»

Alla instämde, gummor och karlar, unga och gamla, barnen med.

»Jag såg en röd katt i förgår, när jag kom efter aftonmjölken», sade Lena, »och den jamade och vred sig, så jag kunde strax se att den inte var riktig. Inte var det en vanlig katt, inte.»

»Och jag», sekunderade drängen, en stor, stark, brunögd karl med ett hjälteutseende, »jag har känt liklukt i flera dar ... i synnerhet med nordost, jag kunde nog tro det skulle bli sjölik, jag...»

»Ugglan skrek så otäckt i höstas så», berättade mor från smedens, »den tutade som efter bråddöd, men jag trodde alltid det sku' bli någon af fiskarena ... hvem kunde tänka sig Lotta vår.»

Olli stod och stirrade... »Jag gissa' väl jag ... mor såg så underlig ut i går afton, när vi kom hem, hon liksom skratta lite ... månn' hon tala' med gästen då och svor att komma och gaf sin själ i pant?»

Lasse snöt sig, så att det knakade, där han stod med ena foten på trappsteget...

»Ja, gästen såg jag så visst som jag nu ser frun! Han kom så där ... gick ut från dörren som en riktig ordentlig män'ska och hasa' ned för trappan här, med hand på hufvud, så här...»

»Var mor med då?» frågade Olli, blek som ett lärft. »Hade gästen 'na i famn på sig?»

»Ja», sade Lasse osäkert, »gästen drog henne nog efter sig, fastän han gjorde henne osynlig, för hade jag sett henne, hade jag nog...»

»Tig med sådant, Lars», förmanade smedsgumman, »med hin och det andra fanstyget slåss ingen kristen...»

»Och så gick di den här vägen», fortsatte Lasse och pekade åt potatislandet, »och så ned, vi ha alla sett spåren.»

»Efter två?» frågade frun...

»Neej ... efter gästen ... han gjorde hennes spår likaväl osynliga, och så gick di till träsket ... där slogs di vid vaken ... dit ville nog Lotta inte! Vi ha alla sett märken efter fingrar med blod.»

»Hon skulle inte ha stridt med de mäktiga», invände kvinnan från smedjan.

»Nej ... hon *skulle* nog den vägen», snyftade Lasse, »hvad hjälper det att stå emot det, som nu en gång ska' ske...»

»Tänker ni låta henne ligga i sjön nu?» frågade frun med en underlig blick på Lars kusk. Det var som om frun hade sett tvärt igenom honom och i hans eljest själfbelåtna, nu af vidskeplig fruktan och skenhelig ynklighet vanställda drag kunnat läsa svaret på sina frågor om stackars Lotta och hennes slut.

Var det *hans* fel?... Direkt? Eller indirekt? Var han icke orsaken till detta själfmord, denne ytterst själfviske, lönvänlige, men dock så råde tyrann, som hon hade trott på och hvars behagliga utseende bedragit äfven henne?

Frun vände sig nu med frågande blickar till Lottas piga, som stod längst bort, förgråten och skamsen, som om hon haft ondt samvete.

»Hvad tror du?» frågade frun och spände sina gamla grå ögon i den rödhårigas fräkniga ansikte.

»Om Lotta sku' ha hört hvad husbond sa' i natt», mumlade Hilda och torkade ögonen med sitt förkläde...

»Sa' i natt? Till hvem?»

»Husbond sa' i natt till mig i stugan — snyftade hon — »att han tyckte han skulle vilja ha en ny hustru nu snart; tänk om hon hörde det! Och så...

»Och så?»

»Så» — det kom under snyftningar — »så gick husbond upp till...» resten hördes icke.

Lasses tårar flöto allt ymnigare; man kunde icke höra något för bara gråt och jämmer. Han anropade Gud hvart ögonblick och åbakade sig, som om vettet varit på väg att lämna honom.

Frun såg med en lång, medlidsam blick på Lars kusk, svepte pälsen tätare omkring sig och klaffsade i sina stora galoscher tvärs öfver gården och gick in till sig.

Hans far var längesedan i gravven, men modern lefde och fick arbeta från tidigt på morgonen för att försörja de tre.

Fadern, som varit mjölnare, dog helt ung och änkan skulle nog ha sörjt, om hon bara haft tid.

Men hon flyttade en vecka efter begravningen bort från stugan vid Haapakoski kvarn, fick ett slags hem i en halft förfallen koja ute på en backe invid Raiala mo och bodde nu där ensam med de små.

Han hette Pekka och var nära sex år. Det var den äldste. De andra var det just icke mycket med; de skrattade, när Pekka skrattade, och gräto, när han grät. För resten voro de mestadels glada till lynnet och nöjda med lifvet.

Landsvägen gick alldeles förbi Kajsas koja. Då någon for förbi, rusade alla ut, Pekka först, Maija sedan och sist Pikku.

Alla tre i sina långa smutsiga skjortor, öppna i brickan, och med den lilla solbruna barmen omfläktad af sommarvinden. De lingula hårstriporna hängde dem i ögonen och ända ned på axlarne, men under luggen tittade små blå, klipska, nyfikna och undrande barnaögon fram, vidt uppspärade och stirrande på de kommande i glad, oändlig häpenhet.

Det var den stora, vida världen, som skänkte dem en liten titt in i sin underbara rikedom, ett herrskapsåkdon med några riktiga stadsmänniskor uti, folk med kläder och hattar och handskar ... någonting märkvärdigt, som tyvärr ej länge lät betrakta sig, utan liksom allt annat, som de så gärna ville se på, skyndsamt for förbi ... blott förbi, alltid förbi!

Men så fort ung-Pekka kommit sig från sin undran, rusade han nedför backen och efter. Det var naturligt att han snafvade omkull i första taget. Men han steg upp igen, tog ny fart och kilade af i dammet direkt efter åkdonet, snabb som en ekorre.

Maija med och Pikku sist. De gulhvita skjortorna, de ljusa hårtestarne fladdrade, och tre par små, magra ben gnodde allt hvad de orkade, medan armarne hjälpte till så godt de kunde för att påskynda farten.

Så det gick! Sanden yrde, de bruna fötterna arbetade, näsorna runno och ögonen logo.

Mellan friska röda läppar lyste hvita och barkbrödvana tänder.

Det var så roligt ... kanske kunde de ännu hinna upp de lata gästgifvarehästarne och få se de märkvärdiga stadsdamerna, som sutto inne i vagnen!

Kanske ... ja, måhända skulle de få en pennislant, en enda sådan blank en, som mamma så gärna ville ha.

Men nej! Det går inte. Hästen har just nu kommit i springtagen. Mon är här jämn, vägen hård och bra. Pekka tröttnar, sedan han sprungit en werst eller par. Maija sitter redan mulen och andfådd på dikeskanten. Pikku står och skriker på en tufva. Hans unga sopran ljuder ut i morgonen, men han hejdar sig, så snart han får se Pekkas knutna näfve, som förmanar till lydriad ... man lyder äldste bror, som vore han en far.

»Såg du det, som flög?» sporde Maija. »Det var som spindelväf och så blått som ett blåbär. Skapar Gud sådant eller har det kommit till på annat vis?»

Pekka ref sig i håret.

»Det växer i hufvudsta'n», sade han. »Vet du inte, att allt grant finns där borta — hela glas, som man dricker ur, inte sådana bitar som våra, och porslin och guld och silfver och — sådant där blått, som flaxar...»

Öfver Maijas klara panna flög ett litet moln, kanske det första på hennes lefnadshimmel.

»Jag ville helst ha det blåa», sade hon, inte silfver och guld, nej, men det blåa, det var så vackert.»

»Men jag ville ha glas», menade Pekka fundersamt, »det är så klart som vatten och man ser inte, när det är vatten uti heller. Herre Gud, hvad jag gärna ville ha glas!»

Den lille Pikku suckade också, tittade upp på solen rakt in i det innersta gula och tänkte med detsamma — att det nu var frukostdags.

Han glömde sina fåfänga önsknigar och tog till fötterna, denna gång hemåt.

De andra efter.

Man satte af, klef öfver diket, sprang öfver tufvorna, trampade med de nakna fötterna på ljunggräset, kilade raskt på och nådde i traf den lilla grå kojans, vid hvars trappa husets enda rikedom, en liten halfvuxen, svart och hvit gris, bökade i jorden.

Pekka gick in. De andra efter. Stugan var tom. Mor var i byn på slätterarbete. Hon dröjde då borta i tre dagar — och tre nätter ... men nätterna gingo fortast, dem räknade man ej.

Under tiden skötte Pekka hushållet. Han hade att gå till källan efter vatten om morgnarne. Han tog stäfvan, — på solen kunde han se, att klockan var fem — gick dit och öste i med näfverrifvan. När han fått sitt kärl fullt, sträfvade han hem med den tunga bördan.

I den gemensamma, väggfasta sängen vid spiseln sofvo ännu de små. Pekka tog en stol, steg upp på den och sträckte sig upp till taket, där det svarta, hårda brödet var uppträdt på spetten. Han bröt en stenhård barkblandad brödkaka, rödblå i ansiktet af ansträngning, delade den i tre lika stora bitar och lade dem på bordet.

Sedan gick han ut i förstun, tog bort ett löst bräde i väggen och stack handen dit in. Där inne fans ett kärl med »kalja» eller svagdricka. Han fyllde en liten stånka och bar in den på bordet.

När allt detta var gjordt, väckte han de små med en puff, och om en half minut stodo de alla tre vid bordet.

"I Jesu namn till bords vi gå.
Välsigne Gud den mat vi få!"

Man stod och åt. Pikku, som var fyra år, gnagde arbetsamt på sin hårda kant, men det gick ändå, sedan biten blifvit blött i kaljan.

Om en kvart var frukosten slut. Pekka tog från långbänken, som gick längs en af kojans väggar, en stor, väldig, rostig koskälla från den tiden pappa lefde och familjen kunde bestå sig med ko, och så band han skällan omkring halsen på Pikku.

»Gå ut nu, småbarn», sade han myndigt, »gå och sök upp lite hjortron i mossen! Men stig inte mellan tufvorna, stig ofvanpå, annars faller ni ned och det går med er som med gästgifvarens ko, som mosstomten åt upp med både klöfvar och horn. Här har ni att plocka bären i. Jag kommer efter sedan jag gjort sysslorna ifrån mig. Se så, gå nu!»

Maija tog Pikku i hand, tittade upp med ett tafatt uttryck i ögonen och så begåfvo de sig i väg.

Pikkus skälla pinglade; man hade sålunda god kontroll på dem.

Den lille äldste var nu ensam. I vrån stod en kvast af doftande björkris med löf på. Han sopade med den det svarta, ojämna golfvet, bordet och bänkarne, sprang sedan bakom kojans, där en hög kvistved låg uppstaplad, plockade spån och tallkottar i skjortfånget och bar in hela famnen full. Alltsamman lade han i spiseln.

När han uträttat det, gick han till potatistäppan och började rensa bort ogräset.

Solen stekte, det var så varmt. Granarna doftade, kådan nästan sjöd under de heta strålarne.

Fåglarne kvittrade, allt var så gladt.

Han kunde se hela milen fram öfver den vida mon. De glesa, förbrända och svartstammiga träden voro lämningar efter en skogseld i forna tider, det visste han. Och längst bort emellan dem framskyntade en liten enslig, vassomvuxen insjö.

Men det var mer än en mil till närmaste människoboning, gästgifvaregården, det fula, fattiga och illa beryktade Rummakkamäki.

Pekka lyssnade. Pikkus koskälla hördes icke mer. Familjens öfverhufvud blef litet orolig, man brukade eljest höra klockan på nära en fjärdingsvägs afstånd. Han måste ha reda på saken.

Barnen hade redan varit borta en timme, kanske ett par. Hjortronmossan låg åt ödemarken, där vargen går. Tänk om de små gått vilse!

Pekka torkade svetten från pannan med flatsidan af sin med potatisjord smutsade hand och gaf sig i väg. Han sprang en stund och stannade därpå. Intet ljud. Han sprang igen och lyssnade. Allt var tyst utom fåglarne, som flögo mellan tallarnes grenar.

Han satte handen för munnen och tog en långt utdragen lurton, hög och intensiv. Ljudet dallrade i den rena, torra luften, bars fram öfver mon och förtonade långt i fjärran, där den stora mossens fuktiga sträckor förlorade sig i det obekanta.

Men Maija svarade intet och Pikkus skälla lät ej heller höra sig.

Pekkas breda, glada mun fick ett buttert uttryck och han kraftrade sig ännu en gång i håret.

Han var nu i början af kärrmossen. Träden stodo här litet tätare, och ungskog stack här och där upp mellan tufvorna. Porsen doftade starkt.

Han letade och ropade. Än gick och än sprang han.

Framåt bar det en hel timme nästan utan uppehåll.

Åter stannade han. Där, ja, där, helt nära hörde han ett prasslande. Var det en tjäderunge eller kanske en hare, som han skrämte upp?

Nej, det var Maija. Den lilla flickan satt där och åt ur konten de ännu kartiga och rödgula bären. Hon var helt och hållet inbegripen i sin sysselsättning och hvarken hörde eller såg. Pikku låg bakom henne på tufvan; han sof i porsriset med den röda munnen vidöppen och en solstråle, dämpad af granens krona, spelande på hans kind. Skällan hade han slängt bredvid sig, den var för tung att bära på i hettan.

Pekka försmådde allt resonnerande. Han gick ett steg närmare för att med näfven ge syskonen en meningsyttring, omöjlig att missförstå, då han från sidan fick höra ett främmande ljud. Det var långa, smygande steg, som närmade sig. Maija såg upp — »Ka's Koira!» sade hon och spärrade upp sina förvånade ögon. »Titta på hund! Fy så ful och stor han ä'!»

Pekka körde ut munnen ännu längre. Hans min blef ännu mera butter. Han såg ut som ett barn, som leker skolmästare.

»Du skall få dig!» mumlade han, och i det han med förargad min betraktade den nykomne, böjde han sig ned efter ett tillhygge, men fick i stället fatt i den stora skällan. Med denna som vapen gick han framåt mot fienden.

Denne kom emellertid allt närmare. Det var ett stort gråaktigt djur med raggig päls, nedåtböjdt, lurfvigt hufvud och lågande ögon.

Men Pekka förstod nog, att det icke var någon hund. Han visste, att det var vargen och att det nu gällde att försvara sig. Han tappade ej heller modet, utan tänkte tvärtom, att det inte borde vara så svårt att rå på en slik best, bara man var morsk. Han sträckte ut sin lilla arm, färdig att med koskällan ge sin ovän en bra örfil, en sådan, som skrämde syskonen, då de voro olydiga.

Vargen öppnade gapet mot den utsträckta armen. — Utan den minsta tvekan körde då Pekka ögonblickligen sin hand med koskällan in mellan djurets käkar, körde den säkert och utan öfverläggning rakt ner i halsen så långt det gick, medan han med den andra armen slog odjuret i ögonen, allt under en störtsjö af okvädinsord, de värsta han kunde finna på.

Pikku, som ingenting förstod, satt och skrattade, hvaremot Maija, som anade oråd, kämpade med gråten, allt under det hon tuggade de råa hjortronkarter, så att det knastrade mellan tänderna.

Vargen hade råkat illa ut. Koskällan satt inkilad i halsen så obekvämt som möjligt. Pekkas arm blödde, men likväl gick han oförskräckt på och luggade så kraftigt han förmådde. De skarpa klorna sargade hans bara fötter. Djuret, som omöjligt kunde bli kvitt den hårda och oväntade tugga, hvilken det fått i svalget, vände slutligen om, slängande med hufvudet och arbetande med käkarne, alltjämt förföljd af Pekkas skällsord.

— — — — —

Det var middagstid, då barnen kommo hem och åto sin middag efter samma matsedel som vid frukosten. Enda skillnaden var, att Pekka hade letat fram tre salta strömmingar och lagt en på hvar brödbit.

Sent på kvällen den tredje dagen kom mor hem. Hon fann de små så, som hon lämnat dem, endast mera smutsiga och bruna. Pekka hade ondt i fötterna och röda fläckar af blod på skjortan, — minnen från kalabaliken, också kroppen var full af små rispsår och blånader.

Mor slätade luggen och såg honom i ögonen.

»Har du slagits, pojke?» frågade hon och såg oroligt på sonen.

»Ja, med vargen», sade Pekka, »han sparkade så fasligt och jag bara slog och luggade honom. Men han blef rädd, han, och sprang sin väg.»

»Sprang vargen — för hvad blef han då rädd?»

Modern såg tviflande in i sin förstföddes ansikte, med den käck, skrytsamma, tvärsäkra minen.

»För hvad blef vargen rädd?»

»För koskällan, vet jag, som han åt upp och som jag inte fick tillbaka, fast jag drog allt hva' jag kunde.»

Den unga kvinnan lyfte upp pojken på knäet och såg honom forskande in i ögonen. Hon kunde icke fatta, att det var sant, som han här berättat.

»Han ville visst bitas», förklarade Pekka, »och högg tag i min hand, som jag höll i skällan med. Han nafsade till och så fick han skällan i gapet. Jag ville nog ha den tillbaka ... för hvad skall Pikku nu ha, när han går ut? Den otäcka lurfven; nu blir du visst ond, mor, att skällan är borta.»

Hon såg honom djupare in i ögonen och tryckte honom därefter intill sig. Ovan vid en smekning såg Pekka tviflande upp, slet sig därpå lös nästan skamsen och sprang ut, slående kullerbyttor utför den lilla slutningen nedåt landsvägen.

Hå, det dammade där borta! Pikku rultade fram, Maija kom utrusande och Pekka sprang ned som ett yrväder. Där stodo de med öppna munnar, öppna ögon och öppna skjortlinningar. Det var en bondkvinna i en smal kärra, bredvid henne en karl och så ännu tvenne karlar. De tre småtingarne gapade.

Snart försvunno de resande.

Inne i stugan kokade mor rågmjölsvälling. Det var fest. Hon sörjde icke, såsom Pekka förmodade, förlusten af den stora, rostiga koskällan. Barnen fingo äta sig riktigt mätta. Och rodnande varm, utan strålar, gick solen ned öfver Raijala ödsliga mo.

För ett silfverhjärta.

»Kom ihåg att äta dig mätt, om de be dig bli kvar öfver kvällsvarden», förmanade modern och knöt en liten löskrage om halsen på sin dotter Lisa, som just i dagarne fyllt nio år.

»Frun frågar alltid, om jag ätit», svarade Lisa, »och så frågar hon, hva vi haft till middag. Hva ska' jag då säga?»

»Du kan säga, vi hade potatis och svagdricka», sade modern, »och så kan du tala om att småbarnen hade mjölk och vattgröt.»

Lisa såg dum ut, som om hon inte förstått eller hört.

»Det behöfs inte att trumpeta ut för de högfärdiga människorna att vi bara haft knorrkaffe, di tror väl att vi ha stek alla dar, eller hva? Och om du också talte om, att vi svälter, så blef det inte bättre, di ge ändå ingenting. Alltså, du hör efter, om de ha arbete för far ... och om du blir bjuden på mat, så, förstår du?»

Det tindrade till i Lisas ögon vid tanken på maten. Jo, det förstod hon.

Tre af småbarnen lekte på golfvet, den yngsta sof i vaggan.

Framför fönstret stod ett gammalt skrabbigt bord, fullt af verktyg, och där framför satt fadern, dåsig och trött, klädd i sin utslitna nattrock. Han rättade och gned på en bucklig silfver sked, som skulle återfå form och färg, men den var ännu långt ifrån färdig.

»Gudskelof att du skickar en af dem bort», klagade han, »det ä' inte möjligt att få andan fram här, så som det vimlar af ungar. Försök få arbete från patrons ä du hygglig, fråga om inte fruktknifvarne ska poleras upp. Kommer du tillbaka med något, får du lakrits. Så gå nu!»

Anderson suckade, kastade en melankolisk blick på hustrun och gned vidare.

»Vi ha för många», sade han, då dörren slöt sig efter Lisa, »vi skulle inte ha mer än två. Minns du, när vi va unga och bodde i två rum — ja det var i den goda tiden! Hade du inte fått alla de många barnen, så...»

»Kära Anderson, inte ä' det värddt att klaga för det, Gud lägger inte på en värre än man ska ha. Men sant ä' det, Lisa kom för tidigt och ä' klen. Hon ä' ett öfverlopps barn, så lite som hon kan göra; och tjänst kan hon väl aldrig få. Fast snäll ä' hon. Det är ynkligt så god hon ä'. Unnar sig ingen mat för att di andra ska få. Men — nytta gör hon inte, det har du rätt i.»

Lisa hade öppnat dörren, ljudlöst som alltid. Hon hade glömt näsduken, och där låg den på bänken. Hon tog den utan att se på föräldrarna, sade ännu ett halfhögt adjö och gick.

»Bara hon inte hörde någonting», sade modern och tvålade duktigt in manschetterna, »hon stod visst utanför och funderade, tänk om hon lyssnade!»

»Det gör väl inte något», svarade fadern, »inte behöfver hon gå och tro att hon ä' någon rar skatt för oss fattiga stackare att dras med Man har fått dem för sina synders skull, ja Herre Gud, det har man.»

»Du talar så styggt, Anderson», sade modern, »skulle en inte veta att du har hjärta, kunde en tro du ville åt ditt eget barn, för det ä' hon...»

Anderson suckade. »Det går så mycket åt, och det frestar hårdt på en stackars arbetare. Har jag nånsin något roligt, jag? Andra går till krogen och gör sig en glad dag, men jag får bara sitta hemma och slita för att hålla er uppe, ä' det underligt att jag då tänker ibland, att om koleran eller tyfusen skulle gå i landet, så var det inte värddt att klandra Guds vägar, om Han bärgade ett par af våra med detsamma till sitt välsignade himmelrike.»

Modern hällde hett vatten i bunken, rörde om med en träslef och blaskade sedan tappert i med sina ångande händer.

Småbarnen lekte med såpkaggen och den minsta snarkade i vaggan.

Anderson spottade på sämsket och gned slappt på skeden; emellanåt kastade han en långtande blick ut.

Slutligen steg han upp, tog sin hatt och gick ut.

Lisa stod i köket hos patrons och väntade på att få komma in till herrskapet. Klockan var snart sju på aftonen, och pigan började göra i ordning till kvällsvarden. Hon plockade glödande björkkol från köksspiseln och lade med en tång ett och ett i samovaren.

Så tog hon ned fyra, fem, sex tallrikar från hyllan, så knifvar ur bordslådan, och så brödkorgen, smörassietten, ostkupan och en låda inlagd strömming.

Lisa satt och såg på. Hennes blickar blefvo allt mer oroliga och feberaktiga. Det vattnades i munnen på henne, då hon såg pigan skumma af en liten del af mjölkfatet och så hälla resten i kannan.

Och brödet, hvad det såg färskt och saftigt ut! Hon skulle gärna ha försakat smör och ost, om hon bara fått en bit af brödet med en nypa salt på.

Och en enda liten klunk mjölk! Naturligtvis hellre en munfull. Hon hade velat gifva hvad som helst för ett helt glas fullt. Bara hon en gång i sitt lif ensam kunde få rå om en sådan där kanna fylld med halfskummad, rar, nysilad mjölk!

Att tänka sig att Anna och Lilli och Atte fingo hur mycket de ville hvarenda dag af den tjocka, gula mjölken, som var fetare än den grädde, hvilken mor där hemma hällde i kaffet.

Lisa steg sakta upp från sin stol för att tydligare kunna se förberedelserna, och kunna räkna hur många tallrikar där voro. Var det fem eller sex, eller kanske sju — tänk om det var sju!

När hon blef bjuden att stanna kvar till kvällen, brukade frun säga till om sju kuvert.

Slutligen kom hon på det klara med saken. Jo, det var sju. Hon jublade inom sig, hon skulle vara med, det var sju, minst sju.

Men så räknade hon om igen.

Nej, det var åtta. Hvad skulle det betyda?

Hon ville gärna fråga pigan, men tordes icke. Slutligen tog hon dock mod till sig, gick fram, neg litet

och frågade.

Men pigan teg, hon låtsade icke höra.

»Vill Karolina säga, om jag kan få tala med frun», sade hon, ännu litet blygt, »jag ville så gärna tala vid henne.»

Pigan såg ut, som om hon varit drottningen af Saba och Lisa en om nåd bedjande lifdömd slafvinna.

»Jag har sagt dig, att frun inte har tid just nu, sitt vid dörren och vänta!»

»Kanske jag kan få tala med Anna och Lilli, frågade Lisa efter en stunds väntan.

»Häradshöfdingens barn ä' hos oss och di leker i dockskåpet», berättade nu pigan. »Sitt nu bara stilla, tills det blir tid, så kommer di väl...»

Och Lisa betraktade fortfarande den stolta pigan och hennes förehafvande. Hon blef en smula blekare, det var varmt i köket och en mängd flugor surrade omkring öfverallt, smällde mot fönster och tak, slogo ned och beto hvar de kunde komma åt.

Slutligen gick pigan in med alltsammans. Lisa hörde hur hon dukade i matsalen, tog fram ännu mer mat ur skänken, drog upp ölkorkar och ordnade allt.

Nu kokade téköket, köttbullarne togos osande och rykande ur ugnen och ett fat varm ångande potatis bars in på brickan.

Så var det färdigt...

Lisa hörde hur familjen kom in i matsalen, satte sig till bords och började äta.

Hon ställde sig på tå för att kunna se en smula genom den halföppna dörren. Det var ju möjligt att någon kunde få se henne, och att frun ropade: »är du där Lisa, så kom in och få dig en smula varmt!»

Men ingen såg henne. Pigan kom rusande efter några varma tallrikar, och när hon gick in igen, stängde hon dörren häftigt efter sig.

Så satt Lisa ensam i köket och väntade.

Tiden föll sig så lång.

Det blef buller i matsalen, nu stego de upp från bordet. Lisa tänkte, att nu voro de visst riktigt mätta, de, som fått äta hur mycket de ville af den goda maten.

Hon kunde höra på deras röster, att de fått sitt lystmäte, alla voro så högljudda och glada. Och hon trodde, att all lifvets sorg och glädje bara vände sig om det enda att vara mätt eller hungrig.

Det var ingen konst att vara glad och rask, när man bara fick äta så mycket man orkade... Där hemma var ingen just glad, men de hade ju icke tid för arbete. Hur olika med dem här inne, hon ville då bra mycket hellre vara herrskap än det hon var ... bara hon en gång kunde bli så lycklig som Karolina...

Plötsligt slogs dörren upp och fyra, fem barn kommo inrusande, somliga äldre, somliga yngre än Lisa.

De omringade henne, frågade henne om allting, synade henne från topp till tå, gjorde de mest hänsynslösa anmärkningar och drogo henne slutligen in, in till detta himmelrike, om hvilket hon drömt natt och dag nu i flera års tid, allt sedan hon sett det första gången, då hon var fem år — och nu var hon ju nio.

Den glada barnflocken stannade icke ett ögonblick i matsalen. Den for fram i vild fart, genom förmaket, salongen, stora salen och till pappas rum, där familjen nu var samlad.

»Guldsmedsflickan ä här och frågar efter arbete», sade Anna och satte sig i faderns knä, »har du något?»

Patronen smålog. »Du kommer för sent på dygnet, min flicka», sade han och satte spetsen af sin mustasch i munnen för att få bort en droppe sardinsaft, som stannat kvar sen kvällsvarden — »hvem orkar tänka på sådant den här tiden på kvällen. Har du något, mamma?» Han vände sig till sin hustru, som bred och fryntlig satt i gungstolen och petade tänderna, »har du något åt Andersson att reparera? Det är visst fattigt för er med alla sex syskonen, barn?»

Lisa teg. Hon tittade förläget ned på sina stora magra händer, som om hon väntat att de skulle svara för henne.

Frun hade ingenting. Men Anna talade om sitt silfverhjärta, det, som hon fått till födelsedagen att bära på sammetsband kring halsen, och som hade fallit i golfvet och blifvit trampadt på och nu var platt och förstördt.

»Så lämna ditt silfverhjärta, det är alltid något«, skrattade patron med sitt förnöjda, mätta skratt, »vi ska inte vara ogena, bed far bara skynda sig med det, så får han mera... Så gå efter det, Anna!«

Anna sprang och kom snart tillbaka med det.

Hon gaf det till Lisa. »Håll nu i det väl«, förmanade frun, »och tappa det inte, för tappar du det, får du betala det.«

Lisa tog emot den lilla silfverpjesen och knep om den så fast, som om den varit en diamant, hvilken hon måste förvara för en hop röfvare.

Barnen sprungo åter bort, Lilli tog henne i hand, och så skulle det lekas.

Lisa skulle bara se på, hon, icke kunde hon vara med, hon, som hade det dyrbara silfverhjärtat att förvara och ingen ficka att stoppa det i.

I yster fart sprungo de alla ut genom trädgården och till stranden, där båtarne lågo förtöjda vid bryggan.

En grann slup full med festklädda personer kom sakta seglande, ombord sjöngs och dracks, alla barnen skulle på bron för att se på.

Lisa sprang med, alltjämt dragen af Lilli.

Atte hoppade i jullen, hans egen lilla rödmålade julle; därifrån kunde man bäst observera grannlåten i farkosten, som nalkades i långsam fart.

Anna ville med i båten, och så Hanna och Olga, slutligen också Lilli. Lisa stod ensam på kanten af bryggan och såg på hur barnen tumlade om på båttofterna, hur de lekte, stojade och roade sig.

Atte steg upp på akterbrädet, tyngde på jullen, så att den vickade upp och ned, till höger och vänster. Det var en fröjd! De skreko, jublade och klappade i händerna.

Nu aflägsnade sig slupen med de vitklädda damerna. Anna lutade sig fram för att bättre se, men tog öfverbalansen och skulle hafva fallit, om hon ej fått tag i kanten af bryggan. Men Lisa, som såg hennes fara, höjde sig ned och sträckte ut sin ena hand för att hjälpa henne.

I det ögonblick Anna fick fast fäste och klättrade upp, föll Lisa i och försvann i djupet.

Det var ett ögonblicks verk, man observerade det knappt i villervallan.

Anna stod upprätt på bryggan, ännu helt förskräckt.

Barnen i Attes julle stodo stumma, bleka och handfallna, ingen rörde sig för att hjälpa, och ingen enda gaf hals.

Från slupen hade man emellertid observerat hela den lilla scenen och rodde skyndsamt till.

Plötsligt sågs en liten röd och mager knytnäfve sticka upp, och strax därefter höjde sig Lisas hufvud öfver vattenytan. Hon hade fått tag i en af de slippriga pålar, som höll bryggan, och försökte att krafla sig upp längs den.

Men det var för svårt. Den ena handen höll hon krampaktigt sammansluten och alltjämt öfver vattenytan, så att hon blott med den andra kunde arbeta för sin räddning.

Ändtligen började de där uppe skrika och åbäka sig. Medan hon arbetade med sina sista krafter, sprungo de omkring som yra höns, intet tåg fanns och årorna sutto fast i båten.

Det lilla bleka ansiktet, hvilket en vild skrämsel gaf ett nästan vansinnigt uttryck och som blott med största möda kunde hålla sig uppe, försvann igen.

Men ännu en gång kom det upp. Hon ville tala, och det kom några ljud, häftiga och ångestfulla.

Ett helt lifs koncentrerade smärta klagade i detta enda utrop.

»Silfverhjärtat, rädda silfverhjärtat!« skrek hon, och höll in i det sista sin knutna hand, med det lilla smycket uti, lyft öfver vattenytan.

Så sjönk ansiktet och handen, och när den räddande båten kom, var hon försvunnen under bron.

Skymningen föll på, det tjänade ju till ingenting att söka så här dags på dagen, så mycket mindre som det var strömt och hon säkert flutit utåt.

Om morgonen återfanns hon. Hon hade förvarat silfverhjärtat väl, och det var med stor möda man kunde få det ur hennes hand.

Några dagar senare satt Anderson i svarta söndagskläder vid sitt arbetsbord och småsjöng en ynkelig visa. Han hade haft begrafning med konjakstraktamente, och var på en gång melankolisk och glad. Hans sorg var till hälften affekterad, och suparne hade gjort honom hjärtegodt.

Han grät emellan verserna och smuttade med illa doldt välbehag på sitt toddyglas.

Hustrun kokade potatis och fläsk till middagen. Hon såg ut som vanligt, intet kunde drifva henne ur det välsignade lugn, som kommit öfver henne och som omgaf hela hennes varelse liksom luftlagret omger jorden.

»Herre du välsignade Gud», suckade Anderson, »att hon också skulle gå och dö för det där gamla hjärtats skull, som inte är värdt sextio penni, det var nu också ett Herrans eviga öde. Alltid ska vi stackars fattiga ha sorger, hur vi vänder oss, så ska vi ha sorger. Och för oss är allting dyrare än för andra. Den här begrafningen nu till exempel! Så mycket får jag inte ihop med en månads trälände.»

»Tacka och prisa Gud, ska' man», svarade hustrun med en viss salvelse i tonen, »för hvad som sker. Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn. Gud ske lof att hon då åtminstone var mätt, när hon dog — en vet minsann inte hur man kommer att gå hädan.»

Så tog hon potatisgrytan från elden, satte tvättvattnet på i stället och började därefter långsamt och betänksamt äta ett stycke hvetebröd, doppadt i kaffe. Det var resterna af hennes begrafningskalas.

»Herre Gud, Herre Gud», suckade mannen.

»Sitt inte där och voja dig, du, som ändå kan supa dig tröstad!» Hustrun tog på sig en arg min och rynkade ögonbrynen. »Hvad männe du nu egentligen gnäller öfver, — patrons ha ju betalt begrafningen, kan du då inte vara glad? Och vi ha hela andra flaskan kvar ännu! Det var ju bara den ena ni fick slut på. Jag ids inte se dig så, Anderson, gå ut och lufta dig! I eftermiddag kan du börja på arbeta igen!»

Mannen gick, och på aftonen återfick patronens Anna sitt silfverhjärta putsadt, uppfiffadt och helt.

Det hade förutom reparationen kostat — ett människolif.

Far och son.

En aftonstämning.

Det lugnade. Hafvet var ännu upprördt, dyningarne stego och föllo, stora, glansiga böljor höjde och sänkte sig, och vid stranden, där det farliga undervattensgrundet låg, skummade det ännu. En bränning slog hvit och fradgande högt upp, men på land susade det helt sakta i träden och vinden höll på att somna af någonstädes långt borta i skogen.

Den vackra Dalön låg som en trädgård midt ute på fjärden. På ena sidan var fastlandet, men på den andra hela, vida hafvet. Stundom, när det hägrade starkt, såg man långt i fjärran söderut en hög kust. Där syntes otydligt en stad med gammalmodiga hus och många spetsiga kyrktorn. Folket påstod, att det var Estlands kust och staden Reval.

Stranden vid Dalö var klippig och trädbevuxen. Höga tallars och granars bruna och skrofliga stammar syntes mellan björkarnes hvita, och barrträdens grenar skiftade i mörkt mellan hängbjörkarnes ljusa blad. Allra närmast stranden hängde alarnes saftiga mörkgröna blad i vattnet, de smekte ytan, höjdes åter af en vindfläkt och doppade så i igen. Hvit, hård sand utgjorde botten, nu på höstsidan växte där en mängd långt gräs, på somligt stack det fram små hvita, svagt doftande blommor, medan tången, nordens korall, i tjocka, vackra formationer grodde på djupet eller sände lösryckta fragmenter, prydda med snäckskal, till stränderna.

Några famnar från stranden, inbäddad i träd, låg en liten röd byggning, hälften stuga, hälften villa. Framför densamma stodo några högstammiga blomstergrupper, något härjade af storm och regn, men

doftande och täcka, vårdade, som det tycktes, af kärleksfulla händer.

Och på sidorna, längs gångarne, omkring hela huset, reseda och åter reseda. Ömtåliga heliotroper stodo med sina lilafärgade blomklasar och dröpo efter regnet, hvita långstjälkade liljor sträckte halfslutna klockor åt läsidan, astrarne prålade i sina granna höstfärger, och några georginbuskar visade tjocka, lofvande knoppar, som tyngde på sina skaft.

Herrn i huset kom ut på verandan. Han såg sig omkring, söp in luften i stora drag, liksom hade han smakat på den, han nästan luktade och snusade på vädret.

»Kom ut!», ropade han, »det är ingen fukt, vi kan godt sitta här ute! Den salta luften är läcker, kom och känn så bra den smakar!»

Man bar ut ett bord på verandan. Man slamrade med glas, karaffiner, skålar och kannor. Téköket rök, toddykannen likaså, ur glasen ångade det och den bruna konjakken i sin slipade karaffin fick ett mörkt skimmer af solen, som stundom genom björkarne kastade några sneda strålar på det dukade bordet.

Herrarne satte sig med ryggen åt utsikten och spädde på glasen. Det var glam och glädje, till och med under de ifrigaste dispyter. Läkaren och prästen munhöggos oupphörligen, häradshöfdingen och kaptenen skrattade, det var en gemytlig kvartett, fyra oskiljaktiga vänner, man kunde icke undvara hvarandra, man behöfde hvarandra och älskade hvarandra både i lust och nöd. Kaptenen och prästen voro fattiga slarfvar bägge två, och de representerade nöden, häradshöfdingen och läkaren däremot lifslusten, glädjen och hjälpen, som i form af penningar eller borgen åstadkom denna välsignade harmoni, hvilken alltid nådde sin skönaste fulländning vid klangen af de kära toddyglasen.

Läkarens fru, den lilla doktorinnan, stod vid köksspiseln och stekte abborrar. Hon visste icke att »bröderna» skulle komma i dag. De bodde så afsides, hon och familjen, ett par timmars rodd ifrån staden, och hon var icke beredd.

Hon hade icke väntat dem ännu på några dagar. Prästen hade ju i början af veckan fått största delen af hennes mans kvartal, kapten hade fått det mesta af det privatpraktiken inbringat. Hon, ja, hon hade fått slita och sträfva för att få det återstående att räcka till för hushållet och till skor åt de välsignade barnen ... och nu voro de där allaredan. Skulle kanske kaptenen låna penningar i dag igen? Häradshöfdingen var visserligen ett stöd, men — han hade sin familj, speciellt frun, som hade respekt med sig, han var icke så lättplöckad som hennes man.

Det var ett bråk att ställa till ett värdigt emottagande för främmande så här à propos. Pigan Katrina hade sprungit från Mörknäs till Edsudden, från Edsudden till Hästviken, och först hos fiskarn i »Kroken» fått några marker fisk. Själff hade hon varit i ärtlandet och plockat ärter, lilla Mina satt ännu bland hallonbuskarne och letade ut de få mogna, dyrbara bären; Elin, femåringen, satt på trappan med morteln på knäet och stötte finsocker, och Katrina låg borta i potatisåkern, våt ända till magen och gräfdde efter potatis. Där fanns i år bara några, och små voro de, hvitgula och ovala som mandlar. Drängen från gården stod bakom gårdet och »spektaklade» med Katrina; de voro »kärestafolk», och det var högst förargligt för de två att de inte nu i stället fingo ta sin vanliga aftontur ut åt ladorna...

Den unga frun i köket arbetade så att kinderna glödde och gånge henne ett friskare, gladare utseende. Lågan från spiseln kastade glans öfver hennes trötta, melankoliska ögon; hennes lifliga och något nervösa rörelser talade om ett varmblodigt temperament, men hennes redan litet lutande hållning skvallrade om årslånga öfveranstängningar, och ett nät af fina rynkor och fåror i det vackra, eljest så bleka ansiktet berättade en tyst historia om många tårar.

I barnkammaren sof en liten svag gosse på tvenne månader, en annan, äldste sonen, satt som vanligt ute under kardborrbusken, där hade han ett »hus», och i det huset rymdes han själf nätt och jämt med sin docka och sin griffeltafla.

Doktors äldste gosse var sin mors älskling och sin fars afsky. Barnet, en sexåring, var icke som andra barn. Han kunde aldrig bli karl. Han kunde aldrig få fasoner. Han var ful, uppnäst och skygg, bockade sig aldrig, log aldrig, svarade icke, när fadern frågade. Han rodnade däremot som en flicka, var tankspridd som en lärd och klumpig som en femtonåring. Förgäfves försäkrade modern att han var genialisk, älskvärd, god och lydig — bara man tog honom på rätta sättet.

Förgäfves omtalade hon hvilka svåra tal han räknat ut i hufvudet, hur märkvärdigt hans minne var och hur han var redo att springa i elden för henne, då hon bad honom. Fadern tyckte, att alla barnen voro »misslyckade» och »illa, uppfostrade», allihop, t. o. m. den minsta. Han skulle ändå icke hafva klagat, om icke just den äldste, Karl August, varit sådan som han var. Med flickorna kunde det vara detsamma, men pojken, äldste sonen, blifvande caput familiae, en sådan obehaglig klump!

»Mamma!» Lille Karl August stack fram sitt hufvud ur hålet i sitt hus, såg upp till modern, som i det

öppna fönstret stod och sköljde salaten, stirrade frågande med sina ljusa ögon och gapade med sin röda mun, »mamma, ä' det roligt i himlen?»

»Det vet jag inte. Hur så?»

Gossen reflekterade för sig själf utan att besvara moderns fråga.

»Nå, hvarför dör man då?»

»Gud vill det...»

»Men ä' det bättre där än här?»

»Javisst, det kan du vara säker på.»

»Hvarför ska' man då vara här?»

»Emedan, åh ... det förstår du inte.»

»Åh jo, bara säg, söta mamma!»

Modern svarade icke.

»När kommer man till himlen, mamma?»

»När Gud anser en värdig.»

»När blir man värdig att komma till himlen?»

»När man blir äldre.»

»Jaså! Ä' barn ovärdiga?»

»Nej, inte när di ä' snälla.»

»Om barn dör, hvart kommer di?»

»Till himlen...»

»Hva' gör di där?»

»Sjunger.»

»Hela da'n?»

»Ja.»

Efter en stunds paus: »Blir di inte hesa då, mamma?»

»Fråga inte, jag vet inte alls sådant där.»

»Hvad får di för mat i himlen?»

»Det vet jag inte heller.»

»Grälar Gud aldrig ... fast di ä' fula?»

»Nej, min gosse.»

»Grälar han, om di inte bockar sig?»

»Nej.»

»Men om di inte svarar, när han frågar?»

»Det måste man...»

»Men om man ä' så rädd, att man darrar?»

»Man ä' inte rädd för Gud.» Modern sade detta med en blick af den varmaste kärlek.

»Jaså.» Åter en paus. Han smålog förnöjdt.

Efter ett ögonblicks begrundande stack han åter ut sitt lilla hufvud i hålet.

Men så kom fadern, tog honom ut och bad honom att för de främmande visa att han ej var så dum, som man kunde tro. Därmed smekte han honom, tog honom på knäet, gaf honom ett par sockerbitar doppade i toddy, och började frågorna.

Barnet, ovan vid smekningar och goda ord, gömde sitt hufvud vid faderns bröst och begynte snyfta.

Det var länge sedan doktorn känt det lilla barnets brännande panna mot sin hand, och hans hjärtas våldsamt häftiga slag mot sitt bröst. Han kysste gossens hufvud, strök det stripiga håret och värmdde hans kyliga och våta små händer i sina.

»Du behöfver inte svara, min gosse, du får gå igen, om du vill.»

»Nej pappa, jag vill svara.»

Han tittade litet upp med ena ögat, en tacksam men skygg liten blick.

Så begyntes förhöret.

Fadern gaf honom additionstal, först enklare, så mer komplicerade. Så subtraktion. Slutligen multiplikation, division och en smula regula di tri. Gossen gick segrande igenom. Han hade firat en verklig triumf. Kaptenen svor på att han själf inte kunde hälften, prästen öfveröste honom med smicker och själfva häradshöfdingen tog upp sin stora plånbok och gaf honom en femmarkssedel. »Underbarnet» log förnöjdt, han blef alltmer dristig och frispråkig.

»Nå gå nu till ditt håll», sade fadern, »i morgon skall du få en ny docka från stan, och en lång pumpernickel!»

»Får flickorna också pumpernicklar?» hans röst klingade så förtröstansfull.

»Så gå nu, unge, och var inte oförskämd, bed mamma skynda med kvällsvarden, se så, spring!»

Faderns ton var nu kylig och afvisande, han gaf honom en liten omild knuff, så att han stupade och slog sin lilla uppnäsa. Begynte strax att gråta, blef ledd ned för trappan och skuffad ett stycke fram på gången. Det var halft i välmening, halft i otålighet. Barnet måste aflägsnas, »bröderna» begynte bli en smula högröstade, toddyn var kanske något för stark.

Mellan de tunga molnen stack solen fram, röd och klar, nere vid horisonten. Det var alldeles lugnt nu, skyarne hade skingrat sig, himlen speglade sig i hafvet.

I öster syntes Helsingfors, i sydväst Sveaborg. Alla fönster skeno som af guld, kyrkor och torn framstodo så vackert i ljus rosenfärg.

Själfva Utterns nakna klippor sågo vänliga ut nu i aftonbelysningen, fiskarbåtar foro långsamt fram mellan grunden i fjärran, det skimrade som silfver efter dem, och en kaskad af glänsande vattenpärlor kastades upp vid hvarje årtag.

Luften var mild, det kom en doft af kåda från barrträden, och resedans starka vällukt trängde in öfverallt i det lilla huset.

Maten var ändtligen färdig, abborrarna öfver allt beröm, och den lilla frun dukade bordet, prydde det med blommor och arrangerade allt så trefligt hon kunde.

Ändtligen kom hon ut på verandan.

De mörka lockarne stodo som en gloria om hennes hufvud, hon glödde af värme och ifver.

»Så skönt här är!» hennes röst lät mild och melodisk, »en sådan högtidsstämning.»

Ett par af herrarne vände sig om för att betrakta hafvet och sceneriet omkring sig, medan de andra mera nyfiket spejade efter bordet och rätterna.

I detta ögonblick drog en flock tranor förbi, man följde med ögonen deras färd. Med ens hördes ett ljud, hälften sång, hälften klagan. Det ljud så vemodigt, alla vände sig om och lyssnade.

Den unga frun tryckte häftigt handen mot hjärtat. Hon blef i ett ögonblick blek och frågade ångestfullt sin man:

»Hvad är det, det låter som en begrafningssång?»

»Alltid öfverspänd, kära Maria, det är väl någon fiskare, som sjunger psalmer ute på sjön.»

»Nej», upplyste häradshöfdingen, »det är tranorna, de ha ett sådant där läte, då de dra bort...»

»Hvar är Karl August...», doktorinnan var alltjämt upprörd och såg med skrämnda blickar omkring sig, »han gick ju hit för en halftimme sen?»

»Han gick härifrån för en kvart sen, till dig... Kanske är han i hålet.»

Modern sprang ned. Nej, han är inte där och inte i köket, inte i huset och inte i trädgården.

Det blef ett sökande. Själftva doktorn blef orolig och steg upp ifrån bordet med supsmörgåsen i munnen.

Där kom en fiskargumma ifrån andra stranden. Hon berättade att, då hon för en kvart sen rott förbi, hade hon sett »unge herrn» på båtbyggans yttersta kant. Han hade suttit på bryggan i bara ben och hade plaskat med fötterna i vattnet.

Med en suck, tung som en döendes, segnade modern ned. Doktors lefnadsfriska ansikte blef grått på en sekund. Han sprang upp som en rasande, bort, ned till stranden. Lilla Mina och Elin sprungo efter, häradshöfdingen tog hand om den afsvimmade pigan, drängen och herrarne begåfvo sig i en rad ned åt stranden.

Man försökte intala hvarandra mod. Det var alldeles omöjligt, barnet hade ju aldrig förr ensam öppnat grinden, och allra minst, utan modern, gått ut på den långa gungande plankbryggan.

Med tunga, fasta steg och sänkt hufvud gick doktorn förut ned, ensam. De andra stannade något bakom. Han stod nu på ändan af bron. Vattnet var här ett par famnar djupt.

Ett ögonblick var det alldeles tyst. Så ett tungt fall, ett plaskande i vattnet. Han försvann och syntes icke. Ett par sekunder förgingo, långa som timmar.

Så kom han upp med sin börda. Simmade några alnar, tills han fick botten. Gick så i vattnet mellan slippriga stenar och snärjgräs. Barnet låg lifflöst i hans armar.

»Det är slut», sade han, då han undersökt den lille, »slut för några minuter sedan. Men — låt oss försöka! Till verket!»

En halftimme förgick under detta pinsamma arbete.

Lifvet återkom dock icke.

Solen hade gått ned, det skymde starkt. Sveaborgs kyrkklockor kallade soldaterna till aftonmässa. Ljudet kom och förklingade åter.

Ännu stred det röda skimret borta i väster, men det grå segrade. Skuggorna blefvo allt större och snart syntes stjärna efter stjärna på himlen.

När det blef alldeles mörkt, kom fadern in med sitt barn. Han kysste barnets breda panna och låg länge med sitt ansikte lutadt mot den lille dödes.

De voro i denna stund fader och son.

När lindarne blomma.

Han var ung, hon var ändå yngre, de voro nyss gifta, rika och lyckliga. Allt var som det skulle vara, och ändå såg det icke riktigt ut, som om de passade för hvarandra. Hon var en modern hufvudstadsskönhet, och han hade varit den enträgnaste, den hyggligaste och den anspråkslösaste bland hennes många friare. Gud vet hvarför han fått ja ... visserligen var han en beskedlig människa med en karakter af guld, men något vidare elegant var han icke och föll eljest sällan unga flickor i smaken. Nu hade hon tagit honom — i nåder, och han var otroligt förtjust! De hade hyrt en villa ute i skärgården hos hennes föräldrar, och han brukade roa sig med att ro ut med sin älskade hvar morgon denna sköna, underbara sommar, då hvar dag var som en enda fest af solljus och lycka.

Hon hette Elisabet, den unge häradshöfdingen hette bara Anders, ett tarfligt namn, men som passade honom utmärkt.

I dag hade de kommit att aflägsna sig långt från hemmet, de voro nu borta vid ytterskären; här såg fullkomligt obebodt ut, endast där borta, ute vid vida hafvet, låg bland de grå, kala och ödsliga

klipporna en liten lummig ö, likt ett ensamt grönt stänk i det gråblå vattnet, som nu låg framför dem skimrande i junisolen.

Unga frun var törstig, man rodde mot ön och sökte ifrigt en hamn. Ogästvänligt dolde en mur af branta klippor öns grönskande stränder. Den unge mannen hade af en lots hört att här var bebodt, det gällde nu bara att finna inloppet. Han rodde och rodde och hon satt och stirrade likgiltigt ut mot hafvet, färden roade henne icke, luften var för stark, solen för varm, båten för liten och allting just så, som det icke borde vara. Anders var alldeles för entusiastisk, satt han inte där och himlade sig öfver denna »intressanta» ö, som om den varit själfva lycksalighetens, hunger och törst generade honom icke, sällskap var hans plåga och ensamheten med henne hans största glädje!

Hon älskade omväxling, en smula sällskap, skön natur — men helst civiliserad. Synd att deras smak var så olika ... om man bara snart komme hem...

Med en trött blick på sin man fingrade hon på det välfriserade håret, hatten och det nästan osynliga hvita floret. Båten svängde i detsamma om en af klipporna och de fingo sikte på en liten täck, grön strand, liksom gömd mellan tvenne branta berghällar. De gingo i land och följde en liten vacker stig, som slingrade sig mellan grupper af lummiga träd fram mot en dal, omgifven af grönskande kullar. Häradshöfdingen var förtjust, han beundrade allt hvad han såg.

Hon nickade förströdd och steg med sina spetsiga, högklackade skor försiktigt på tufvorna mellan de mossiga stammarne.

»Jag har aldrig sett en vackrare naturlig park eller något så präktigt, som de kolossala mossbeklädda stammarne häromkring!» utropade han. »Och källan här, hör du hur den porlar och sjunger och hviskar? Ser du hur asparnes ljusa färg vackert stiger fram mot den mörka bakgrunden af de höga granarne, och hur enarne stå likt grafscypper omkring en jättemausolé?»

»Så poetisk du är, Anders, jag bara tänker på hur hungerns kval förtär mig», suckade hon, »och längtar att komma till folk ... nu är vi visst nära.»

Stigen blef bredare och de stodo verkligen snart framför ett tämligen stort halfförfallet tvåvånings trähus, hvars dunkla och gardinlösa fönster, likt en blind gubbes blick, tomt stirrade ut mot en gårdsplan, på hvilken man ännu kunde skönja tydliga spår af att den en gång varit en trädgård. Här och där tittade en förkrympt ros fram bland höga tistelstånd; berberis och buxbom stredo om platsen med hagtorn och njupon; solros, krusmynta och timjan bredde ut sig på löfträdens och resedans bekostnad och på de forna gångarne växte springrot och vildklöfver i bästa förstånd med kardborren och nässlan. Men på den bristfälliga grå trappans ledstänger slingrade sig några tynande rankor af den vilda vinbusken, som stack in med sina yppigare grenar i remnorna uppe vid taket, där dagern lyste igenom och skvallrade om de årtionden, under hvilka nordanvinden de kalla höst- och vinternätterna obehindradt blåst därigenom på sin väg öfver hafven.

Mot söder beskuggades huset af en präktig rönn och ett par väldiga lindar, sällsynta gäster i nejden och planterade af gamle Erik — nuvarande egarens far; de stodo nu i blom och spredo sin starka doft vida omkring.

»Här ser obebodt ut och ändå ser jag spår efter människor», sade den unge mannen, »här ligger en duk och där borta hänger en hop kläder till torkning. Hallå där, är någon hemma?»

Ingen svarade. Helt nära i berget genljöd hans röst och ekot återgaf hans rop hastigt och med yttersta noggrannhet.

Han sprang upp för den knakande trappan, tog den i ett par skutt och slog på dörren. Ingen öppnade. Endast en katt kröp jamande fram under trappan, krökte sin svarta rygg och satte sig liknöjdt ned på ett af trappstegen, där han långsamt och ordentligt började slicka sina feta lår och små mjuka tassar.

»Jag tror att de äro döda», brummade häradshöfdingen, »kom och låt oss gå omkring huset, kanhända det finnes folk i stallet eller fähuset, jag hör ett väggur slå någonstädes och en fågel kvittra där inne ... titta du in genom fönstret så länge, nå, hvad ser du?»

Hon trippade fram, lyfte gratiöst upp sin vackra spetsgarnerade sommarklädning, snörpte på munnen och med en min som prinsessan i sagan gick hon med små steg fram mot huset och tittade nyfiket in.

»Här bor folk», ropade hon, »här är gardiner, men jag ser ingenting för gardinerna, som täcka halfva fönstret.

Han skyndade också dit och försökte se, men det gick icke, — blommorna skymde bort utsikten, fönstret var stängdt och han kunde endast tydligare höra kanariefågeln kvitter och se skenet från

ensbrasa, som flammade där inne midt i sommardagens solljus och värme.

»Löjlige persedlar det här herrskapet», sade han, »de gömma sig väl, men någonstädes måste de ändå finnas. Kom, låt oss gå vidare!» De fortsatte sin upptäcktsresa allt mer och mer intresserade. I fähuset fanns ingenting, de tomma båsen, af hvilka endast ett enda tycktes vara i bruk, skvallrade om det lif, som idislande kreatur här en gång fört, men äfven här hade tiden, stormarne och regnet ödelagt och förstört, utan att någon försökt att motarbeta förödelsens verk. Mossa och svamp grodde öfverallt, här och där hade en rutten plank gifvit dagern ett alltjämt större hål att titta in igenom, en hop murbruk, som fallit ner och nu gaf råttor och grodor fri passage hit in, bildade stora, hvita högar i hörnen, järnskrot, stock- och träbitar lågo öfverallt i vägen, gröna af mögelsvamp och spridande en underlig unken lukt. Det var svårt att komma fram, och allt sökande var förgäfves. Intet lefvande väsende fanns i närheten.

»Ser du här», sade hon, »se en sådan löjlig ruin! Ett fragment af ett litet stenhus, och öfvervuxet med konvolver och hallonbuskar. Nej, se sådana vackra röda bär, jag måste ha dem!»

Nu fick hon lif, sprang uppför den lilla sandbacken till »ruinen» och stod snart uppe bland buskarne, inbegripen i försök att nå de grenar, som buro de vackraste bären. Han stod ett stycke ifrån och såg på, försjunken i betraktande af hennes fina och af en elegant korsett vackert formade figur och de något bleka och skarpa men regelbundna dragen, samt kom därvid att tänka på hur mycket bättre hon tog sig ut i balsalen, hvars kvafva värme gaf färg åt hennes med poudre de riz sminkade kinder och glans åt hennes stora och matta ögon med deras underrand af väl applicerad touche.

I samma ögonblick skrämdes de båda af ett starkt klingande skratt, som ljud helt nära och som tycktes komma från jorden; en dörr, gömd under några af de stora buskarne, som växte öfver ruinerna, öppnades sakta och därur framträdde en ung bondkvinna, som med händerna i sidorna och alltjämt skrattande på samma råa och bullrande sätt blickade från den ene till den andre, som om hon haft framför sig några utklädda namnsdagsgratulanter af sitt eget stånd och icke dessa båda förskrämda hufvudstadstyper, klädda efter sista modet och doftande af dyrbara parfymmer.

Den unga kvinnan hade svårt att höra upp med sitt skratt, men hon kom sig dock slutligen för och började att på det vänligaste nicka och hälsa.

»Goddag, fina, fina herrskap», sade hon, »hvarifrån är dom? Hvem har vist dom hit, fanns det en molntapp på himmelen, så kunde en tro dom hade regnat ner. Hva ska' dom här att göra?»

Frun skulle ha' litet vatten ... eller, om det vore möjligt, litet mjölk.

Men flickan rörde sig icke ur fläcken, utan stod ideligen och stirrade på ett på en gång vänligt och fånigt sätt. Plötsligt, liksom fattad af en inspiration, sprang hon fram, grep den unga frun i handen och drog henne med sig mot huset till.

»Hon skall få hva hon vill, mjölk eller bränvin eller bärvatten, hva' hon vill! Fosterfar och fostermor sofver och jag sprang ned i källaren, när jag hörde röster, för jag blef rädd att det var ryssen; men när jag såg herrn och mamselln, så blef jag så glad. Kom in bara, här ä' nyckeln. Nu kan vi göra hva' vi vill.»

Motvilligt följde den unga damen med sin följeslagerska; dennas stora, robusta, manhaftiga gestalt gjorde ett obehagligt intryck, och hennes osäkra blickar skrämde den lilla frun ännu mer. Kvinnans slarfviga dräkt och okammade mörka hår, som tofvade sig i tjocka ringlar omkring pannan, hennes brunröda hy och den stora uppnäsan, allt detta bidrog att göra intrycket frånstötande. Om icke hennes leende varit så godt och gifvit hela ansiktet en prägel af barnslighet, så hade den främmande helt visst skrikit till af rädsla.

Häradshöfdingen följde dem hack i häl, han beundrade den storväxta bondkvinnans raska sätt att röra sig, hennes kraftfulla kropps resliga hållning och hennes höfters, armars och bens runda former ..., synd att hennes språk och sätt var vildinnans — hennes själ lika litet utvecklad som ett af skogens djurs. Kunde man tänka sig större motsatser än dessa två, den ena en förfinad och förvekligad baldocka, bleksotsaktig och en smula hysterisk, när något gick henne emot, och den andra, fullkomligt omedveten om allt i världen, undantagande naturen omkring henne, så att hon icke ens förstod att vara generad för sina stora, bara och smutsiga fötter, sina nakna armar och nakna hals, illa skyld af det grofva oblekta lintyget, som helt vårdslöst var hopbundet öfver det höghvålfda, solbrända bröstet?

»Kom för all del med in», hviskade den unga frun till sin man, »hon ser ju ut som en människoäterska ... uh! har du parfym på din näsduk, min cypre är för svag?»

De voro nu inne i ett slags salong med möbler, som en gång varit både moderna och nya, men som nu, belysta af sommarsolen, tydligt uppenbarade sitt urblekta tillstånd och det sorgliga inflytande tiden

utöfvat på dem. Här och där framskymtade en smula förgyllning på stolarnes och soffans trävirke, och på resterna af öfverdraget kunde man se att tygerna, som användts därtill, varit dyrbara. En stor spegel med ram af metall hängde liksom i skamvrå bakom ett skåp, spindelväfvar och damm fördunklade dess vackert slipade yta, rost vanpryde infattningen och ramens ornament. I ett af rummets hörn hade man arrangerat ett slags garderob medelst en gardin, bestående af resterna af ett präktigt, kinesiskt silkesdraperi, hvars mönster — utfördt i gobelinväf — utgjordes af åtskilliga onaturligt skapade fantasifåglar, spatserande i ett landskap af små träd och stora blommor, hvilka tycktes växa och ha rot i en märkvärdig sjö af rosenröd kulör. Bakom denna gardin tittade ett par smorlädersstöflar, några underkjolar och en rock fram; vidare dolde den till hälften något porslin och en bunt groft ullgarn. Bredvid allt detta stod, ståtligt att skåda, ett skåp af björk med klocka, rödt och gult till färgen och prydt med några väl mycket utspruckna rosor, hvilka alla vände sig mot åskådaren, liksom en rad väl instruerade landsortsaktörer i en sluttblå.

Flickan öppnade ännu en dörr och tittade in, men uppgaf därvid åter samma klangfulla, hejdlösa skratt som förut.

»Di sofver som va di döda», ropade hon, »och det fast här finns herrskap, som ä' mycke' finare än guds änglar i kyrkan! Hör, hör! Vak upp dammen, vak upp husbon', vak upp, ska di få se annat.»

»Skrik inte så högt», förmanade härads höfdingen, »vi gå vår väg, låt dem sofva!»

»Di ä' döfva som stenar», tröstade hon, »och dammen är blind till. Men nu ska di opp, om di så någonsin ska opp.»

Hon sprang fram till en stor stolpsäng, som stod i hörnet af den stora och rymliga stugan, och ryckte och ruskade i de två gamla, hvilka lågo däri, utan någon som helst effekt.

»Han är åttiofyra år, och hon ä' visst snart nitti», berättade flickan, »och nu ä' di som andra troll, bå' han och hon, när di ha äti' midda' och kommit i softagena...

»Hvem ä' 'dammen'», frågade frun, »är det er mor?»

»Mamsell är stollig», skrattade hon. »Mor? — ä! — har jag mor? Hon ä' husbonds madam, jag ä' pigan. Di fick mej från socknens fattiggård, när jag inte kunde tala en gång. Sen har jag varit här. Opp nu...»

Det sista skrek hon i örat på gubben, som nu ryckte till, började rifva sig i hufvudet och efter en stunds obeslutsamhet öppnade först munnen och så ögonen.

»Goddag», sade han fromt, så fort han orienterat sig litet, »hvarifrån ä' det här herrskapet?»

»Di ä' kommit från södersidan», ropade flickan, »och jag gick och gömde mig i potatiskällarn, men med detsamma hon där klättra opp för och mjölka' hallona, så knep jag dem! Har bond sett så'nt smalt tabernakel förr?»

»Ber om ursäkt att hon talar, som hon har förstånd», sade gubben, i det han steg upp, »hon ä' inte riktig i hufvudet, men hon ä' en snäll tös, och fast hon hör till de fåvitska, gör hon sin gärning liksom en förständig människa.»

Han förde nu sina gäster in i ännu ett tredje boningsrum, en stor och kal sal med sönderfallande gipsornamenter kring taket, hvilket på flera ställen var så otätt, att regnet obehindradt tycktes finna väg därigenom. De enda möbler, som funnos här inne, utgjordes af några hvitmålade stolar, tvenne enorma hörnsoffor med styfva karmar och höga ryggstöd, ett stort bord med raka ben och några kolossala, mässingsbeslagna koffertar med hvälfda lock, om hvilka man lätt kunde få den föreställningen att de egentligen vore likkistor, som stodo här i detta hvitkalkade gamla rum, för att vänta på den yttersta dagen.

Gubben torkade med sin skrynkliga hand dammet från soffan, bjöd sina gäster taga plats och skickade flickan ut efter mjölk.

Medan den unge härads höfdingen förundrad såg sig omkring, och hans hustru förgäfves försökte göra sig förstådd af den gamle, betraktade denne med en egendomlig, skarp blick ömsom den unga kvinnan och ömsom hennes man. Slutligen nickade han förnöjd, liksom ville han säga: jo, det är snälla människor, af dem har jag intet ondt att frukta!

Hans gestalt var mager och lutande, och såg ut, som om den varit öfverdragen med pergament, hvilket här och där, t. ex. vid munnen, kommit att sitta något snedt. Han var lång som en humlestör och med någonting fromt och undfallande i sitt väsen. Han talade släpande och liksom med möda, men tonfallet var behagligt och orden höfliga. När han icke talade, såg det ut, som om han höll på att tappa

underläppen.

Sedan flickan kommit med mjölken, öppnade häradshöfdingen konversationen, och det märktes snart att hans koncisa uttal och klara genomträngande organ godt kunde förnimmas af den gamle, som med lätthet tycktes förstå honom.

Sedan den unge mannen omtalat hvem han var och dokumenterat sig såsom den, hvilken hjälpt lotsen Erikson till rätta i hans tvistemål med skutan Fortunas kapten, vann han den gamles hjärta fullkomligt och fick veta Norrskärs historia — åtminstone de yttre konturerna däraf. För nära hundra år sen, berättade gubben, ägdes ön af en sjökaptens, hvars far köpt den för en spottstyfver. Sjökaptens hade på sina resor skaffat sig en stor förmögenhet och en ung hustru, som det var det egendomliga med att hon också var en annans. Elakt folk sade, att det var med förmögenheten som med hustrun — och uti dessa mindre behagliga omständigheter kunde man finna en förklaring, hvarför han hade valt en så ensam plats, långt från världen, ute i vida hafvet, till sin boning.

Hur som helst, kaptenens skutor kommo och gingo, några bragte jord och plankor, andra dyrbarare last. Den klippkantade ön, omgifven som den var af ett naturligt fästningsverk af granit och otillgänglig för de främmande, som icke kände till hamnen, var skyddad äfven för hafsvindarne och gaf den kloke och flitige jordbrukaren god lön för sitt arbete. Dalen var redan förut bördig, ek och björk trufdes här nere, medan på höjderna tallen och granen växte. Rönnen, strandalen och aspen grönskade, knoppades och blommade på höjder och sluttningar, den vilda rosen doftade, och när sedan en del af skogen omordnades till park och kaptenen planterade bok och lind, gick väl den första trädsorten ut, men den andra grodde, slog rot och växte upp samt blef stor och väldig.

Då för tiden var den västra delen af ön åker och äng. Kaptenen uppförde ett fähus för sina kor, ett stall för sina hästar och får, och ett boningshus på sexton rum för sin familj och sitt folk.

Här inne höll man både gudstjänst och supgillen, allt som det föll sig... När skutorna kommo hem från främmande land, spelade kapten själf upp till dans på sin fiol, och så dracks det och sjöngs och festades dagen om och natten och dagen därpå med. Det var ett gudlöst lefverne och det tog sin ända med förskräckelse...

»Var ni med då?» frågade häradshöfdingen. »efter ni vet allt det där?»

»Det var för hundra år sen», svarade den gamle, »men min far var matros den tiden, och han var med om ett och hvarje, han. Det var oroliga tider då, och mycket fick ske, som nu inte får passera; men en vacker dag kom det folk från sta'n till ön, och när di hade talat med kapten, lär det ha varit, som om fan hade farit i kroppen på honom. Han for ifrån allt ihop, tog med sig hva' han kunde, förstörde hva' han kom åt och sålde resten till min farbror, en fiskare, som inte hade barn och som hade lagt af lite' på kistbotten. När han dog, ärfde far gården. Men då var den inte mycket värd mera. Far förstod sig heller inte på jordbruk — det gick som det kunde och när jag kom till, förstod jag det inte heller bättre, utan lät allt förfalla ännu mer; för resten tyckte jag mer om att fiska och låta Anders Erikson sälja fisken i stan. Hustru min är Anders dotter förstås; förr hade vi fem kor och en häst — nu ha' vi bara en ko och Fjollelena.»

»Är det er piga — hon där borta?»

»Ja, vår piga, och vi ha tagit henne till fosterdotter — hon heter Fjollelena, det namnet hade hon fått i fattighuset. Men hon tycker allt om oss gamla, som om hon vore vår egen... Vi hade en gång en egen dotter, men hon ä' borta.»

Det ryckte till omkring den gamles mun och rösten liksom stockade sig i halsen på honom. På en stund kunde han ej fortsätta.

»Så tog vi henne här från socknen; det var ett kristligt verk att ta opp henne, sa's det. Våra två söner ä' resta till Amerika för femti, sexti år sen ... nu ä' vi ensamma.»

»Nå, hvem sköter jordbruket; jag såg ju en rågåker, flere ängar, ett ärtland, ett potatisland och en rofåker ... hvarifrån får ni häst till det?»

Lena, som nu kom in och hörde de sista orden, ställde sig bredbent och med armarne i sidan framför dem och sade i karlavulen ton:

»Häst! här ä' häst! Jag drar plogen, jag sår och jag skördar. Hva' ska' en med häst! här ä' en, som ä' starkare.»

Hon yttrade de sista orden med en ton af ytterligt förakt.

»Det ä' sant», sade gubben, »hon drar, och jag tror inte våra hästar va' bättre.»

»Hvem sköter hushållet ... är det gumman?»

Flickan svarade skyndsamt:

»Ä' herrn galn, gumman? Jag sköter om kon, bakar, kärnar och kokar. Jag har också fårena och det allra bästa af allt, svinet, mitt kära gullhjärta, han heter Hvitklas och ä' min käreasta.»

»Hon fiskar också ibland», berättade gubben, »så hon ä' bra att ha ..., skulle hon bara få vara för sig själf och med oss och aldrig se främmande ... åtminstone inte manspersoner, som pratar dumheter och narrar henne till allehanda så...»

»Hvad då», frågade härads höfdingen, mot sin vilja intresserad. Gubben böjde sig mot sin gäst och hviskade honom några ord i örat.

»Jag ä' bättre än häst och karl, jag —, skröt flickan, »och starkare än tre vanliga bonddrängar tillsammans! Och supatål jag värre än den värsta suput, och jag kan ändå arbeta och gå rak, jag.»

»När det ibland om somrarna kommer sjömän eller andra karlar hit, kan herrn tro, att vi ä' ledsna», sade gubben, »för då ha vi inga händer med henne. Hon tror allt hvad di säger... Hon har så svagt hjärta, flickstackarn, och när en pratar tok med 'na, så menar hon det ä' som prästens ord så sant.»

Gubbens hufvud började nu skaka, som om det suttit löst. »Ja», tillade han, »hon har svagt hufvud och svagt hjärta, men snäll ä' hon.

»Jesus ja, det ä' sanning hva' bond' säger, hvart endaste ord», försäkrade Lena med den uppriktigaste min i världen, »jag har svagt hjärta. Di kan få mig till att gå genom eld, när di talar goda ord, ja, genom brinnande eldslågor. Jag ä' så glad, när en smeker mig och ä' snäll vid mig, stackare, som ä' fjollig. Jag kan rifva ut hjärtat ur bröstet för de goda människorna. Men den, som ä' ond och plågar ett oskyldigt väsen, den har jag stor lust att tukta. Det var en käring här, som stängde in katten i sumpen och ville dränka den — henne skulle jag ha strypt, om hon inte skyndat sig och släppt kräket löst igen. Men bäst lyder jag manfolk, Herre Gud, vackra och beskedliga manfolk, som han där.»

»Tig, Fjollelena», sade gubben och hötte åt henne med knytnäfven, »tig, eljest får du höra knallhatten... Gå ut!»

Denna löjliga hotelse tycktes göra verkan. Lena drog sig undan och gick långsamt ut, tittande efter sig och halfsjungande.

»Hon ä' alltid tjänstvillig och lydig», berättade den gamle, »uppoffrar sig själf och ä' god både mot mor och mig; om också mor ä' knarrig och vresig, ä' Lena munter och foglig. Men hon har sina ryck, stackars flicka, då hon ä' som ifrån vettet. Det kommer på 'na så där hvar sommar den här tiden, när det ä' varmt och vackert, just den här tiden ... när träna där stå i blom.»

»Hvad vill det säga», frågade unga frun, »hvilka träd?»

»Lindarne. Hon blir sjuk af lukten. Inte förstår jag, hur det går till, men på kvällarna sådana här dagar stiger blodet visst åt hufvu't på henne, och då börjar hon på gråta och tjuta, och kastar sig ned under trä't där, som vore hon på kyrkogåln, och så går hon på natten igenom. Vill en då vara vänlig mot henne, så ä' hon så tacksam och kysser händerna på en, men — tokig ä' hon riktigt reelt ändå. Men mor — henne tål hon inte, när hon ä' på det humöret, och farlig ä' hon att reta. Det ä' bäst man låter henne hållas, så går det öfver på ett par dar. Vi går nu här och väntar ... det kommer väl i draget. Det är därför hon har varit så besynnerlig i dag. Det kan ju komma när som helst, jag är glad, om det inte bryter ut i afton ... ja», — gubben ref sig i hufvudet och såg mäktigt generad ut, »ja, bara hon håller sig i skinnet, så länge herrskapet ä' här, så ä' det bra. Det ä' därför vi inte ä' så glada åt främmande, som vi eljes skulle vara, si, go'a härads höfdingen, bara därför...»

Vinken var tydlig nog. De unga tu stego upp, tackade gubben för hans meddelssamhet och begåfvo sig åstad. Så fort de nått stigen, sågo de ännu en gång tillbaka på det åldriga huset och dess ålderstigne egare, som alltjämt stod på trappan med sitt långa gråa hår viftande för vinden, lutande och fallfärdig liksom byggnaden, omyndig och hjälplös som ett öfvergifvet barn. Så småningom bortskymdes hans bild för deras blickar, och de lämnade bakom sig den igenvuxna trädgården, parken och skogen.

Lena sågo de ej till förrän i det ögonblick, då de stötte båten ut från land. Då kom en liten rund sten susande genom luften och träffade den unga frun på högsta toppen af hennes höga blomsterprydda hatt, som föll i vattnet och till hälften förstörd fiskades upp af härads höfdingen. På en af klipporna såg man i samma stund fliken af Lenas fladdrande kjol och hörde hennes skratt, som bars af den lätta luften likt ljudet af en sjöfågel.

Men gråtande och klagande satt unga frun i båten utan hatt och med de brända lockarne i oordning,

under det att den stackars mannen rodde af alla krafter för att i tid komma hem och få henne i säng efter denna ansträngande och äfventyrliga färd. Hennes sinne var i jäsning, Lena hade gjort ett ytterst plågsamt intryck på henne, denna råa naturmänniska inverkade lika antipatiskt på det bortskämda hufvudstadsbarnet, som om hon varit en chimpanz eller något annat apartadt väsende i ett menageri, och detta intryck minskades ingalunda af den sista hälsningen. Hon kände att stenen, slungad med säker hand för att förstöra detta mästerverk af en modehandlerskas allra sista, vågade nyck, var en lika vältalig som stum protest mot hennes koketteri och fåfänga. Och på samma gång upprördes hon öfver att hennes man med så oförställd beundran betraktat jättinnan och åhört berättelsen om hennes bedrifter. Efter en två timmars lång rodd, ackompanjerad af en jämn tåreflods sakta drypande, nådde de ändtligen Alberga, hvarest några minuter efter deras hemkomst hela huset var i rörelse och husfolket likt yra höns sprang upp och ned, med öfverstinnan i spetsen, från första våningen och till den andra för att skaffa den beklagansvärda unga frun, som hade sin svåra »migrän», liten lindring. Droppflaskor, piller, pulver, téer och oljor drogos fram och det ångade af kamomill, kamfer, terpentiner och dylikt, ända tills fram mot aftonen belladonna och morfin anskaffades, sedan senapsdegar och allt det öfriga visat sig vara utan verkan.

Men i sitt stilla sinne svor härads hövdingen en helig ed att han aldrig i sitt lif — blefve han än hundra år — skulle föra sin hustru ut på äfventyr till hafsklippor, bebodda af halcciviliserade människor, nej, icke om han så visste att han där ute bland dessa vilda klippholmar kunde finna själfva lycksalighetens ö! Nej, aldrig, aldrig mera!

* * * * *

Om fredagarne hade man alltid främmande till middag hos assessorns, några framstående familjer, några lofvande unga jurister, ett par obligatoriska gamla tanter tillhörande »tjocka släkten» och en eller annan ung flicka af äldsta dotterns allra bästa vänners ingalunda ringa skara. Pappa hade nu sina fyratiofem år på nacken, hade lagt på hullet, skaffat sig isterhaka och helskägg samt mist håret midt på hufvudet. Han var det goda lynnet personifieradt, tålde allt, urskuldade allt, och spelade evangeliets roll i hemmet lika konsekvent som »stackars mamma» spelade lagens. Sjutton års äktenskap hade dock icke tagit så hårdt på henne. Hon var ännu vacker oaktadt sina trettiosex år och en beklagansvärd gift kvinnas alla lidanden. Men man kunde icke säga henne en obehagligare kompliment än att hon såg frisk ut. Med en verkligt djupt känd smärta beklagade hon sig öfver sina kinders rosiga färg, som bara kom folk att tro henne vara vid bästa hälsa ofta, då hon led som värst, öfver sina ögons glans och klarhet, som tvärtom just borde bevisa ett slags inre feber, med ett ord, hon fann i sin yttre personlighets blomstrande tillstånd en ytterligare anledning att klaga öfver skenets bedräglighet, hvilket icke ens unnade henne sin samtids ömma medlidande.

Som en martyr släpade hon sig från bal till bal, från supé till supé. Som nygift hade hon med en ytterst excentriskt sammankonstruerad logik sökt bevisa världen att hon endast fortsatte sin flicktids glada salongslif, därför att hört måste så för mannens skull! Hur han än protesterade, hjälpte det icke, de *måste* ut, för *hans* skull. Hon, som icke älskade något högre än stillheten i hemmet, friden, ensamheten, hon måste ut, det var hennes plikt mot honom. Hur mycket han än bad henne att »*för hans skull*» stanna hemma, drillade hon det alltid därhän att han måste ge efter, och de lefde »som andra» — liksom om sällskapslifvet var det enda lif, som var värdt att lefva...

Så kommo nya förhållanden, nya pröfningar och med dem unga fruns verkliga martyrskap. Det äldsta barnet var en dotter och vid hennes födelse var det en uppståndelse i huset, som om yttersta dagen hade kommit. Nu kunde den unga modern hvarken gå eller stå i månader, men alla andra fingo i stället lära sig både att gå och stå efter det mest suckande och kvidande kommando i världen. Medan barnet ammadades, måste modern genomgå kur efter kur. Läkaren var en elastisk person, tillgänglig för ömma tacksamma blickar och söta ord. Man måste låta patienten försöka en champagnekur på grund af denna kraftlöshet, som hotade att ej vilja gifva med sig.

Och en ostronkur ... det var litet dyrt, men icke för dyrt för att återvinna en så dyrbar hälsa.

När vintern kom, var hon återställd ... naturligtvis icke rask, nej, långt därifrån, men hon måste tvinga sig till att gå på en bal hos justitieministerns, en soirée hos generalens, och själfva fingo de ju naturligtvis också lof...

Det andra och tredje barnet kom, nu hjälpte det icke mera att pjoska i hemmet. Hon måste om sommaren resa till badorter med en tant som förkläde; Anders, den odrägligt friske Anders, skulle stanna hemma och arbeta, han kunde se om barnen, han, som hade krafter, inte hade man ju råd att resa alla, och dessutom ville doktorn att hon under dessa korta försvinnande somrar skulle vara alldeles i ro, fri både från man och barn, eljest var det ju ingen hvila. —

Badorterna inom landet voro dock icke tillfyllestgörande. Man måste försöka Wiesbaden, Ems och Trouville. Det var en stor sorg att vara tvungen att så ofta lämna det kära hemmet och de älskade små,

men hälsan, den dyrbara hälsan! Assessorn gjorde föreställningar, talade förnuft, bad i sin kärleks namn, åkallade alla ömhetens gudar, men förgäfves! Öfversvämmade tårefloder, nervattacker och svimningar voro hans straff, och dagen därpå for stackars mamma ut till sina fournissörer, en smula blek efter tårarne och med en liten täck mörk skugga under ögonen men eljest underbart fort restituerad, medan den lycklige Anders' hår synbarligen blef allt tunnare och rynkorna i pannan allt djupare, fastän hans goda och ärliga ögon alltjämt bibehöllo sitt uttryck af mildhet och vänlighet.

Ja, nu satt man i assessorns gröna arbetsrum vid eftermiddagskaffet. Flickorna spelade à quatre mains i salongen, och juristerna disputerade. I chäsalongen satt stackars mamma vid sin sista doktors sida och broderade på en duk af gulbrun plysch med silke och guldtråd. Man talade just om åtskilliga mål från tings- och rättssalare, och unge Östling, en tämligen viktig och stortålig gröngöling, som ansågs såsom en blifvande kapacitet, utbredde sig om ett intressant brottmål, som nu lifligt diskuterades i juridiska kretsar, och han åhördes uppmärksamt af alla, utom af doktorn, som emellanåt sökte med sin patient tala om mera etiska ämnen, för att slippa höra på de där odrägliga kriminalhistorierna, som gör en sjuk, då man bara tänker ditåt, såsom stackars mamma dyrt försäkrade.

»Min fasta öfvertygelse är», sade Östling i orerande ton och slog ut handen som en präst inför sin församling, — »min öfvertygelse är, att vi här stå framför en riktigt inslipad skälm. Den så kallade förmildrande omständigheten tyckes mig tvärt om vara försvårande. Och min tro är att bland hundra brottslingar nittionio på förhand arrangera åt sig en eller annan förmildrande omständighet, som de sedermera hålla fast vid med en konsekvens och seghet, som bedrar den alltför blödhjärtade domaren och ofta för till och med rättens vaknaste medlemmar bakom ljuset.»

»Hvad är det frågan om?» Fru Elisabet såg upp med sina vackra ögon på den unge mannen, »det är väl inte något alltför otäckt igen, vill jag hoppas?»

»Ånej, inte så värst», svarade Östling, bara en kvinna, som bevisligen har anlagt mordbrand och misstankes för att ha tagit lifvet af sitt barn, men som gör sig till, som om hon vore otillräknelig och visar en slughet och illmarighet under förhören, som är alldeles frappant.

»På hvilka grunder hvilar misstanken?» frågade med likgiltig röst assessorn, som just höll på att med en slö pennknif snoppa sin cigarr.

»Jo, farbror skall veta att hon fick barnet på aftonen några timmar efter det hon tändt på brasan, ett friskt och sundt barn, som hon ett dygn därefter själf begrafde, utan att svara på folkets frågor, hvarför hon gjorde det.»

»Men det har väl varit läkareundersökning om saken, så att sanningen kommit fram?» frågade doktorn.

»Det dröjde en vecka, innan hon kunde förmås att säga, hvar hon grävt ned barnet», berättade Östling, »och då var liket i ett sådant tillstånd, att det var svårt att bedöma dödsorsaken. Det fanns för resten intet tecken till yttre våld. Doktor Pil var till och med så älskvärd, att han gissade på en strup- eller lungsjukdom. Själf ger hon ingen ledning ... man får försöka gissa sig fram. Ja, det är modernt i våra dagar att skjuta skulden på vissa förmodade abnormiteter hos den brottsliga, ett mode, söm för resten börjar att bli tämligen föråldradt, tyckes det mig! På det viset ha vi icke mer några samhällsvådliga individer i våra fängelser utan idel patienter, som vi ska krusa för, passa upp och stå på tå för. Har jag en ovän, som jag vill ha ur vägen, behöfver jag bara ställa till en liten vift, i skydd hvaraf jag låtsar vara otillräknelig, och så har jag strax skaffat mig förmildrande omständigheter. Ett rus är det populäraste. »En liten lyftning» och mordet är till hälften urskuldadt. Kan jag få folk att tro att jag i hvardagslag är en smula bizarr eller originel, att jag iblandar excentrisk, fantastisk och har vilda idéer, ja, så kan jag utan risk ta' lifvet af en eller flere af dem jag vill ha ur vägen. Är jag en lat, utfattig krabat, så står mig alltid en god affär öppen, den att råna och mörda — i fyllan förstås! Så kommer jag fast, förklaras till hälften urskuldad för rusets skull, får en sund och fri bostad, god mat, ordentliga kläder, lagom med arbete och en charmant trädgård att promenera i efter badet. Mot en dusör kan jag kanske till och med skaffa mig mina havana och min mokka ... det enda, snart sagdt, som är förbjudet ... ja, ja, de äro afundsvärda, dessa »gentlemen of the prisons», som så rikt skörda utan att så och som klädas likt Salomos liljor utan att de arbeta.»

Hela sällskapet skrattade. Östlings paradoxer roade dem alla, endast assessorn, som tagit sig några veckors semester från tjänsten, hade gärna sett att samtalet fått en annan riktning.

»Hvem är det denna gång, som är den lyckliga?» frågade doktorn. »Jag tyckte ni talade om en kvinna — jag hoppas hon förstår att uppskatta sin af er afundade lott att få bo fritt och födas med god mat i gallerhotellet borta vid rådhuset?»

»Jo, det är en landstrykerska, förstås, hon kallas madam Johnson — hon kommer senast från Amerika ... men sen dess har hon ställt till en hel hop här hemma, med hjälp af det välsignade brännvinet förstås! Oleander, vår filantrop där uppe, har naturligtvis försökt göra svart till hvitt, och att hon icke flugit bort med de hvita vingar, som hans omtalade människokärlek klädt henne uti, är högst märkvärdigt. För tillfället har han semester, han med, så nu hoppas jag hon får lön, så som hon förtjänt.»

»Har notarien sett henne», frågade assessorskan, »hon ser väl ryslig ut?»

»Som en tatterska! Ja, jag har inte sett henne själf», förklarade Östling, liksom i förbigående, »men kamraterna ha haft henne till benäget påseende. Hon skall ha' en figur som en dockarbetare och krafter som di? filisteers baneman. Och ett humör! Ingen kan få ett ord ur henne, när hon inte själf behagar, inte en enda af vaktmästarne kan beveka henne att tala! Det fatala för försvararen är att hon begår tvetalan, så fort hon öppnar mun, och ljuger som en häst! När en människa med hennes krafter — hon lär ha' lyft upp en af konstaplarna på ett bord häromdagen, bara som ett slags smekning — inte vill vara beskedlig,» skall hon göras oskadlig, säges det. Ja, mycket bra, men hvad kostar det där oskadliggörandet staten? Så mycket att det icke finnes råd att understödja de arbetsamma, de så kallade goda, de fattiga, som *icke* göra illa. Man slösar på de obotlige förbrytarne, och låter dem, som vilja det goda, gå arbetslösa i dessa maskinarbetande tider, tills de svälta ihjäl, taga lifvet af sig eller besluta sig för en eller annan af de kriminella sporter, som löna sig bättre.»

»Hvad vill då min unge bror göra utaf de fångar, som han kallar oförbätterlige eller obotlige?» frågade assessorn med en skärpa i tonen, som han redan de första åren af sitt äktenskap funnit för godt att lägga bort — för husfredens skull, men som någon gång så här dök upp igen, när han talade med främmande.

»Förlåt, käre farbror, jag känner farbrors goda filantropiska hjärta», skrattade den unge mannen, »och vet att jag misshagar, men enligt min åsigt borde man i stor dosis gifva de hopplöse detsamma, som doktorn ordinerar i liten dosis åt sina patienter, nämligen morfin. Så och så mycket till morgon, så och så mycket till middag, och mot afton, om de inte ångra sig, sista smörjelsen. Om aspiranterna till de goda friplatserna i det af doktorn så kallade gallerhotellet finge veta att det gällde deras eget lif, då de vilja taga andras, så skulle de betacka sig.»

»Hvad ni är för en cynisk människa!» utropade frun. »Men det finnes en liten smula sanning däri. Min käre man, han är alltid *för* mild, när det gäller sådana där odågor ... ack ... men sjukdom och de lidanden, som träffa finare konstruerade naturer, dem har han ingen sympati för. Det är därför att han saknar nerver.»

»Kära min vän, tacka du Gud för det», menade assessorn och slog i likör åt Östling. »Här ha vi en förmildrande omständighet», fortfor han, »låt oss dricka. Låt flickorna komma in, så få de ett glas med! Och så kan Wetterman sjunga en liten visa för oss, bara inte för sorglig. En riktigt munter vill vi ha. Toreadorn eller Jätten eller någon annan hurtig visa, helst en ärlig gammal Bellman.»

»Ack», suckade fru Elisabet och steg upp, »en sådan smak. Jag törstar efter Schumann, Wagner eller Bruch, jag. Och man bjuder mig Jätten. — Kom, doktor, låt oss gå in i salongen, det är inte värdt att de unga flickorna äro alltför länge allena.»

De gingo ut. Doktorn såg med en forskande, på en gång artig och kritisk blick på husets fru, men hon märkte det icke, utan fortsatte:

»Ser ni, jag är ju världsigt taladt en afundsvärd hustru, min man har det ädlaste, präktigaste hjärta och allt det där ... men han förstår mig icke, han är inte begåfvad, hans vyer gå inte utöfver hans ämbetsplikter. Och jag — jag är en konstnärnatur, ack! som kommit på en orätt plats i lifvet!»

De voro nu i salongen. Vid flygeln satt fröken Anna och sökte påminna sig en »Lied ohne Worte» utantill. Det var skumt i det stora, vackra rummet, brasan höll på att slockna och endast ett af röda sidenskrämmor dämpadt sken från de eleganta lamporna belyste obestämdt möblerna, dekorationsväxternas präktiga blad och profilen af en Venus i hvit marmor.

Allt var varmt och vackert här inne, det doftade från mattan, som nyss blifvit bestänkt med frisk eau de cologne, draperier och sidengardiner borttogo eller förmildrade en del af den starktonande flygelns resonans, vackra målningar hängde på väggen och mjuka emmor inbjödo till hvila och angenäm ro vid bord, fulla af planscher, böcker eller konstföremål.

Den unga flickan, ännu blek, skranglig och liksom ledlös, steg upp från pianot och bad modern att sjunga något för dem.

Fru Elisabet sjöng utmärkt, sades det, och alla beundrade henne, både de, som icke förstodo, och de,

som trodde sig förstå. Hon var en af dessa lyckliga diletteranter, hvilkas fel ignoreras och hvilkas förtjänster man öfverdrifver, en af dem, hvilkas förträfflighet blifvit ett oomkullrunkeligt faktum, som det vore en hädelse att vilja betvifla — till och med rakt emot ett sundt förnufts vittnesbörd.

Hon sjöng. Den ene efter den andre af herrarne kom in ifrån herrummet, assessorn sist; han lemnade icke utan saknad sitt likörglas, det satte honom alltid i bästa humör, också då det eljest gått honom emot.

Man lyssnade till de vackra, med själsäker abandon utslungade tonerna, det dramatiska föredraget, det något anspråksfullt magnifika ackompagnementet. Alla sutto andlösa, doktorn beundrade sin patients präktiga lungor och märkvärdiga styrka. Ack, tänkte han, hvilken lycklig människa, hur afundsvärd är hon icke! Hon beundrar sig själf i första rummet, och i det andra rummet åter sig själf! Sedan kommer den öfriga världen! Hur njuta icke sådana människor af tillvarons sötma, i synnerhet då de som hon äro förmögna, ansedda, raska och friska! För dem är världens goda till, de andra, de sjuka, de fattiga, de eländiga — de få skörda hvad de själfva sått, d. v. s. olycka, lidande och sorg. Att det för de lyckliga är lätt att vara dygdiga — det tänker man icke på, allra minst hur svårt det är att gå på dygdens väg, när omständigheterna, olyckan, ödet tvingar en in på förvillelsernas stig. Ja — sjung du — och beklaga dig öfver dina olyckor nästa minut! Den, som bara finge säga dig sanningen en gång! Men nej, den visan sjunger ingen här! Ni lyckliga!...

När sången var slut, öfverhöljdes frun af komplimenter, doktorn var därvid den mest entusiastiske. Och man skildes klockan elfva efter en angenäm och behaglig dag, mätta, tillfreds, med Brahms sista sånger ännu genljudande för åhörare, som hört men icke förstått, som icke förstått men ändå trott, och saliga i sin tro, uppbyggda och stolta, gingo hem att i mjuka sängar hvila efter vilan, drömma efter njutningen och vakna för att njuta vidare dagen därpå och en oändlighet af dagar därefter, alltjämt, alltjämt.

* * * * *

Morgonen var grådaskig och fuktig. Inne på den trånga gården var stenläggningen ojämn och assessorn, som var tämligen korpulent, hade svårt att gå på de slippriga stenarne; det var därför nödvändigt att fängelsets direktör hjälpte honom, i synnerhet som han icke kände vägen till den afdelning besöket gällde.

Direktören gick och ursäktade sig för rännstenarnes tillstånd, för luften här inne, för trappornas tillfälliga bristfällighet och renhållningen i korridoren, som i dag var allt annat än mönstergill, alltsammans i anledning af vissa utaf underbefällets olydnad, missförstånd eller dumhet. Om han bara vetat att assessorn själf, och just i dag, en lördag, ville göra anstalten den äran!

Han krumbuktade sig, talade med långa affekterade uppehåll, bockade sig, när det passade och icke passade och utdelade dessemellan i förbigående stränga ordres till de väktare, som de råkade möta.

»N:r 67, fram med nycklarne till 67!» sade han till en kraftig uppsyningsman med ett ansikte som en f. d. förbrytare. »Herr assessorn vill se 67, har hon fått mat i dag?»

Stråtröfware-ansiktet påtog sig sin skenheligaste min, tungan slickade läpparne, han smålog och svarade, »att 67 fått den goda maten, men inte velat smaka den, så läcker den än var».

»Ack ja, herr assessor», suckade direktörn, »hederliga människor få minsann inte så god mat, därför vill de inte heller härifrån, och när de släppas lösa, gör de hvad de kan för att snart komma in igen. Men hon här, hon är, ack herre Gud, så förhärdad.»

»Ni kan vänta utanför, jag vill tala med henne ensam.»

Direktören spjånade emot. Det var visst inte rådligt, hon kunde lätt göra assessorn illa. En otäck person, 67-an, farlig och gemen, — vore det ändå inte bäst att han var med själf, så att de åtminstone voro två, ifall något hände?

Assessorn mottog varningarna med en tämligen likgiltig blick, tog själf nyckeln, låste upp till 67 och gick in.

Det var en cell med ett litet gallerfönster uppe vid taket. En säng med en madrass, en hård kudde och en filt, vid sängen ett bord, det var hela möblemanget. Och på sängen till hälften framstupa, med ansiktet vändt mot väggen och orörlig som en sten, låg en väldig, kantig kvinnogestalt, klädd i en brungrå, lång kjol och tröja, håret afrakadt som på en man.

Skymningen här inne var så stark, att assessorn i början icke kunde urskilja något. En svag ljusglimt föll ned och belyste ett stycke af den bara nacken, som i sin underliga bruna lifsfärg kraftigt

kontrasterade mot tygets döda grå kulör. Man kunde se ett livvets och hälsans vittnesbörd redan på denna strimma hud, och att den kropp, som nu låg utsträckt där som en död, med en enda rörelse skulle kunna krossa bordet och sängen, om den så ville.

Assessorn väntade en minut. »Stör jag er?» sade han om en stund, och hans melodiska röst med dess humana, milda tonfall ljöd med en vacker klang i den dystra cellen.

Då han icke fick något svar, upprepade han sin fråga. Då vände hon sig häftigt om, reste sig halft upp i sängen och såg upp med sina rödkantade ögon, förskrämd och med en misstänksam, orolig och brinnande blick.

»Var inte ledsen», sade assessorn, »jag menar väl med er, ni behöfver icke försvara er eller tänka att jag vill er illa.»

»Försvara mig ... hvad han pratar», hviskade hon, »ser han inte att jag har tröjan på, tror han jag vill rivfa kronans kläder i tu, ånej — jag försvarar mig inte. Han kan slå till, om han vill.»

Assessorn såg nu att hon var klädd i spänntroja; det var en af de nya vänliga åtgärder som man vidtagit, kedjorna brukades icke mera härute.

»Sitt nu», sade han, »och tala om för mig hvad ni har på hjärtat, sen skall jag göra hvad jag kan för er.»

»Ä' han präst, så packa sig ut», sade kvinnan med starkare röst, »jag tål inte präster, di predika inte ett ord, som ä' annat än lögn; kom inte och tala om straff och fördömelse och ånger och förlåtelse! Jag ångrar mig inte, ångrar ingenting. Gå bort han, jag vill inte se honom...»

»Jag är inte präst, var nu bara snäll och låt oss talas vid.»

Hon ville inte höra. »Så ä' han väl doktor och vill ha' mig till galen. Det ä' han! Men det vill inte jag, nej inte, inte, inte! Jag ä' inte galen och inte sjuk, jag ä' bara fördärfvad och så dålig att ni gärna kan ta' livvet af mig, bara det sker fort. Jag vill dö, för det här står jag inte ut med. Men det skall gå fort, fort, för det ä' så uselt här i det här instängda hålet, så uselt att jag inte kan lefva här. Om natten och om dagen! Och bara de här väggarne — och de här elaka människorna och djäfvulen själf, som kommer och nästan skrämmer ihjäl mig.»

Hon knöt sina händer och stirrade framför sig. Hennes väldiga bröst häfde sig tungt, hon suckade och stönade, som om hon bar på en tung börda.

»Seså, lugna sig nu, Lena», sade assessorn och gick närmare. »Jag är ju en gammal bekant till dig, vet jag. Minns du den sommaren för sjutton år se'n, då du bodde hos gamle Eriks på Lindön vid Norrskär? Då var du en ung, frisk flicka och jag trodde inte, att du skulle sluta så här. Jag är domare här i staden nu, men har ledighet ... när jag hörde din historia, visste jag inte hvem du var, men så började jag att tänka efter och beslöt att gå och se till dig, innan din dom faller. Känner du igen mig?»

»Hvar ä' hon, som hade den där hatten?» frågade Lena, men fortsatte utan att vänta på svar: »Jag har ånkrat att jag kastade den där sten, ånkrat det tusen gånger!»

»Du har ett hårdt sinne, Lena, har du inte ånkrat annat än det, så... Men sitt nu stilla — och maka åt dig, så sätter jag mig bredvid dig — tala om hur det har gått för dig, du ser nu själf — jag kommer som din vän.»

»Tänk! — Herrn sitter bredvid Lena, herrn gör sig så gemen, att han talar till en usling liksom till en annan människa, herrn, som ä' så hög! Herre Gud, att jag sku' upplefva det!»

Hon suckade och snyftade, snart upplöste sig dock hennes oro i en tåreflod, som så småningom upphörde och efterföljdes af en lugnare sinnesstämning.

Han talade till henne om gamle Eriks, om hennes ungdom och om det ställe, där hon uppvuxit; emellanåt föll hon in med ett och annat för att rätta honom, och han fick på detta vis en obetydlig ledning, som ändock kunde ge honom en smula klarhet vid bedömandet af henne under de senare åren af hennes lif.

»Du växte upp där borta på ön och dröjde där, tills du var gamla flickan», sade han, »hur kom du därifrån?»

»Han kom hem från Amerika till föräldrarne», sade hon, »och hade så mycket grant med sig.»

»Hvilken han?»

»Kalle Erikson! Det var då gamle Erik ville stänga in mig, tills sonen skulle resa andra dagen. Men jag kom lös, och Kalle talade så vackert till mig och kysste mig och bad mig och så reste vi om natten.»

»Hvart?»

»Först till stan och så till Amerika.»

Hon teg igen.

»Där hade du roligt, Lena, icke sant?»

»Roligt! Han slog mig, och jag fick arbeta ute på marken bland karlarne. Han talade aldrig mera vänligt. Alla skrattade åt mig, bara jag kom, skrattade de. Det var där jag första gången kom fast.»

»Du hade stulit?»

»Stulit? Tagit, ja! Och så ställde jag till slagsmål med karlarne. Jag märkte också en af dem, en, som skulle ta' mig med våld, när jag inte ville själf. Det var min mening att strypa honom förstås, fast han kom undan med lifvet. Men han fick sig ett par bra rapp och så satte de in mig.»

»Kalle hjälpte dig väl ut igen?»

»Han! honom hade jag redan gått ifrån året förut — nej, det var många år förut, det året pojken dog.»

»Och du var länge i Amerika?»

»Länge, länge. Jag ville hem, aldrig hade jag en glad stund där. Och aldrig förstod jag deras språk eller begrep hva' man sa'. När jag fick lite pengar, rymde jag ut till båtarna, men skickades tillbaka till land, då folk såg att jag hade för lite pengar, alltid för lite. Jag försökte att ta' hva' jag kunde, men kom fast! Så satt jag och funderade, hvarifrån jag skulle få tillräckligt med pengar. Till slut skickade konsuln hem mig. Hem, hem! Jag var så glad den dagen.»

»Så sökte du upp de gamla — och så...»

»Di va' döda och gården såld och jag fick inte arbete någonstads.»

»Jo, men hos bonden på Dalarön — där du gjorde alla de där olyckorna, Lena, där fick du ju arbete.»

Hon ville icke tala vidare ... men berättade dock slutligen, ehuru motvilligt, ett och annat. Bonden hade en son. Hon hade sitt arbete ute i trädgården — de hade nämligen en trädgård och sålde grönsaker till staden — och hit kom sonen ofta. »Han var så beskedlig och talte så vackert och det var så grant väder och lindträden blommade.»

»Igen de där lindträden och så det vackra talet — stackars kräk», assessorn skakade på hufvudet och såg på Lena, som nu med strålände blickar fortfor att tala.

»Han var så snäll mot mig, jag skulle ha' gått i elden för honom, i brinnande elden.»

»Precis som då», tänkte assessorn — »och det gick nog också därhän.»

»Han lofvade gifta sig med mig, och jag trodde, trodde hvart eviga ord, för han såg ut som en ängel i kyrkan, som evangelisten Johannes i Guds heliga kyrka.»

»Och så lämnade han dig», afbröt assessorn, »och då?»

»Den natten pojken skulle komma till, körde di af mig, fast det var höstnatt och storm och kallt som om vintern; jag skulle bort, sa' di, och så tände jag eld på huset och rodde bort till Sandholm, där jag hade bekanta. Men innan jag gick i båten, släppte jag ut kreaturen, så att inte di oskyldiga skulle få lida.»

»Talade du om där hvad du hade gjort?»

»Ja — alltihop. Jag skulle ha varit glad, om di hade brunnit upp alla på Dalarön, men di inte så mycket som svedde ett hår på sig en gång.»

»Och ditt barn ... gjorde du något åt det... Kanske det var dig besvärligt? Du begrafde det ju själf, Lena, och det får man inte, det vet du.»

»Skulle jag ha' låtit andra röra mitt eget vackra barn! Fiskarns blef så elaka, så jag lät dem icke komma nära mig och barnet på hela dagen.»

»Men — han var dig nog till besvär, den lilla, säg, Lena?» Assessorn observerade henne noga under det han med affekterad inställsamhet gjorde henne denna fråga.

Hennes ansikte sken af oförställd förvåning och uttryckte den mest intensiva uppriktighet, då hon svarade: »Kan en tänka något så galet, som att en sådan liten guds ängel som han skulle vara en till besvär! Om jag bara fick se barnet mitt! Om jag bara fick honom igen! Min egen, egen oskyldige lille pojke!»

»Har du då alls inte gjort pojken illa, Lena; häradsdomaren säger att —»

Hon smålog ett underligt löje. »Låt dem tro det, så får jag fortare dö», hviskade hon. »Men jag har inte gjort honom något. Han dog ifrån mig! Jag hade honom en enda dag ... en enda dag! På afton andades han så här. Sen var det slut! Ack, hvad jag sörjde! Så förde jag honom själf bort och lade honom i jorden! Där skulle han få vara i fred och ro, han stackare, då jag...»

Det var tyst en stund inne i cellen. I korridoren gick man af och an, direktörns röst hördes genomträngande och gäll öfverallt, han utdelade ordres och gjorde frågor — svaren väntade han sällan på.

»Lena», assessorn darrade på rösten och talade nästan för sig själf, »Lena, jag tror du är oskyldig — men, det duger icke ändå, hvad skall jag göra med dig, — jag vet det min själ inte! Hör», sade han tydligare, »vill du inte hellre bort till ett sjukhus?»

Nej, det ville hon icke. Hon försäkrade honom att hon var en elak, dålig människa och att man borde skynda sig att göra sig af med henne, ty slapp hon lös och någon kom och narrade henne om igen, så tog hon nog lifvet af honom till hämnd, om hon bara kunde.

Han föreställde och förmanade henne, talade om ett bättre lif, om arbete, stöd och vänner. Hon lyssnade till honom såsom en, hvilken midt i vintern tycker sig höra svalornas kvitter. Hopp för henne, som tagit afsked af lifvet, återupprättelse för henne, som sjunkit så djupt! Det var omöjligt. Tusen gånger omöjligt.

Hon reste sig helt och såg upp med sina stora ögon med ett uttryck af så stor hjälplöshet och af så fullkomlig skuldlöshet, att assessorn kände sig rörd — hon tycktes se in i en annan värld, där man dömde annorlunda och där människokärleken hade en annan form, hon såg liksom om fängelsets murar icke funnits till utan i deras ställe en oändlig horisont, belyst af en svag, begynnande morgonrodnad. Hennes uppsyn ljusnade så småningom, den ytterligt magra men alltjämt senfulla kroppen böjdes framåt och sjönk så långsamt på knä framför sängen. Med hufvudet lutadt mot madrassen brast hon i gråt, grät sakta och lugnt.

Klockan ljöd, och assessorn lämnade cellen utan ett ord. »Jag tycker, att Olson kan taga af henne tröjan», sade han till direktören, »och ge henne ordentligt med mat! Jag svarar för henne. Hon är inte riktig ... de kallade henne Fjollelena, redan när hon var ett barn, men med god vård tror jag det kan bli folk af henne. Jag skall låta höra af mig.»

Han gick och lämnade direktören, som såg ut, som om han hade sett ett spöke. »Han är väl fjollig, han själf», mumlade Olson och ref sig i hufvudet. Matkärran rasslade förbi honom och med en röst, lika sur och tunn som soppan i bläckskålarne, befallde han Melander att ta' tröjan af sextisjuan och ge henne kött till kålen. — »Du skall få se att di får henne till helgon med, sade han. »Herre Gud, hvad skall du säga, när du ser hur alla getterna klädas i fårakläder. Du känner till slut inte igen själfva fan, så pyntar di ut honom. Och det skall vara lagens högsta tjänare. Nehej Melander, snart kan vi packa in! Det här lönar sig inte mera. När barnamördare och mordbrännare ska' fjäsas för, så kan hederligt folk krypa i kaschotten... Ja min själ kan di så.»

Melander stack repet, som han gick och slängde med, in i bröstfickan, drog upp hängslena ett tag, skelade med ett föga vänskapligt grin mot dörren, genom hvilken assessorn gått ut, spottade på fingrarne, tog en af skålarne och gick in i närmaste cell.

* * * * *

»Anna liknar mig uti intet», suckade assessorskan och fäste sina ögon envist på golvet, »uti intet! Jag hoppades, att åtminstone hennes figur skulle komma att bli vacker, men också detta hopp slog fel. Intelligent är hon icke, vacker är hon icke, och musikalisk ... nej, doktor, hvad ni än må säga för att glada modershjärtat, hon är tämligen prosaisk, hur man än vänder det.»

Doktorn, som liksom sina snart oräkneliga föregångare var assessorskans förtrogne uti allt, protesterade svagt mot den ännu vackra och behagsjuka moderns påståenden. Han tyckte mer om dottern och ville ändå icke stöta sig med modern. Helst ville han ha ryggen fri för alla eventualiteter.

Det var en smidig karakter, en man, som säkert hade framtiden för sig, så mycket mera som han kunde förete sådana företräden som ett vackert hufvud och en oklanderlig hållning.

»Kan ni tänka er hvad de nu hittat på», fortsatte hon, »jo fängelsefilantropi! Min man har satt i Anna ett högst oroväckande intresse för fångarne, och nu ha de fiskat upp ett mauvais sujet, en kvinna, som lär vara abnorm och som gjort allt möjligt förskräckligt. Kan ni tro att min lilla Anna har blifvit så betagen i sin nya missionsverksamhet, att hon går och läser med stackarn i hennes cell! Tror ni inte det är ohälsosamt, doktor?»

Doktorn förordade vissa desinficerande medel, ... för resten trodde han icke det »kunde skada» fröken. Tvärtom, han ansåg det riktigt vackert. Det var lärorikt att se olyckan på nära håll och ädelt att söka göra godt, där man kunde.

»Det är plebejiskt att själf vilja vara med om sådant», försäkrade frun, »man gör mycket mer godt, om man icke blandar sig i sådant där, utan endast hjälper genom andra... Så fort man sätter sig i direkt förbindelse med packet, blir det ett slags kurtis utaf, och det depraverar. Jag har haft mycket emot det, men ni vet, en stackars mor har så lite' att säga. Och jag saknar kraft att drifva min vilja igenom.»

Fröken Anna inträdde i detta ögonblick i rummet, varm och röd, med de eljest matta och urvattnade ögonen strålande af glädje. Hon rodnade, då hon såg doktorn, och ville draga sig tillbaka. »Vi talade just om dig», sade modern, »och du vet hur doktorn här intresserar sig för allt, som rör oss. Han känner till ditt nya svärmeri...»

»Och gillar det», afbröt doktorn med en ifver, som en smula förundrade modern. »Jag gillar och beundrar er, bästa fröken Anna. Tänk, om ni där verkliga kan göra en god gärning.

»Ja, ack ja! Jag är så lycklig!» Den unga flickan räckte läkaren förtroendefullt sin hand. »Den stackars kvinnan älskar mig, hon längtar efter mig och när jag kommer — o! ni skulle se hennes glädje!»

»Jag förstår den», smålog doktorn, »förstår den så väl!»

»Jag lär henne läsa och skriva, religion och allt. Aldrig har jag trott, att det kunde vara så roligt. Hon har mycket lätt att lära, och hon är så tacksam för hvar stund jag är där!»

»Hvad är er plan med henne? Och hur länge skall hon sitta inne ännu?»

»Pappa tror, att han kan få straffet mildradt och tiden förkortad. Hon skall sedan till dårhuset, och tänk! vi tro att hon där kan bli till något slags nytta. Vi tänka skaffa henne plats i tvättinrättningen eller för att se till dårarna. Hon är så förändrad, så god nu. Aldrig har hon ju förstått något förr, aldrig fått lära hvad som är orätt. Hennes begrepp ha' varit så förvirrade. Hon är som ett litet barn.»

»Som ni uppfostrar...»

»Och pappa med! Mitt lif har fått ett annat innehåll, se'n jag började med henne! Hvad är allt annat mot detta? Ack! om du visste, mamma! Hon är så egendomligt poetisk...»

»Tror ni inte, doktor, att allt det där rent af kollrar bort flickan för mig?» frågade modern. »Jag hoppas, Anna, att du har eau de cologne med dig och inte kommer in hit utan att ha' klädt om dig?»

Den unga flickan såg generad ut. »Mamma, jag skyndade mig så mycket, jag ville berätta dig något så nått om henne, något, som rörde mig så mycket!»

»Gå för all del och klä' om dig först, min vän, jag är verkligen eljest rädd...»

»Berätta för mig, fröken», bad doktorn, »jag är ytterst intresserad af er patient och vill gärna höra, hvad som rört er.»

»Jo», sade den unga flickan, »hon är så rar ändå, den stackarn, i all sin okunnighet. Och om ni visste hur starkt vissa yttre saker inverka på henne! Det är nästan otroligt. När vi först fick upp fönstret — så skulle ni sett hennes min! Och så när hon blef flyttad i ett annat rum och fick se solen! En dag fick hon gå ut! Jag tror, att allt detta inverkar civiliserande på henne nu, — förut förstod hon ej naturen, men nu.»

»Hvad var det för poetiskt du talade om, Anna», frågade modern, »jag kan inte finna något poetiskt i det där?»

»Jo, nu ska' du få höra! Hon har en verklig dyrkan för dofter och blommor, mamma! Allt det svaga och dåliga hon gjort hänför hon till en bestämd årstid, då vissa dofter inverkat på henne. Då är hon lätt att narra, hänförd af doften gör hon hvad som helst. Den verkar på henne som ett rus ... till exempel doften af lindens blommor.»

»Det är just en vacker historia! När hon kommer lös igen och får känna lukten af lindblommor, kan man åter få henne till mordbrand och sådant, om man vill! Tackar så mycket, får jag be att du inte släpper ut den där fågeln i onödan, Anna!»

»Ack! mamma! Nu är det inte mera farligt. Nu *vet* hon det. Hon vet hur man missbrukat henne, och hon förstår nu att behärska sig. Hon sade i dag, — det är det jag tyckte var så rörande — hon sade, att nu *förstod* hon dofternas språk. Det talade till hennes hjärta om kärlek. Om att hon skulle älska det goda, älska det och göra det, *det* var lyckan. Hon förstod, att det var längtan efter lycka, som doften kommit henne att känna. Och förr hade hon trott lyckan var att älska, hur som helst, hvem som helst, bara att älska den, som först kom! Hon trodde, att det var att älska, att utan vidare hänge sig åt någon. Jag har lärt henne bättre — och hon förstår nu!»

Doktorn och frun sågo på hvarandra, den unga flickan märkte icke moderns förbluffade och missnöjda min, lika litet som den unge läkarens sympatiska blickar, hvilka dock kontrasterade mot det satiriska draget kring hans mun.

»Nu förstår hon», sade den unga flickan och höjde rösten, »att dofterna, som talade så underligt till henne om kärleken, menade något annat, menade att hon skall söka lyckan i kärleken till mänskligheten — den mänsklighet, som hon har närmast till hands, och söka att göra sig själf sådan att hon är värd den stora kärlek, som, som...!»

»Stackars Anna, sluta nu», sade modern, »det där är tomma fraser! Gå in till dig och kom se'n och spela öfver din sonat. Hvad vet du om kärlek, så ung som du är? Vänta tills en vacker dag en elegant och hyggelig ung man kommer, som — nå ja, det är långt dit.»

Hon gick ut, den vackra spetsgarnerade morgonklädningen frasade om hennes eleganta och magra gestalt, en doft af poudre de riz och engelsk double extrait spred sig i rummet efter henne. De båda unga stodo en lång stund tysta.

»Tror ni inte på kärleken till *en*?» frågade slutligen doktorn och tog Annas hand.».

Hon såg upp. »Nej», sade hon käckt, »inte hos herrar! Men allvarsamt taladt, vet ni hvad, doktor, jag tror, att jag kommer att alltid tänka som nu, att den ädlaste kärleken är kärleken till de många, som behöfva oss på det sätt, som jag nyss' talat om. Jag tror också...» hon smålog vackert och hennes röst fick ett skämtsamt tonfall; »jag tror också på lindarnes doft, jag vet, att den talar om kärlek! Och ser ni, jag vill göra mig förtjänt af en stor, stor, allt uppoffrande, lifslång kärlek, icke en sådan där slarfkärlek, som ni herrar talar om, nej, utan en stor, trofast kärlek, som kan allt, som förmår allt! Allt, förstår ni! Arbeta på sig själf, försaka sig själf, älska sin plikt.»

»En sådan liten moralpredikant ni blifvit.» Doktorn lät hennes hand falla och började se distrahit ut, hon hade verkligen blifvit litet öfverspänd på sista tiden, och det klädde henne inte, tänkte han för sig själf.

»Förlåt mig», sade Anna med sitt mest intagande och förskönande leende, »jag har ännu aldrig sett något riktigt ondt, därför kan jag så bra predika om det goda. Men farväl nu! Jag är säker på, att både ni och mamma en gång komma att tänka som jag. Vänta bara tills det blir sommar och lindarna blomma!»

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK BERÄTTELSE FRÅN FINLAND ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.